

1980/81:140

Torsdagen den 14 maj

Kl. 12.00

1 § Tidpunkt för framläggande av förslag om ny statsminister

Anf. 1 TALMANNEN:

Det är min ambition att om möjligt lägga fram ett förslag om ny statsminister i sådan tid att riksdagen kan pröva förslaget i mitten av nästa vecka, dvs. tidigast tisdagen den 19 maj.

2 § Justerades protokollen för den 6 innevarande månad.

3 § Reviderade tids- och ärendeplaner

Anf. 2 TALMANNEN:

Till kammarens ledamöter har utdelats reviderade tids- och ärendeplaner för återstoden av riksmötet 1980/81.

4 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1980/81:197 till skatteutskottet

5 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:2182–2184 till socialutskottet

1980/81:2185–2187 till näringsutskottet

6 § Lördagsstängda systembutiker

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1980/81:54 om vissa åtgärder inom alkoholpolitiken (prop. 1980/81:179).

Anf. 3 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det enda som har skapat någon större debatt om regeringens proposition 1980/81:179 om vissa åtgärder inom alkoholpolitiken är frågan om systembutikerna på försök skall hålla lördagsstängt under tiden juni t. o. m. september i år. Skatteutskottets majoritet har yrkat bifall till propositionen i alla delar, medan vi är fyra reservanter som motsätter oss lördagsstängda systembutiker under kommande sommar. I reservationen har vi angivit en rad skäl som talar mot det lämpliga i att ha lördagsstängt. I punktform kan det sammanfattas sålunda:

1. Erfarenheterna visar att förbudspolitik hittills i stort varit misslyckad. Ett exempel härpå är mellanölsförbudet, som inte minskat alkoholmissbruket.

2. Den kraftiga minskningen i alkoholförsäljningen kan inte tas till intäkt för, som utskottsmajoriteten vill göra gällande, att missbruket minskar, utan den torde snarare bero på att måttlighetsförbrukarna av ekonomiska skäl minskat sin konsumtion.

3. Det blir ytterst vanskligt och osäkert att göra en utvärdering som efter fyra sommarmånader kan fastställa om en fortsatt nedgång i alkoholförsäljningen beror på de höga priserna eller om även lördagsstängningen har bidragit till en eventuell försäljningsminskning.

4. Hembränningen kan väntas öka, vilket man också erkänt i propositionen, där det konstateras att straffen för hembränning måste skärpas just med hänsyn till riskerna för en ökad sådan hantering.

5. Det kan också förväntas en ökad langning, varjämte det finns risk för att missbrukare i ökad utsträckning kan komma att använda andra berusningsmedel av än allvarligare karaktär.

Enligt uppgift från Systembolaget är det i genomsnitt 16 % som handlar i systembutikerna på lördagarna, och i glesbygden är det ofta över 20 %. Dessa siffror visar att det för en stor mängd förvärvsarbete kommer att bli betydligt svårare att göra inköp i systembutikerna, och trängseln där kommer säkerligen att bli besvärande under speciellt fredagseftermiddagarna. Än värre blir det för dem i glesbygd som har långt till servicecentra och därför är hänvisade till att göra inköp av skilda slag på lördagarna.

7. Sverige har med ganska stor rätt börjat betraktas som ett föga servicesinnat land, och en lördagsstängning kommer tvevelsutan av många människor att betraktas som ett nytt utslag av förmyndarmentalitet.

Herr talman! Detta var alltså en sammanfattning av vår reservation, och jag tillåter mig nu att knyta några ytterligare reflexioner till utskottsbetänkandet.

I sitt alkoholpolitiska beslut 1977 uttalade riksdagen att Systembolaget självt skulle bestämma när systembutikerna skall vara öppna. Mot bakgrund

av att hemställan i propositionen, som godkänts av utskottsmajoriteten när det gäller lördagsstängning, inte utmynnar i ett lagförslag utan blott i ett godkännande av vad föredragande statsråd anfört, kan det med fog ifrågasättas om ett godkännande i riksdagen av propositionen medför laglig skyldighet för Systembolaget att hålla lördagsstängt under sommarmånaderna.

Dessa synpunkter har tagits upp i den moderata motionen 2105 och har också behandlats av utskottet. Utskottet bestrider inte att det, som påpekats i motion 2105, kan anföras vissa skäl för lagstiftning om man vill vara säker på att ett riksdagsbeslut verkligen genomförs. Utskottet kommer emellertid till den slutsatsen att det inte är nödvändigt med någon lagstiftning, eftersom Systembolagsledningen förklarar att den har för avsikt att lojalt följa vad riksdagsmajoriteten kommer fram till.

Detta är ganska fantastiskt. Först går man till Systembolagschefen och frågar om han ämnar följa riksdagens beslut även om han inte har laglig skyldighet därtill. Svaret blev ja. Hade svaret däremot blivit nekande, så hade det följaktligen blivit nödvändigt med en lagstiftning. Jag tycker faktiskt inte att det bör gå till på det viset.

I och för sig har jag full förståelse för att utskottet haft ett behov av att försäkra sig om Systembolagsledningens lojala stöd. I ett tolv sidor långt yttrande över SAMO:s förslag om lördagsstängningen, som ligger till grund för propositionen, är nämligen Systembolaget mycket kritiskt mot förslaget. Jag skall nöja mig med att återge sammanfattningen:

”Enligt Systembolagets bestämda mening innebär ett beslut om försök med lördagsstängning, vare sig under ett helt år eller under ett antal sommarmånader, i realiteten ett beslut om permanent lördagsstängning, i det senare fallet begränsad till sommarmånaderna. Därför krävs en betydligt grundligare utredning än den SAMO åstadkommit. För övrigt skulle även ett beslut om försök med lördagsstängning kräva en grundligare utredning inte minst med hänsyn till de betydande olägenheter som skulle uppkomma för bolaget och en stor del av dess anställda.

Systembolaget finner det tvivelaktigt om lördagsstängning kommer att leda till någon mätbar nedgång av totalkonsumtionen, dvs. om det viktigaste alkoholpolitiska syftet med åtgärden kan uppnås. Om försäljningen skulle minska något, måste det antas dels att minskningen blir mindre än i Finland, dels att den efter hand uttunnas.

En viss minskning av fylleriet på lördagarna är tänkbar. Den måste dock antas bli betydligt mindre än i Finland både procentuellt och, framför allt, i absoluta tal.

Lördagsstängning kommer att öka kritiken mot alkoholpolitiken och måste befaras på sikt leda till att en bred allmänhet inte uppfattar desintresseringsprincipen som meningsfull. Lördagsstängning kommer vidare att motverka en önskvärd attitydförändring till alkohol. Åtgärden medför därför klart större alkoholpolitiska nackdelar än fördelar.

Skall man pröva lördagsstängning, bör det ske med största försiktighet, bäst genom att börja med permanent stängning på lördagarna under

juni–augusti månader.

Det är osäkert om avtal om erforderliga ändringar i kollektivavtalet kan föreligga i så god tid att ett eventuellt beslut kan verkställas redan den 1 maj 1981.

Utvärderingen av ett eventuellt försök torde behöva betydligt längre förberedelsestid än till den 1 maj i år.

Systembolaget avstyrker SAMO:s förslag om lördagsstängning.

I andra hand, om frågan anses böra övervägas ytterligare, förordar bolaget att en särskild utredning tillsätts med uppgift att utvärdera skälen för och emot lördagsstängningen och föreslå utformningen av utvärderingen av en eventuell stängning.”

Som synes är detta en nedgörande kritik från ett organ som enligt tidigare riksdagsbeslut som bekant självt har att bestämma när butikerna får hålla öppet. Det är anmärkningsvärt att man både i utskottsbetänkandet och i propositionen har bortsett ifrån detta tunga remissvar.

Även i övrigt tycker jag att utskottets argumentering är ganska haltande i flera avseenden. Man erkänner sålunda att försöket kan medföra olägenheter främst för dem som bor i glesbygd och normalt gör sina inköpsresor på lördagar.

Man håller också med om att lördagsstängningen kommer att leda till en ökad langning liksom att det blir svårt att göra en tillförlitlig utvärdering av försöket. Å andra sidan sägs det – och det är det märkliga – att möjligheterna till utvärdering av försöket inte bör tillmätas alltför avgörande betydelse. Försöket med lördagsstängning har ju huvudsakligen föreslagits just för att man skall kunna utrona om man därigenom kan minska missbruket. Detta understryks också av socialministern, som i sin proposition säger att det är väsentligt att verksamheten blir föremål för en vetenskapligt upplagd utvärdering. Utskottsmajoriteten har tydligen här en något avvikande uppfattning mot socialministern.

Utskottet erkänner också att det kan göras gällande att de grova alkoholmissbrukarna inte nämnvärt har påverkats eller kommer att påverkas av de hittills vidtagna eller föreslagna åtgärderna. Utskottet har i sitt betänkande räknat upp en rad olägenheter som en lördagsstängning skulle medföra, men vill ändå bifalla propositionen, främst därför att man därigenom tror sig på sikt kunna krympa den bas från vilken missbrukarna rekryteras.

Även en del rent praktiska problem kommer att uppstå dels för dem som arbetar i systembutikerna, dels för Vin- & Spritcentralens personal.

Beträffande problemen i systembutikerna kommer dessa att behandlas av en av mina medreservanter, Egon Jacobsson.

Svårigheterna för Vin- & Spritcentralen skall jag nu något beröra. Enligt uppgift kommer inte systembutikerna att ta emot några leveranser från Vin- & Spritcentralen på fredagar efter kl. 11.00 under de fyra försöksmånaderna. Skälet är självfallet att man väntar sig en så stor anströmning av kunder på fredagseftermiddagarna att all tillgänglig personal kommer att vara sysselsatt vid kassorna. Vad som tidigare levererats under fem hela veckodagar måste

nu skickas ut under veckans fyra första dagar plus under några morgontimmar på fredagar. Det kommer då att ställas krav från ledningens sida att de som sysslar med distribution skall ha ledigt fredag eftermiddag och i stället arbeta motsvarande tid, då som övertid, under veckans andra dagar. Detta tarvar distributionspersonalens medgivande, och det kommer under alla förhållanden att medföra kostnader, liksom också om transportkapaciteten måste utökas under ordinarie tid.

Enligt min uppfattning talar långt flera skäl mot än för att lördagsstänga systembutikerna under sommarmånaderna.

Med det sagda yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 4 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Sverige är fantastiskt, heter det i en del reklambroschyrer. Och Sverige är fantastiskt på många sätt. Ett exempel är denna debatt.

Samtidigt som vårt land genomgår de hittills svåraste ekonomiska och politiska kriserna i modern tid ägnar det svenska parlamentet avsevärd tid åt att behandla en proposition om lördagsstängning av systembutikerna under fyra sommarmånader. Man kan med fog fråga sig: Hur upplever medborgarna detta? Jag tror att en stor majoritet av svenska folket mer och mer börjar fråga sig: Vad sysslar politikerna med i Sveriges riksdag?

Nu är det inte riksdagens fel att vi tvingas behandla denna proposition 14 dagar innan förslagen skall träda i kraft, förutsatt att riksdagen följer propositionen. Det är regeringens fel. Som vanligt har förslaget dragits i "långbänk" i flera månader. Slutprodukten blev ett urvattnat förslag, som dessutom strider mot SAMO:s förslag: Det är en svag proposition och så till vida typisk för den regering som utarbetat den.

Låt mig inledningsvis konstatera att det tycks råda bred politisk enighet om att alkohol- och narkotikamissbruket utgör ett allvarligt samhällsproblem. Det tycks vidare råda enighet om att kampen mot drogmissbruket måste intensifieras. De senaste veckornas debatter i denna kammare har utgjort en bekräftelse på detta. Inte minst kom det till uttryck när riksdagen behandlade den socialdemokratiska motionen om särskilda insatser i storstadsregionerna för att bekämpa den sociala utslagningen. Men när debatterna avslutats och det blivit tid för beslutsfattande, har enigheten brutits. Ett slående exempel på detta var den votering där den borgerliga majoriteten avlog det socialdemokratiska kravet på att ge tullen resurser för att kunna minska införseln av narkotika till vårt land. Menar vi allvar med vårt tal om att bekämpa narkotikan är naturligtvis den första förutsättningen att införseln av narkotiska preparat minskar.

I den proposition som vi nu behandlar kan man läsa en rad allmänna formuleringar av typen att "orsakerna till alkoholmissbruk skall undanröjas samt att alkoholpolitiken skall sättas in i sitt sociala sammanhang". Och vidare att "i detta sammanhang riktas särskild uppmärksamhet på ungdom-

mars skolsituation, arbetslösheten bland ungdomar och det ökade missbruket hos särskilt de yngre kvinnorna”.

På s. 13 i propositionen sägs:

”SAMO framhåller att ett centralt syfte med alkoholpolitiken är att påverka allmänhetens attityder och värderingar när det gäller alkoholbruk och alkoholvanor. Detta kan bl. a. ske genom informationsinsatser.”

I dessa citat tror jag alla kan instämma. Men frågan blir då: Uppnår vi detta genom att under fyra månader stänga systembutikerna på lördagarna? För min del är svaret ett definitivt nej, och jag skall nu redovisa de invändningar som vi reserverar mot det framlagda förslaget.

Vår första invändning är att försöket omfattar en för kort tidsperiod. Det är tvivelaktigt om lördagsstängda systembutiker får den alkoholpolitiska effekt som framhålls i propositionen. Men om ett försök med lördagsstängda systembutiker skall genomföras och bli meningsfullt ur utvärderingssynpunkt, borde försöket omfatta en längre tidsperiod. Majoritetens av SAMO:s ledamöter har också uttalat sig för en period om ett år. Dessutom infaller den nu föreslagna försöksperioden under den tid då svenska folket har semester och en stor del av befolkningen befinner sig utanför landets gränser.

Vår andra invändning gäller utvärderingen av försöket. Det finns såvitt vi reserverar vet ingen fullgod planering för hur utvärderingen skall gå till. Det redovisas i varje fall inte i propositionen. I propositionen anförs som sannolikt att fylleriförseelserna kan minska, belastningen på våra akutintag vid sjukhusen bli mindre, och vi skulle kunna få bättre ordning på allmän plats. För att få detta belagt måste en utvärderingsplanering finnas. Den planeringen måste omfatta såväl polisen och sjukvårdshuvudmännen som de sociala myndigheterna. I propositionen anförs på s. 22: ”Det bör ankomma på socialdepartementet att i samråd med vetenskaplig expertis utarbeta en utvärderingsplan och ansvara för att undersökningen genomförs.”

Om riksdagen i dag beslutar om lördagsstängning, har socialdepartementet 14 dagar på sig att i samråd med landets kommuner och deras sociala myndigheter, med sjukvårdshuvudmännen och med de polisiära myndigheterna utarbeta denna utvärderingsplan. Är det någon som över huvud taget tror att det är en möjlig uppgift?

Vår tredje invändning gäller problemen för Systembolaget och dess personal. Styrelsen för Systembolaget har avvisat förslaget och i sitt yttrande pekat på de praktiska problem som en lördagsstängning skulle medföra. På s. 21 i propositionen sägs: ”När det gäller konsekvenserna för Systembolagets personalrekrytering säger bolaget bl. a. att en lördagsstängning visserligen skulle underlätta rekryteringen av heltidsanställd personal, men samtidigt försvåra rekryteringen av deltidsanställd personal, eftersom de deltidsanställda skulle komma att få kortare tjänstgöringstider och därmed lägre inkomster.

Bolaget konstaterar vidare att systembutikernas försäljning skulle komma att öka under fredagarna vid en lördagsstängning. Detta innebär enligt bolaget att en stor del av butikerna skulle få för liten kapacitet för försäljningen under fredagseftermiddagarna.”

Om ett beslut innebärande lördagsstängning fattas i dag, skall Systembolaget inom 14 dagar ha ombesörjt att uppsätta fler kassaregister i sina butiker för att kunna klara fredagsrushen och dessutom försöka anställa ytterligare deltidstjänster att svara för försäljningen. Det är en omöjlig uppgift, och följden blir att vi får uppleva besvärliga kösituationer under fredagseftermiddagarna. Under den vecka som nu har gått har Systembolaget dessutom kallat till förhandlingar om varsel för 310 av städpersonalen. Den övriga personalen kommer enligt bolaget inte att kunna utnyttja lördagsledigheten under försöksperioden utan får nu tjänstgöra de aktuella lördagarna.

Den fjärde punkten gäller ökade risker för langning, hembränning och smuggling. Det finns anledning befara att langningen, hembränningen och smugglingen kommer att öka i omfattning. Om så sker medför detta att vi uppnår de effekter som kunnat spåras i Finland, nämligen att ordningspolisen får en minskad arbetsbelastning, medan kriminalpolisen får motsvarande ökad belastning.

Som den femte punkten vill jag ta upp risken för ökad narkotikakonsumtion. Försöket med lördagsstängning kan medföra att många av de personer som är beroende av alkohol söker sin tillflykt till narkotikapreparat, om möjligheterna att erhålla alkohol försvåras.

Den risken torde f. ö. vara större i dag än för bara några månader sedan. Tullpersonalen får ju sedan någon tid tillbaka inte utföra kroppsbesiktning med mindre än att åklagare skall lämna medgivande om detta. Detta har fått till följd att antalet knarkbeslag minskat drastiskt jämfört med situationen för någon månad sedan. Det finns därför anledning befara att införseln av narkotika avsevärt kommer att öka, eller – rättare sagt – det införs redan mera narkotika till vårt land. Så kommer det också att fortsätta under den sommar som vi har framför oss, eftersom den erforderliga lagändringen för att ge tullpersonalen befogenheter att effektivt utföra sitt arbete inte kommer att kunna framläggas för riksdagen, innan denna gör sitt sommaruppehåll. Det finns därför stor fara för att personer som befinner sig i riskzonen och är i behov av beroendeframkallande medel kan komma att övergå till narkotiska preparat. Vilka följderna av detta blir behöver inte närmare kommenteras. Jag vill därför till dem som är för en lördagsstängning ställa följande två frågor: Är ni medvetna om dessa konsekvenser och är ni beredda att ta ansvaret för dessa?

Som den sjätte invändningen vill jag nämna allmänhetens reaktioner. Jag har tidigare citerat ur propositionen och vad SAMO anfört om nödvändiga attityd- och synsättsförändringar när det gäller alkoholfrågorna. Den nedgång i alkoholkonsumtionen som kunnat konstateras har säkert många förklaringar, men kanske har ändå de informationskampanjer m. m. som bedrivits haft den effekt som SAMO efterlyst. Låt oss därför fortsätta på den inslagna vägen och undvika ytterligare förbud! Annars finns risken för att ett förbud av det slag som föreslagits i propositionen får motsatt effekt bland människorna, dvs. upplevs som överförmynderi och kläfingrighet och därmed bidrar till att intresset för själva sakfrågan kan komma i skymundan.

Torsdagen den
14 maj 1981

*Lördagsstängda
systembutiker*

Jag har, herr talman, med mitt inlägg velat redovisa en del av de invändningar som kan resas mot förslaget om införande av lördagsstängda systembutiker.

Dessutom vill jag framhålla att propositionen i stor utsträckning bygger på antaganden. Uttryck som "med säkerhet", "med sannolikhet" och "förefaller" är vanligen återkommande. Det hade därför varit bättre – om ett försök med lördagsstängda systembutiker skall genomföras – att det hade skett från t. ex. den 1 juni nästa år och pågått under ett års tid. Då hade en ordentlig utvärderingsplanering kunnat ske och Systembolaget och dess personal hade fått tillfälle att planera de förändringar i arbetsscheman m. m. som erfordras.

Jag vill därför sammanfattningsvis konstatera:

1. Försöket omfattar en alltför kort tidsperiod för att en meningsfull utvärdering skall kunna ske.

2. Det finns ingen fullgod planering för utvärderingen.

3. Problemen för Systembolaget och dess personal har ej beaktats i förslaget.

4. Riskerna för hembränning, langning och smuggling ökar väsentligt.

5. Risken för ökad narkotikakonsumtion är överhängande, framför allt med tanke på att tullmyndigheterna inte längre effektivt kan utföra sitt arbete.

6. Allmänhetens förtroende för alkoholpolitiken kommer att ytterligare försvagas.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på proposition 179 i vad avser förslaget om lördagsstängning och bifall till reservationen till skatteutskottets betänkande.

Anf. 5 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I regeringens proposition nr 179 tar man upp vissa frågor inom alkoholpolitiken. Man föreslår ändringar i tre lagar, och man föreslår försök med lördagsstängda systembutiker under månaderna juni – september. I den allmänna debatten är det bara frågan om lördagsstängningen som intresserat. Att det blivit så kanske är naturligt, eftersom det rör sig om en åtgärd som direkt berör allmänheten.

Med anledning av propositionen har vi från vpk motionerat. I vår motion 1980/81:2157 hemställs att riksdagen hos regeringen begär att, om försök med lördagsstängda systembutiker skall genomföras, försöket förbereds opinionsmässigt, varar minst ett år och åtföljs av en vetenskapligt invändningsfri utvärdering av alla dess väsentliga effekter. Motionsyrkandet, sett som helhet, avstyrks såväl av utskottet som i den reservation som är fogad till utskottsbetänkandet.

Jag skall försöka att motivera vårt yrkande del för del.

Vad först gäller huvudfrågan, om lördagsstängning av systembutikerna skall prövas eller ej, anser vi att en lördagsstängning bör prövas. Vi har då uppställt vissa villkor som vi anser bör vara uppfyllda för att försöket skall bli meningsfullt. Vi utgår från att lördagsstängda systembutiker av allmänheten

kommer att uppfattas som en ny restriktion. Vi anser, i enlighet med vad riksdagen godkänt i sitt senaste alkoholpolitiska beslut, att restriktioner på det alkoholpolitiska området skall vara förankrade hos och ha ett stöd från folkets flertal. Inför man restriktioner som ter sig mindre meningsfulla riskeras det opinionsmässiga underlaget för andra restriktioner, som är seriösa och alkoholpolitiskt nödvändiga.

På den grunden har vi yrkat på att ett försök med lördagsstängda systembutiker bör opinionsmässigt förberedas under viss tid och på visst sätt. Nu har visserligen massmedia tagit upp denna fråga sedan en tid, men det är tveksamt om vad som härvid kommit allmänheten till del kan betraktas som en tillräcklig opinionsmässig förberedelse.

Så till tiden för ett försök med lördagsstängning. Vi har i vår motion påpekat vikten av ett försök av detta slag kan utvärderas till sina effekter på ett seriöst sätt. Vi tror knappast att det blir möjligt att få en sådan utvärdering om försöket bara omfattas fyra sommarmånader. Därför har vi anslutit oss till den mening som en majoritet inom SAMO omfattat, nämligen att försök av det här slaget bör pågå åtminstone ett år. Sker så, blir det möjligt att på ett mera invändningsfritt sätt göra en vetenskapligt grundad utvärdering av försökets alla väsentliga effekter.

Vill man ändå göra ett i tiden kortare försök än ett år så är de i propositionen och utskottsbetänkandet valda månaderna juni–september inte särskilt lämpliga. Som vi framhållit i vår motion inträffar de flesta människors semestrar under denna period. Många reser utomlands, och vårt land besöks av många människor utifrån. Antalet flyg- och färjepassagerare ökar kraftigt och därmed de tullfria inköpen i dessa resesammanhang. Man kan utgå från att dessa förhållanden kommer att påverka både inköpen i systembutikerna och befolkningens alkoholvanor under den aktuella tidsperioden. Dessa effekter tillsammans med en nu pågående trend till minskning i totalkonsumtionen av alkohol torde avsevärt försvåra en utvärdering av effekterna av en lördagsstängning under den tid som utskottet förordar.

Med det jag nu anfört har jag uttryckt vår mening om lördagsstängningen.

Men tyvärr riskerar våra förslag att hamna i minoritet vid den kommande voteringen. Hur gör vi då? Jo, vi stöder nog i detta läge ändå utskottets förslag om ett försök månaderna juni–september trots vår, som vi ser det, berättigade kritik av förslaget. Vi tror att flertalet människor i landet har en långtgående förståelse för restriktioner på det alkoholpolitiska området och att de kommer att förstå också detta försök.

Så över till några kommentarer till vad utskottsmajoriteten och reservanterna skriver i betänkandet. Utskottet säger att det i fråga om alkoholpolitiken av tradition finns mycket starka motsättningar, som inte följer några partigränser. Därför vill man gå fram etappvis. Lördagsstängt fyra månader ser man tydligen som en sådan etapp. Att vanliga partigränser inte gäller framgår om vi ser efter vilka som står bakom reservationen, där socialdemokrater och moderater lyckats komma till samma mening.

Utskottet säger att det väsentliga i sammanhanget är att åtgärderna står i

Torsdagen den
14 maj 1981

*Lördagsstängda
systembutiker*

samklang med politikens målsättning, nämligen att minska den totala alkoholkonsumtionen. Utskottet tror att lördagsstängt kan leda till minskad total konsumtion, och därför ser man åtgärden som en etapp. Jag är inte säker på att vi kan få ett svar på den frågan, på det sätt som försöket nu genomförs. Försöken i Finland tyder på att det kan gå att minska total konsumtionen något.

I betänkandet säger utskottet att socialministern med hänsyn till Systembolagets personalproblem förordar ett försök under endast fyra månader. Det finner jag märkligt. Måste inte samhällets alkoholpolitik vara överordnad Systembolagets personalproblem? Utskottet erkänner i sin skrivning att vårt förslag är bättre men avfärdar förslaget med att det ställer till besvär för Systembolaget, och utskottet målar nästan upp ett mer långvarigt försök som ett hot.

Utskottet säger på s. 9: "Självfallet skulle en längre försöksperiod ge ett bättre underlag för bedömningen av effekterna av en lördagsstängning, men en sådan åtgärd skulle utan tvivel också uppfattas som ett mera definitivt steg mot ett förbud mot lördagsförsäljning i systembutikerna och medföra problem för Systembolaget." Sedan säger utskottet att en utvärdering inte skall tillmätas alltför avgörande betydelse – oförutsedda faktorer spelar ju ändå in. Det tycker jag är ett minst sagt märkligt resonemang. Om sådana faktorer spelar in – och det har vi framhållit att tiden, just de föreslagna månaderna, gör – då finns det så mycket större anledning att anordna försöket så, att dessa faktorer påverkar så litet som möjligt.

Har jag då bara kritik att framföra till vad utskottet säger? Nej, jag kan också framhålla saker som jag är överens med utskottet om. Ett sådant instämmande vill jag göra i vad utskottet skriver på s. 9. Man säger där att en pågående konsumtionsminskning inte kan åberopas mot lördagsstängningen. Man säger sig kunna spåra en attitydförändring till alkohol, som tar sig uttryck i konsumtionsminskning. Man vill fullfölja denna trend genom åtgärder som ytterligare kan dämpa konsumtionen. Det är en riktig inställning, och den ligger i linje med målinriktningen att sänka total konsumtionen.

Sedan säger utskottet något som jag tycker är viktigt. Man säger att det görs gällande att "de grova alkoholmissbrukarna inte nämnvärt påverkats eller kommer att påverkas av de hittills vidtagna eller föreslagna åtgärderna, men målet för konsumtionsdämpningen är främst att på sikt väsentligt krympa den bas från vilken dessa missbrukare rekryteras". Det är, som jag ser det, ett viktigt konstaterande. Långt ifrån alla tycks vara på det klara med detta. Det framgår bl. a. av vad som skrivs i reservationen, där det står i första stycket: "Erfarenheterna visar att förbudspolitikerna i stort varit misslyckad. Missbrukskonsumtionen minskade inte genom införande av mellanölsförbudet."

Jag kan för min del inte tolka denna skrivning på annat sätt än att de som är för vissa förbud skulle tro sig kunna väsentligt minska missbrukarnas konsumtion genom restriktioner. Det skulle alltså ligga bakom införandet av sådana. Så har jag aldrig uppfattat intentionerna med införda restriktioner. I

stället är syftet just det som jag nyss refererat ur utskottets skrivning, att man vill minska konsumtionen i första hand hos dem som ännu inte har blivit missbrukare. Härigenom minskar tillströmningen till missbrukarnas utsatta skara. Färre går en för tidig död till mötes, och svenska folket blir totalt sett friskare.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till motion 1980/81:2157.

Anf. 6 ERIK WÄRNBERG (s):

Herr talman! Den proposition, nr 1980/81:179, som vi i dag behandlar innehåller inga särskilt revolutionerande ändringar av svensk alkoholpolitik. Tvärtom är den ett utslag av den försiktiga attityd som lagstiftarna och myndigheterna intar till alkoholfrågorna och till riksdagens målsättningsbeslut att sänka den alltför stora alkoholkonsumtionen. Förmodligen så är dock en sådan försiktighet det enda som leder till en framkomlig väg, med hänsyn till de motsättningar som finns i fråga om alkoholbruket och alkoholpolitiken. Man får ta till många små åtgärder, som isolerade inte betyder särskilt mycket men som tillsammans förhoppningsvis har en viss effekt.

Propositionen innehåller tre olika åtgärder. Dels föreslås att straffmaximum höjs för viss olovlig tillverkning och försäljning, dels föreslås förbud och straffpåföljd för överlåtelse till underåriga också om denna sker genom gåva och lån, dels föreslås ett försök med lördagsstängda systembutiker under fyra månader 1981.

De två första förslagen har inte mött någon opposition i form av motioner, medan däremot förslaget till försök med lördagsstängda systembutiker föranlett två avslagsmotioner och två motioner där motionärerna vill ändra på försökets tidsomfattning och utvärderingen av försöket. I två motioner från allmänna motionstiden vill motionärerna också dels ha längre försöksperiod, dels att man redan från starten skall bestämma sig för generell lördagsstängning.

Propositionen grundar sig på förslag från samordningsorganet för alkoholfrågor. Majoriteten av samordningsgruppens medlemmar menar att lördagsstängda systembutiker kan beräknas medföra flera positiva resultat, och man anför de finska försöken som exempel på detta. Den totala konsumtionen kan beräknas sjunka, fylleriet går ned och – vilket inte är minst viktigt – trycket på sjukvårdsinrättningarnas akutmottagningar minskar över veckosluten. Den redovisade statistiken visar att totalt omhändertogs 23 % färre för fylleri i Finland under fredagar, lördagar och söndagar under den tid försöken pågick, att försäljningen i alkoholbutikerna minskade med 7 % under försökstiden 1978 och att den totala alkoholföräringen beräknades ha sjunkit med ca 3 %.

Motionärerna och reservanterna menar att en nedgång av denna omfattning kan ha haft helt andra orsaker och att den illegala hanteringens ökning kan ha uppvägt en del av den legitima handelns minskning.

Polisen i Finland har i allmänhet dock inte redovisat någon sådan ökning av den illegala hanteringen. Då det skett menar polismyndigheterna att de positiva erfarenheterna ändå överväger. Man redovisar en minskning av

ordningsproblemen och en positiv verkan på den allmänna ordningen och säkerheten. Därtill skall läggas att de finska social- och hälsovårdsmyndigheterna bedömer effekterna av de hittillsvarande försöken med lördagsstängda alkoholbutiker som positiva.

Det är mot den här bakgrunden man skall se förslaget i propositionen om en fyra månaders försöksperiod med lördagsstängda systembutiker i Sverige. Det är ändå troligt att det som var bra i Finland också skall vara bra i Sverige. Riktigt säker kan man naturligtvis inte vara, och det är ju också därför som det rör sig om en försöksperiod. Jag håller med alla dem som sagt att det hade varit bättre att ha en längre försöksperiod än fyra månader, och helst skulle den vara ett år, men jag tror ändå inte att utvärderingen kommer att bli helt meningslös. Då det har visat sig mycket svårt att i första omgången få med berörda parter på en lång försöksperiod, har man fått ta den tid som det varit möjligt att enas om – även om jag håller med herr Israelsson om att alkoholpolitiken givetvis måste vara överordnad personalpolitiken. Skulle man finna att man inte kan göra en meningsfull utvärdering under den tid som det är fråga om, hoppas jag att man i god tid planerar för en längre försöksperiod nästa år.

Jag menar att utvärderingen ändå kan bli meningsfull, exempelvis därför att rattonykterhetsbrotten kan påverkas, och de har ju alltid toppar vid veckosluten. Det går också att konstatera om trycket på sjukvårdsinrättningarnas akutmottagningar minskar, och liknande förhållanden på övriga områden. Jag tror att fylleristatistiken är en mycket dålig mätare på fylleriet i Sverige. Däremot tror jag att man av polisens allmänna bedömningar av ordningen kan se om det blir bättre på grund av att lördagarnas impulsköp av alkohol försvinner. Det bör kunna gå att få vetskap om huruvida lördagarnas inköp – det tror sig Systembolagets personal ha iakttagit – syftar till en påspädning av fredagsfyllan, framför allt hos ungdomen, eller om det är de alkoholberoendes mera tvingande inköp som sker på lördagarna.

Jag menar alltså att vi nu skall göra ett försök, även om inte utvärderingsmetoderna är perfekt finslipade. Kan vi rädda några människoliv genom minskad rattonykterhet, kan vi göra det möjligt för vanligt sjuka människor att få akutvård över veckosluten på grund av att alkoholfallen blir färre – ja, då tror jag att den normale alkoholförtäraren är beredd att göra sina inköp på annan dag än lördagen.

Motionärer och reservanter ömmar för glesbygdens folk. Det tror jag inte de behöver göra. Glesbygdens folk planerar sina inköp, och alkoholinköpen utgör därvidlag inget undantag. För dem är avhämtningsstället på orten det naturliga inköpsstället, och impulsköp och påspädning av fredagsfyllan är inte mera önskvärt i glesbygd än på andra håll.

När man läser reservationen får man lätt intrycket att de fyra reservanterna inte ställer upp på den av riksdagen beslutade mälsättningen att pressa tillbaka den alltför höga totala alkoholkonsumtionen. Man vägrar tydligen också att erkänna det solklara faktum att bruk och missbruk följs åt. Man säger att erfarenheterna visar att förbudspolitikerna i stort varit misslyckad.

Men de misslyckanden vi har avläst de senaste åren – höjd totalkonsum-

tion, ökat missbruk, ökad rattonykterhet och brottslighet i allmänhet – är inte resultatet av något slags förbudspolitik, utan det är ett resultat av den liberaliseringspolitik på alkoholområdet som förts under de senaste 20 åren, fram till slutet av 1970-talet.

Reservanterna har tydligen inte klart för sig att mellanölets tillkomst på ett allvarligt sätt försämrade alkoholvanorna och skapade alkoholkonsumenter långt ned i barnaåren. När man läser reservanternas passus om mellanölet står det klart att de inte alls förstått syftet med mellanölets borttagande.

Ingen hade trott att missbruksfallen skulle försvinna. Den som en gång fått behov av alkohol botas inte så lätt. Men förhoppningsvis skulle vi inte få någon ny generation av barn och ungdomar med mera avancerade alkoholvanor.

Jag tror att dessa förhoppningar nu håller på att infrias. Förtagna skolundersökningar visar ett bättre förhållande än det som rådde under 1970-talets första hälft, och den totala alkoholkonsumtionen håller på att minska. Detta sker några år efter det att lagstiftarna åter börjat använda restriktioner och myndigheterna åter börjat tillämpa reglerna på ett mera strikt sätt.

Detta innebär inte att alla tidigare missbrukare försvunnit. Men den något ljusnande situationen borde dock innebära att de sociala myndigheternas farhågor om en miljon alkoholskadade om ett tiotal år, kanske inte behöver bli verklighet.

Som jag inledningsvis nämnde tror inte utskottet på några större förändringar i alkoholmönstret när lördagsstängt införs i Systembolagets butiker. Men den förändring som kan komma till stånd går i alla fall åt rätt håll: impulsköpen minskar, ordningen blir bättre, sjukvårdsresurserna kan få en vettigare användning, och det lilla obehag som någon enskild köpare kan råka ut för är inte särskilt besvärande. Risker för langning finns i vissa fall, men det finns ingen erfarenhet som säger att den skulle bli omfattande.

Låt mig så, herr talman, gå in litet på vad talarna före mig har anfört. Låt mig då börja med herr Wachtmeister, som fortfarande inte har klart för sig att kampen mot missbruket måste börja med kampen mot bruket. Det finns ett så intimt samband mellan missbruk och bruk att man inte kan bortse från det.

I övrigt upptog herr Wachtmeisters anförande en hel serie av den obotfärdiges förhinder av personalpolitisk art. Jag har aldrig någonsin tidigare under min riksdagstid hört herr Wachtmeister ömma så för personal som han gör i denna fråga, och det är anmärkningsvärt. Jag understryker än en gång att personalpolitiken måste vara underordnad alkoholpolitiken.

Herr Wachtmeister har läst för oss Systembolagets remissutlåtande, av vilket framgår att verkställande direktören tycker väldigt illa om detta med lördagsstängda systembutiker. Men de sociala myndigheternas remissutlåtanden säger något helt annat. Jag vet inte vilken remissinstans som skall väga tyngst – den som har hand om personalpolitiken på Systembolaget eller den som har hand om de sociala frågorna i samhället.

Ett annat den obotfärdiges förhinder är när man säger: Det är ingen laglig

Torsdagen den
14 maj 1981

*Lördagsstängda
systembutiker*

skyldighet för Systembolaget att ha lördagsstängt, för ni har ju inte klippt till med någon lagstiftning på området. Nej, men vi har faktiskt haft besök av verkställande direktören, och han har sagt att han lojalt följer riksdagens beslut. Då finns det ingen anledning att för fyra månaders försök stifta en lag, när man når samma resultat utan den. Dessutom menar vi att om vi genomför en lagstiftning kan den ge ett intryck av ett permanent tillstånd.

Egon Jacobsson konstaterade först att det på några reklambroschyrer om Sverige står att Sverige är ett fantastiskt land. Och sedan sade han: Men vad håller riksdagen på med här? Man anslår flera timmar till att diskutera sådana lapprisaker som det här är fråga om. Själv har han emellertid på talarlistan anmält sig för ett anförande på 15 minuter. Flera dagar i förväg har han ägnat tid åt att kontakta alla personalorganisationer och besöka verkställande direktören för Systembolaget, trots att denne har varit på besök i utskottet, för att få de argument i personalfrågorna som han behöver. Väljarna undrar säkert: Vad sysslar Egon Jacobsson med? Jag har bara anmält mig för ett anförande på 10 minuter, men Egon Jacobsson har alltså anmält sig för 15 minuter.

Att hela tiden prata om personalen som den svåra frågan är ett den obotfärdiges förhinder. Man har inte kommit överens om att viss personal skall permitteras, att viss personal skall arbeta fredagar och lördagar. Det är ett förhandlingsbud. Personalen vid Systembolaget har exakt samma arbetsrättsliga möjligheter som andra. Därför är detta ett den obotfärdiges förhinder. Vad som kommer att hända på personalfronten vet vi ännu inte.

Vi skall ha klart för oss att de som först av alla begärde lördagsstängning var personalen vid systembutikerna och Handelstjänstemannaförbundet. Alltså kan detta med personalpolitiken inte vara något tungt vägande skäl.

Sedan säger Egon Jacobsson: Har ni verkligen fattat vilka konsekvenser detta kommer att föra med sig? Törs ni ta på ert ansvar att "knarkeriet" kommer att bli mycket större? Egon Jacobsson har inte det minsta bevis för att det kommer att öka. Det är ett löst antagande, lösare än det antagande som görs i propositionen och som Egon Jacobsson ondgjorde sig över. En sak som vi vet är att alkohol och knark ofta används dubbelt, så det kan lika väl gå åt andra hållet, att knarkanvändningen minskar.

Vi är beredda att ta det ansvar som alla lagstiftare är beredda att ta. Jag hoppas att Egon Jacobsson också är beredd att ta sitt ansvar för att det kanske kommer att finnas en och annan rattfyllerist mer på vägarna om det inte blir lördagsstängt, osv.

Jag har egentligen inte mycket att kritisera Per Israelsson för. Jag har ungefär samma åsikter i denna fråga som han. Det hade varit bättre med en försökstid på ett år. Det hade varit bättre att kunna planera för en längre tid. Jag menar att alkoholpolitiken skall vara överordnad personalpolitiken, och målsättningen är vi helt överens om. Det är egentligen ingenting som skiljer Per Israelsson och mig. Men jag har tvingats att i den politiska realitet där vi

befinner oss acceptera en försökstid på fyra månader till att börja med. Jag hoppas att det skall bli längre en annan gång.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 7 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Erik Wärnberg inledde med att säga att försiktighet präglar den svenska alkoholpolitiken och att försöket med lördagsstängning bara skulle ge en viss effekt. Det är nog riktigt, men sedan sade Erik Wärnberg att han tror att minskningen skall bli ganska stor och att han beträffande utvärderingen stöder sig på vad som hänt i Finland. Jag skall då nöja mig med att citera vad Systembolaget sade just när det gäller försöksverksamheten i Finland:

”När det gäller fylleri och ordningsstörande beteenden – där försöken i Finland givit de mest påtagliga resultaten – har SAMO inte undersökt om fylleriernas fördelning på veckodagar är desamma i Sverige som i Finland. Föreligger olikheter i detta avseende, särskilt i vad avser veckosluten, måste man undersöka om de skulle kunna påverka jämförelsen. Inte heller har SAMO beaktat att omhändertagandena för fylleri i Sverige i absoluta tal under senare år varit ungefär hälften så många som i Finland. Detta betyder att en minskning med samma procentuella andel i de båda länderna inte betyder mera än hälften så många fall i Sverige som i Finland. Fylleriet i Finland minskade även under den del av året då butikerna var lördagsöppna och under försökstiden åtminstone i Helsingfors också på fredagarna, vilket borde ge anledning fundera på i vad mån andra orsaker än lördagsstängningen medverkade.”

Jag konstaterar alltså att försöken i Finland inte utan vidare går att föra över på de svenska förhållandena.

Erik Wärnberg ställde en del frågor till mig, bl. a. denna: Vilket skall väga tyngst, vad de anställda tycker eller vad de sociala myndigheterna tycker? Självfallet är det vad de sociala myndigheterna tycker, i den mån riksdagen är av den uppfattningen att det här förbudet mot lördagsöppet kommer att ha den verkan som Erik Wärnberg och naturligtvis även jag hoppas men som i alla fall jag betvivlar. Vi har vänt oss mot den korta tid som står till buds innan förändringarna kommer att träda i kraft, dvs. inte mer än två stackars veckor.

Vidare frågar Erik Wärnberg om vi inte vill ställa upp bakom önskemålet om en minskad alkoholförbrukning. Jo, självfallet gör vi det. Från mitt partis sida har vi lagt fram en lång rad förslag till åtgärder i ett alkoholpolitiskt program som jag inte här skall citera men som jag kan rekommendera Erik Wärnberg att studera.

Slutligen påstår Erik Wärnberg att det här är första gången jag ömmar för några anställda. Det är det visst inte. Vi har haft tidigare debatter i skatteutskottsärenden som gäller beskattningen, och där är det sannerligen så att jag har ömmat för samtliga svenska skattetyngda invånare, bland vilka en stor majoritet är anställda.

Anf. 8 PER ISRAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Kammarens debattregler medger inte att jag angriper dem som gjort de första inläggen, eftersom jag har fått replik på herr Wårnbergs huvudanförande, men jag skall ändå ge några kommentarer.

Jag konstaterar som vanligt att Erik Wårnberg och jag är i stort överens i de här frågorna. Han säger att belastningen på akutmottagningarna sannolikt kommer att minska. Eftersom jag också är verksam i landstinget, ser jag det som en väldigt viktig effekt i så fall.

Erik Wårnberg säger också att alkoholpolitiken självfallet skall vara överordnad personalpolitik. Han är överens med mig i den frågan, och jag är väldigt glad åt att det är på det viset.

Erik Wårnberg ställer också i utsikt att vad vi nu diskuterar är ett första försök och att det mesta talar för att det kommer att göras flera försök, som i så fall kommer att vara bättre förberedda, omfatta en längre period och utvärderas bättre. Att han uppfattar saken så tycker jag också är ett glädjande meddelande.

Sedan kan debattreglerna ändå inte förbjuda att jag gör några kommentarer till vad som står i reservationen. Det sägs där att förbudspolitiken i stort har misslyckats osv., som jag sade i mitt första anförande. Man talar om förmynderi. Det gör man nästan alltid i sådana här debatter.

Talman Ingemund Bengtsson sade när vi började i dag att i mitten av nästa vecka kanske det blir röstning om statsminister i landet. Låt oss göra ett tankeexperiment; det är inte så särskilt sannolikt att det blir så, men låt oss tänka oss in i det. Tänk om vi nästa vecka skulle få en statsminister som var 18 år. Då skulle han inte kunna gå och handla på Systemet förrän han blir 20 år. Det har vi accepterat av alkoholpolitiska skäl och av solidaritetsskäl. Om vi skulle få en ny statsminister som var 18 år, skulle han alldeles säkert också acceptera det.

Anf. 9 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Jag hade först inte tänkt begära replik på Erik Wårnbergs anförande, men efter frontalangreppet i slutet känner jag mig föranlåten att göra det. Det är ju en sak att sätta upp sig för 15 minuter och tala 12, en annan att sätta upp sig för 10 och tala 20.

Att man skall informera sig i en fråga är något som jag alltid har satt en ära i. Jag kan fylla på den beskrivning som Erik Wårnberg gjorde med att tala om, att jag också har besökt systembutiker och frågat deras personal vad man egentligen tycker i det här sammanhanget. Det skulle kanske vara på sin plats att flera försökte göra det i olika frågor.

Låt mig ta ett konkret exempel. Erik Wårnberg talade om höjd totalkonsumtion, men vi har kunnat läsa i tidningarna, se i TV och höra i radio de senaste dagarna hur konsumtionsutvecklingen har varit. Försäljningen av starksprit minskade fjärde kvartalet 1979 med 4,2 %, första kvartalet 1980 med 6,2 %, andra kvartalet 1980 med 7,2 %, tredje kvartalet 1980 med 9,7 %, fjärde kvartalet 1980 med 11,1 % och första kvartalet 1981 med 14,8 %.

Man får ibland intrycket – det framskyntade också när Erik Wärnberg talade om riksdagens målsättning och den alltför stora alkoholkonsumtionen – att en flodvåg av sprit sköljer över den svenska nationen. Men är det verkligen så? I en statistik som gäller 1979 – den har sannolikt förbättrats sedan dess, eftersom konsumtionen i Sverige har gått ner – upptagande 37 länder, och de kan väl sägas vara de industrialiserade länderna, kommer Sverige på 28:e plats. Endast fyra industrialiserade länder kommer efter Sverige. Här bör man också göra det påpekandet, att det är sannolikt att Sverige är det land som har den säkraste statistiken när det gäller uppgifter av det här slaget. Den här statistiken bygger som sagt på 1979, och sedan dess torde Sveriges position ha åkt ännu längre ner i tabellen, så att vi börjar ligga i slutet när det gäller totalkonsumtionen.

De finska försöken kommer fram och har gjort så även i propositionen och i utskottsmajoritetens skrivning. Vi är nog många som menar att det ändå inte är relevant att jämföra Sverige med Finland, och det av många skäl. Alkoholsederna i Finland är, trots att landet ligger så nära oss, inte på långt när desamma som våra. De har sedan lång tid tillbaka varit i mycket högre grad koncentrerade just till helgerna.

När man nämner Finland talar man också om att man skulle minska sjukhusens akutfall på lördagar. Det har inte gjorts någon undersökning om det i Finland, men ändå ger debatten intrycket att allt det här skulle ha skett.

Beträffande polisen är det säkert riktigt som Erik Wärnberg säger, att det har skett en förbättring när det gäller ordningspolisen, men tala med kriminalpolisen! Vad säger man där? Jo, att man har fått en stegrad arbetsbelastning just därför att langningen, hembränningen och smugglingen har ökat.

Det kan kanske till slut också vara av intresse att konstatera vad de svenska poliserna tycker. Jag har kamratföreningens tidning i min hand, och rubriken är, som många kan se: Lördagsstängt ökar kriminaliteten. Jag tycker vi borde ta litet hänsyn till detta också.

Anf. 10 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Knut Wachtmeister fortsätter att läsa ur Systembolagets remissvar. Kan inte Knut Wachtmeister hitta något mer remissvar som är negativt till försöket? Jag kan hitta rätt många som är positiva till försöket, främst från de sociala myndigheterna.

Statistiken för fylleriförseelser i Sverige är helt ointressant, eftersom vi har avkriminaliserat fylleriet i Sverige. Dessutom spelar det in vilken personalsituation polisen har, hurudana sjukvårdsinrättningarna är.

Alkoholpolitikerna har tagit hänsyn till vad de anställda tycker. Vi tror inte vi kan driva igenom någonting mot de anställdas absoluta motstånd. Det är därför vi har en försöksperiod på fyra månader. De anställda ville nöja sig med tre, medan det ursprungliga förslaget var ett år. De anställda är positiva till detta försök, och då borde det vara rimligt också för alkoholpolitikerna.

Vi har en klart minskad alkoholkonsumtion just nu. Vad detta beror på är svårt att säga, men det kan leda till att det blir svårt att jämföra med konsumtionssiffrorna för ett år sedan. Det är tänkbart att det hade skett en sänkning ändå. Men vad vi med säkerhet kan få veta är om pressen på akutmottagningarna och vårdinrättningarna ändras. Säkert har Egon Jacobsson, liksom många andra här, fått ett brev från de ansvariga landstingsråden för sjukvården, där de talat om att de ser det här med glädje. De anser att sjukvårdsinrättningarna därmed kanske får en chans att klara vanligt sjuka också över helgerna.

Jag vänder mig inte mot den talartid Egon Jacobsson använder, utan mot hans försök att förlöjliga den svenska riksdagen för att den sysslar med alkoholfrågor även om de är små. Detta är det stora felet i hans utfall – han tyckte ju ändå själv att frågorna var tillräckligt stora att syssla med. Dessa frågor är viktiga, och alla små saker tillsammans kan innebära rätt mycket.

Det verkar som om Egon Jacobsson skulle vara nöjd med den konsumtion vi har. Vi ligger ju bara på 26:e plats! Vi har ingenting att vara rädda för i Sverige i jämförelse med andra länder, tycks han mena.

Men de som sysslar med dessa saker på de inrättningar jag har talat om vet att tillståndet inte är särskilt bra. Man har förutspått en miljon alkoholskadede om något tiotal år. Det är en utveckling vi inte kan vara nöjda med.

Jag är ledsen om Egon Jacobsson är nöjd med att vi bara ligger på 26:e plats och därför menar att det inte skulle vara några problem med den här frågan. Jag är fortfarande rädd för att reservanterna inte ställer upp bakom vår målsättning, även om de säger det nu.

Anf. 11 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag tycker litet synd om Erik Wärnberg. Han får stöd av en vpk-are och mothugg från en partivän. Han hade säkerligen tyckt det vara bättre om situationen varit omvänd.

Han undrar varför jag citerar bara Systembolagets remissvar och inte något annat också. Jag tycker remissvaret är bra. Varför skall inte jag, som är motståndare till lördagsstängning, citera ett organ som har samma uppfattning som jag?

Erik Wärnberg citerar vad andra säger, därför att han är en tillskyndare av detta förbud. Det är hans fulla rätt.

Slutligen: Om man vill ha en minskning, varför stänger man inte på fredagarna också? Då blir det säkert minskad försäljning.

Frågan är: Hur långt skall man gå för att försämra för allmänheten, de vanliga, hyggliga konsumenterna, för att komma åt dem som missbrukar alkohol och antagligen ändå kommer att fortsätta med det missbruket?

Anf. 12 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall börja med att korrigera en uppgift från Erik Wärnberg. Det var inte 26:e plats som Sverige låg på, utan 28:e. Jag är i och

för sig inte nöjd med det, men jag tyckte ändå att det borde sägas, som en nyansering. Om man lyssnar på den svenska alkoholdebatten, får man nämligen alltför ofta intryck av att det är en flodvåg av sprit som sköljer över nationen – och så är det ingalunda.

Jag började mitt första inlägg med att tala om alkohol- och drogproblemet som ett mycket allvarligt samhällsproblem och konstaterade vidare att bred politisk enighet tycks råda, i vart fall i debatterna, om att vi måste intensifiera kampen för att komma till rätta med drogmisbruket.

Då nämnde jag också narkotika, och Erik Wärnberg försökte göra ett bemötande av det. Men vad är det som har hänt i det här landet under de senaste två månaderna? Jo, knarket har kommit in i landet på ett sätt som verkligen oroar, efter det att tullpersonalen fråntagits det som den trodde var dess lagliga möjlighet, nämligen att utföra kroppsbesiktning. Det får personalen inte göra i dag med mindre än att en åklagare har gett tillstånd.

Jag kan tala om för Erik Wärnberg att jag också i den här frågan har haft kontakt med den aktuella personalgruppen, som har berättat hur man upplever sin arbetssituation i dag, när den i stort sett bara måste se hur knarket väljer in i landet.

Om vi inför svårigheter på lördagar och söndagar för människor som är beroende av alkohol och beroendeframkallande medel och samtidigt har narkotika i stort omlopp inom landet, vad händer då? Jo, risken är mycket stor att de människor som redan befinner sig i riskzonen går över till narkotiska preparat – med alla de konsekvenser som detta innebär.

Sedan till brevet från landstingsrådet: Jag har läst det, och jag tycker det är bra. Men min kritik kvarstår också på den här punkten. Två lördagar under försöksperioden skulle systembutikerna ändå ha varit stängda – pingstafton och midsommarafton. Det är alltså bara tio eller elva lördagar som man kan bygga en utvärdering på. Är det möjligt för socialdepartementet att tillsammans med sjukvårdshuvudmännen på fjorton dagar lägga upp en seriös utvärderingsplan, så att man verkligen kan få belagt om intagningen på akutmottagningarna minskar på lördagkvällarna, om de ökar på fredagkvällarna osv.?

Den planeringen saknas, och det är därför jag menar att om vi skall kunna belägga någonting måste försöket äga rum under en längre tidsperiod. Det bör också finnas möjligheter till en mer seriös planering av själva utvärderingen än vad som nu har kunnat ske.

Anf. 13 ERIK WÄRNBERG (s) replik:

Herr talman! Först vill jag tala om för herr Wachtmeister att jag håller på att diskutera en sakfråga. Jag diskuterar inte om jag får motstånd eller medhåll från socialdemokrater, vpk-are eller moderater. För mig är det här en sakfråga. Det gäller inte en värdering av människornas politiska hemvist. Jag är lika glad över att ha stöd hos herr Israelsson, som hos andra. Uppriktigt sagt begriper han den här frågan – och det är det viktigaste för mig.

Jag tycker fortfarande att det är fattigt om man har bara ett enda remissvar att stödja sig på. Remissvaren från alla sociala myndigheter går ju åt det andra hållet. Det finns egentligen inget stöd att hämta i Systembolagets uppfattning mer än ur personalsynpunkt.

Hur illa klämd herr Wachtmeister är framgår av att han nu vill stänga på fredagarna också. Om herr Wachtmeister framlägger en motion av det slaget, lovar jag att det skall bli en seriös behandling i skatteutskottet av förslaget. Men kasta inte ut det som ett förslag i brist på annat, vilket verkar vara fallet just nu! Menar Knut Wachtmeister allvar, måste vi pröva hur långtgående restriktioner som den vanlige svenske alkoholkonsumenten accepterar. Vi är ganska övertygade om att en lördagsstängning vore ett så litet intrång i hans service att det inte spelar någon roll. Däremot tror jag inte att det går att få gehör för en stängning av systembutikerna även på fredagar. Men kom gärna med motionen, så skall vi pröva den!

Egon Jacobsson säger att vi gör gällande att det är en flodvåg av sprit över landet. Så har vi inte uttryckt det, men vi tycker att det är mycket allvarligt när den socialmedicinska vetenskapen i landet säger att en miljon människor kommer att vara alkoholskadade om något tiotal år. Om Egon Jacobsson är nöjd med denna situation, är det hans sak.

Jag vet inte om vi ligger på 26:e eller 27:e plats i statistiken över den totala alkoholkonsumtionen. Dessutom sjunker ju våra totala konsumtion, så vi kanske i dag ligger först på 28:e plats. Jag har ingen aning om det, och det spelar dessutom mycket liten roll. Både Egon Jacobsson och jag vet nämligen att vi i landet har ett stort alkoholbruk och ett därav följande stort alkoholmissbruk, som vi måste försöka att hindra.

Ingen tror att lördagsstängningen är ett universalmedel, som kommer att lösa alla problem. Men det kan vara den lilla "kicken" som gör att vi kanske kan klara några av problemen. Och intrånget i servicen för vanliga människor är så litet att det inte har någon större betydelse.

Jag tror att en utvärdering är möjlig att åstadkomma. Den blir inte fullständig eller så bra som den skulle ha kunnat bli om försöksperioden varit ett år. Men det finns vissa möjligheter att under de nu föreslagna fyra månaderna göra vissa utvärderingar som kan vara värdefulla för framtiden, och det är så utskottsmajoriteten vill ha det.

Andre vice talmannen anmälde att Knut Wachtmeister och Egon Jacobsson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 14 RUNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Erik Wärnberg, skatteutskottets ordförande, har i sitt anförande tagit upp alla de frågor som behandlas i propositionen. Eftersom jag har en relativt begränsad tid till mitt förfogande, går jag inte in på andra delar än just lördagsstängningen.

Isitt anförande har Erik Wärnberg pekat på den administrativa sidan, dvs. personalfrågor och liknande, då det gäller lördagsstängningen. Jag instäm-

mer helt i de synpunkter som han där har framfört. Och jag vill understryka att det var personalen som först väckte frågan om lördagsstängning. Den gjorde det också först och främst av personalskäl. Att här peka på motstånd från personalens sida och på svårigheterna att praktiskt och administrativt genomföra en lördagsstängning vill också jag beteckna som den obotfärdiges förhinder.

Jag vill också understryka vad Erik Wörnberg sade beträffande alkoholdebatten i stort. Det är många yttringar i denna debatt som är rena vanföreställningar. I bl. a. mellanölsdebatten yppas dessa vanföreställningar tid efter annan.

Det finska exemplet har varit föremål för utvärdering i den hittills förda debatten. Jag vill erinra om att vi i går kväll hade arbetsplenum, och som vanligt sådana kvällar var TV-rummen välbesökta vid tiden för nyhetsprogrammen. Mycket större grupp än den som nu är samlad i kammaren såg och hörde i Aktuellt en rapport om hur det finska försöket med lördagsstängda systembutiker utfallit. I korta drag var resultatet av en utvärdering följande: Impulsköpen av alkoholdrycker hade minskat, totalkonsumtionen hade gått ned, polisens omhändertagande av fyllerister hade minskat, och – det finns skäl att markera detta särskilt – inga tecken till ökad langning kunde konstateras.

Man kan sedan komplettera den bild som TV:s Aktuellt förmedlade med andra liktydiga rapporter från Finland. Jag tar då upp delar av statistiken som är jämförbara med svenska förhållanden. Av dessa rapporter framgår exempelvis att det skett en minskning av våldsbrotten under veckosluten, särskilt grövre våldsbrott, att gatubilderna i tätorterna blivit lugnare, att belastningen på akutsjukvården under helgerna drastiskt har lättat samt att socialvården i Finland enstämmigt vittnar om att lördagstorkan på systemet har haft ett välgörande inflytande på helgfriden i de finska hemmen.

Här har nu företrädare för reservanterna, dvs. motståndarna till förslaget, värderat erfarenheterna från Finland. Knut Wachtmeister har sagt att de inte är något att fästa sig vid. Men Finland är ju ett grannland, och många förhållanden är likvärdiga i de båda länderna. Och eftersom vi har erfarenheter så nära inpå oss att bjuda på, finns det då inte skäl att studera dem, även om de skulle gå stick i stäv med de egna önskemålen? Jag tycker att reservanternas krampaktiga försök att förklara bort erfarenheterna från Finland är just vad man på idrottsspråk brukar kalla för bortförklaringar.

För att sedan tala om våra egna problem vet vi att vi har olyckstoppar i trafiken under helgerna och att flertalet av dessa trafikolyckor har spriten som orsak. Jag borde egentligen med detta kunna sluta min argumentering för att vi i Sverige bör följa det finska systemet med lördagsstängda alkoholbutiker, och jag kunde tillägga till dem som motsätter sig åtgärden: Vad är det egentligen ni bråkar om och varför?

Frågan bör kanske också adresseras till dem som ivrigast ropar på att vi skall lösa problemen med störningarna och våldet i gatubilden med fler poliser och hårdare lagstiftning. Eftersom man vet att den bakomliggande orsaken till dessa problem i de flesta fall är spriten, frestas jag att använda det

gamla slitna uttrycket i frågande form: Är det inte bättre att stämma i bäcken än i ån? Är det inte bättre att angripa den bakomliggande orsaken till gatubråken än att försöka med straffmetoden? Vad finns det för konsekvens i talet om ett friare och öppnare samhälle i alkoholdebatten, när denna fiktiva frihet måste omgärdas av fler poliser och hårdare lagar?

I detta sammanhang vill jag också påminna om den vädjan till riksdagen om lördagsstängning av Systemet som en grupp sjukvårdsansvariga landstingspolitiker gjort. De vet vilken allvarlig belastning alkoholen innebär för akutsjukvården och som vårdpersonalen upplever som mycket pressande. De vet att andra sjuka undanträngs och inte kan få den vård som de behöver.

Jag vill fråga om Egon Jacobsson tycker att den debatt som vi här för om alkoholpolitiken är en lappridebatt? Jag förstår kort sagt inte hans värdering i det fallet.

Frågan om en rimlig service till den allmänhet som använder alkohol har tagits upp i några motioner och även av reservanterna. De ställer frågan om inte den skötsamme medborgaren har rätt till den service som lördagsöppet ger. Jag anser att det argumentet är mycket svagt. Särskilt när man talar om glesbygden, med alla de serviceproblem vi har där, tycker jag att det går att helt bortse från det argumentet.

Herr talman! När det gäller de förslag som finns samlade i utskottsmajoritetens skrivning vill jag i fråga om motion 1546 avslutningsvis peka på att denna till största delen är tillstyrkt. Jag hoppas att de många motionärerna därmed känner sig tillfredsställda.

Jag yrkar bifall till utskottsmajoritetens hemställan i betänkandet.

I detta anförande instämde Bernt Ekinge, Börje Stensson, Esse Petersson, Bertil Hansson, Kerstin Sandborg, Olle Grahn, Eric Enlund, Hans Lindblad och Eva Winther (alla fp).

Anf. 15 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara kort och gott konstatera beträffande Finland att finnarna har beslutat att inte utsträcka lördagsstängningen utöver sommar-månaderna. Man har alltså inte beslutat att lördagsstängning skall tillämpas under hela året. Det tyder på att man där inte tror att åtgärden är så oerhört effektiv som den förefaller att vara sedan man hört den här debatten.

Anf. 16 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! När man lyssnade på Rune Ångström fick man nästan intrycket att Finlands sak är vår. Jag försökte tidigare säga att det kanske ändå inte är så relevant att jämföra Finland med Sverige i det här avseendet. Det skall också sägas att man där inte har gjort så värst mycket av utvärderingar. När det gäller sjukvården finns, såvitt vi vet, inga som helst sådana. Om Rune Ångström har fått ta del av några utvärderingar, borde det ligga i kammarens intresse att få dem redovisade.

Rune Ångström talar om lappridebatt. Jag började med att säga att jag

fann det egendomligt och fantastiskt att ett sådant här förslag skall behandlas av riksdagen, helt enkelt därför att alkoholpolitiken är en alltför viktig fråga för att den skall schabblas bort genom en försöksverksamhet av denna typ. Detta har jag sagt i flera inlägg. När det gäller sjukvården är jag ytterst intresserad av att få belägg för att vad som sagts här beträffande resultatet är riktigt, men då räcker det inte med den försöksverksamhet som har skisserats i detta förslag och som man skall fatta beslut om 14 dagar innan den träder i kraft. Det finns ingen planering för hur utvärderingen skall ske. Det är därför jag hävdar att det, om ett försök med lördagsstängda butiker skall genomföras – och jag motsätter mig inte det – skall finnas en planering för utvärderingen. Jag slutade mitt första inlägg med att säga, att om man skall genomföra ett sådant här försök, då vore det i så fall bättre om detta påbörjades t. ex. den 1 juni 1982 och pågick under ett år. Då skulle man i lugn och ro kunna göra en planering för utvärderingen, och man skulle få mera tid för frågor som gäller Systembolaget och dess personal. Därefter kunde man ha fört en seriös debatt om vilket resultat försöket slutligen gav.

Anf. 17 RUNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Både Knut Wachtmeister och Egon Jacobsson bestrider uppgifterna om erfarenheterna från Finland. Knut Wachtmeister framför också synpunkten att Finland inte har fattat beslut om att gå vidare med lördagsstängning året runt. Jag vill säga att man håller på att utvärdera erfarenheterna i Finland, och man överväger att så småningom lägga fram förslag i denna riktning.

I det här fallet, Egon Jacobsson, ligger det väldigt nära till hands att dra paralleller mellan de finska försöken och det försök som vi skall fatta beslut om med anledning av regeringsförslaget.

Vidare är jag överraskad över att Egon Jacobsson, som ju har ägnat så mycken tid åt att finna argument mot lördagsstängningen, inte har kontaktat vårdpersonal på akutmottagningarna runt om i landet. Om han hade gjort det, skulle han ha fått ta del av personalens samstämmiga uppfattning, att dess arbetssituation särskilt under lördagsdygnet helt enkelt är vidrig.

Ca 80 % av alla som tas in på akutmottagningarna under lördagsdygnet har som bakgrund alkoholen. Det finns statistik på detta, Egon Jacobsson, och den statistiken finns tillgänglig på Landstingsförbundet.

Jag anser att det är viktigt att man tittar på dessa förhållanden och överväger motåtgärder när de är så pass allvarliga.

Jag vill återkomma till att motståndarna till lördagsstängningen också åberopar att det skulle drabba glesbygderna särskilt svårt. Eftersom jag själv hör hemma i ett glesbygdslän och upplevt och upplever den fortgående serviceförsämringen inom viktiga områden, t. ex. indragning av kommunikationer, nedlagda postkontor och nedlagda skolor, kan jag försäkra de oroliga att obchaget av systemstängning på lördagar är försumbart då det gäller glesbygden.

Jag är också litet förvånad över det utökade brödraskapet på barrikaderna för rättvisa åt glesbygderna. Det är inte de vanliga ansiktena man ser. Jag

Torsdagen den
14 maj 1981

*Lördagsstängda
systembutiker*

hoppas bara att de också i andra frågor finns med i kampen för glesbygderna.

Anf. 18 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Rune Ångström måste ha lyssnat dåligt på de tidigare inlägg som jag har gjort. Jag har verkligen tillmätt och tillmäter sjukvårdshuvudmännen ett stort ansvar i denna bekymmersamma fråga. Jag har också förståelse för problemet, så stor förståelse att jag menar, att om ett försök skall genomföras med lördagsstängda systembutiker, bör man anslå en tidsperiod som möjliggör en seriös utvärdering. Jag sade i ett tidigare inlägg att under den föreslagna försöksperioden infaller två lördagar då butikerna under alla förhållanden skulle vara stängda, pingstafton och midsommaraf-ton. Det är tio eller elva lördagar kvar att ha som utvärderingsgrund. Jag kan aldrig tänka mig att detta är till fyllest för att sjukvårdshuvudmännen skall få den statistik som behövs för att se om lördagsstängning verkligen ger de goda effekter som Rune Ångström m. fl. tycks räkna med.

Anf. 19 RUNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Egon Jacobsson just då det gäller den sista replikväxlingen skulle ha lyssnat till Per Israelsson och även ha läst vad en del motionärer har skrivit i sammanhanget. Det finns en stor grupp inom riksdagen som önskar att detta försök skulle ha utsträckts till att gälla ett helt år. Men när nu förslaget, i dess föreliggande skick, har vunnit en klar majoritet i utskottet tycker jag att Egon Jacobsson och hans kamrater på den sidan också skulle ansluta sig till utskottsmajoriteten. Vi får en försöksperiod på fyra månader. Vi har möjligheter att utvärdera den försöksperioden – med det resultat det kan ge. Vi har då också möjligheter att förlänga försöksperioden eller gå vidare med ett definitivt ställningstagande. Ge denna försöksverksamhet en chans! Då tror jag att vi får ett bättre underlag för den fortsatta alkoholdebatten.

Anf. 20 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Om inte om hade funnits, så hade vi, precis som Egon Jacobsson önskar, haft ett försök med lördagsstängning av systembutikerna på ett år. Den grupp, SAMO, som har sysslat med den här frågan kom nämligen med sitt förslag redan i december 1980, men på grund av att man inte kunde komma överens i regeringen drog det ut på tiden innan förslaget kunde framläggas. Det är intressant att se vilka det är i SAMO-gruppen – som strängt taget består av statssekreterarna – som har föreslagit det här försöket. Kommitténs majoritet föreslår att en sådan försöksverksamhet skall genomföras. Till denna uppfattning ansluter sig nio av SAMO:s ledamöter, nämligen företrädarna för social-, budget- och utbildningsdepartementen – man bör då lägga märke till att det uppdelade utbildningsdepartementet haft en folkpartistisk representant och en moderat representant med diametralt motsatta meningar, vilket speglar just den situation som jag talar om –, arbetsmarknads- och kommundepartementen samt representan-

ter för rikspolisstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen och generaltullstyrelsen. Det är dessa som tillstyrkt förslaget med den längre försöksperioden. Det föreligger också ett tidigare förslag från socialstyrelsen om att man skall genomföra en sådan försöksperiod.

Hade vi fått det förslaget i tid och hade moderaterna i regeringen inte bromsat, tror jag att vi hade kunnat genomföra en försöksperiod på ett år, eftersom vi då hade kunnat få fram förslaget i god tid. Men jag får säga som Rune Ångström och andra här, att när vi inte har kunnat få det allra bästa så får vi nöja oss med det näst bästa. Jag är alldeles säker på att det går att göra en utvärdering också av det här försöket.

Jag tror att man bör ta mycket stor hänsyn till vad landstingsråden har sagt. Det är två saker i den här frågan som är väsentliga. Man kan för det första bringa ner konsumtionen av alkohol något. Visserligen blir det inte särskilt mycket, men om man kan få en minskning med 2 à 3 %, är det naturligtvis värdefulla procent, och i kvantitet är det väldigt mycket. Jag vill för det andra understryka – vilket också har sagts här – att konsumtion och missbruk hör ihop, även om vi kan vara övertygade om att det ofta finns en tidsperiod mellan vad som kallas konsumtion och vad som är missbruk. När vi t. ex. har talat om mellanölet är det alldeles klart att minskningen av alkoholkonsumtionen inte sker omedelbart, eftersom ungdomar som har kommit in i ett beroende sedan fortsätter på samma sätt.

Vi kommer alltså, menar jag, under ganska lång tid att på missbrukarsidan få dras med sviterna av den liberaliseringsperiod som vi har haft när det gäller alkoholpolitiken och som exempelvis föranledde den socialdemokratiska partikongressen att behandla denna fråga som en av de viktigaste. Vad man där kom överens om – och som riksdagen också har kommit överens om – är att man måste försöka tränga tillbaka konsumtionen, begränsa missbruket och sätta in det i det sociala sammanhanget.

Man kan kanske beklaga att ett sådant här förslag om lördagsstängning av systembutikerna under fyra sommarmånader kommer isolerat. Jag håller med dem som anser att det hade varit bättre om det hade bakats in i ett större sammanhang, så att man hade kunnat se det som en del i en större enhet.

Men jag vill gärna understryka att den målsättning som riksdagen enhälligt har beslutat om nu faktiskt är understödd av A-nämnden i socialstyrelsen, som säger att man bör kunna få en begränsning med 20 % av alkoholkonsumtionen under 1980-talet. För en tid sedan hade ett sådant mål kunnat verka orealistiskt, men nu kan vi glädja oss åt att vi har fått en begränsning av ganska stor omfattning i den konsumtionen. Genom lördagsstängningen hoppas vi kunna nedbringa alkoholkonsumtionen ytterligare.

Det är väl ingen i den här kammaren eller bland allmänheten som tror att den begränsningen – som vi nu får höra om i massmedia och, naturligtvis, från Systembolaget – har kommit av sig själv. Den har kommit därför att man har riktat in sig på detta. Det glädjande i sammanhanget tycker jag är att om man bestämmer sig för en sak, så går det. Det är inte bara så att vi är ställda in i ett sammanhang som vi inte kan göra någonting åt. Sätter man in åtgärder –

och då menar jag åtgärder på bred front, både positiva och restriktiva – så när man sitt mål.

Det är det, herr talman, som vi har att lära av det som skedde på 1800-talet och som begränsade konsumtionen så starkt fram till ungefär 1920 å 1930, då en ny period inträdde när det gäller alkoholbruket i vårt land.

Jag har i min hand en rapport från ledningsgruppen för utredning angående kommunens alkoholpolitik. Den är daterad i oktober 1979 och utgiven av kommunstyrelsen i Stockholm. Rapporten är undertecknad av Inger Båvner, Margareta Andrén, Göran Ericsson, Sören Carlson, Elisabet Söderström, Herbert Vikberg och Sune Währner. Gruppen har i sin framställning också talat om systembutikernas öppethållande och kommer enhälligt till den slutsatsen att man under en period av ett år bör pröva lördagsstängning. Man föreslår att detta experiment genomförs i samarbete med regeringen och att försöket följs upp av forskningsinsatser.

Jag har tillsammans med några kamrater under den allmänna motionstiden väckt en motion i denna fråga. Vi har också begärt ett försök på just ett år, och vi har anhållit att det skall ske en utvärdering. Detta är motion 1166. Jag hade hoppats att vi skulle kunna få denna motion bifallen. Som jag sagt tidigare tror jag att det hade varit bättre. Det har inte gått, och nu står vi i begrepp att fatta beslut om ett försök under en betydligt kortare tid. Men när man inte får det man önskar – det som är bäst –, då får man, som Per Israelsson sade, välja det som är näst bäst.

Jag vill gärna till slut säga att vi får bereda oss på att ta många tag när det gäller de här frågorna. Vi får heller inte hesitera inför beslut som kan verka besvärliga men som ändå måste fattas. Men jag vill understryka att det måste ske i ett större sammanhang och inlemmas i både positiva och restriktiva åtgärder. Det måste vidare ske på en bred front.

Jag har, herr talman, talat litet grand om allmänhetens reaktioner. Jag har en uppgift om att en svensk opinionsundersökning visar att andelen positiva till en lördagsstängning av systembutikerna är klart större, nämligen 43 %, än andelen negativa, som var 32 %. Enligt en annan undersökning skulle drygt 50 % av den vuxna befolkningen välkomna en lördagsstängning. Jag tror att den här majoriteten har förstått att man får ta på sig litet svårigheter, litet restriktioner, om man kan vinna någonting som är betydligt bättre, nämligen nyktrare förhållanden i Sverige.

Anf. 21 ANITA BRÅKENHJELM (m):

Herr talman! Häromkvällen deltog jag i en nykterhetspolitisk debatt i min hemkommun. En man ur publiken sade under diskussionen att han tyckte att svensk alkoholpolitik påminner om det famösa baket, där man sätter in degen i ugnen och slänger in jästen efteråt. Vad gäller förslaget om försöksverksamhet med lördagsstängda systembutiker tycker jag att det ligger en del i hans kritik. Eller för att använda en annan liknelse: Man har sjösat båten utan att betänka att den bör ha antingen åror, segel eller motor också.

Den springande punkten i min kritik av det sätt på vilket propositionen i

denna del är skriven, och ännu mer av det sätt på vilket såväl utskottsma-
joriteten som reservanterna behandlat frågan, är att man ändå framhårdar i
att kalla det hela för ett försök.

Enligt gängse betraktelsesätt är ett försök avsett att undersöka om en viss
åtgärd förtjänar att upprepas eller eventuellt senare permanentas. När man
genomför ett försök väntar man sig i allmänhet att få svar på en del frågor som
man ställt sig i samband med försöket.

Ingen av oss här i kammaren väntar sig väl heller något annat än att
försöket med lördagsstängda systembutiker i en eller annan form återkom-
mer i den politiska debatten och i beslutsprocessen någon gång längre fram.
Det hade då varit värdefullt att ha systematiskt kartlagda erfarenheter av det
här försöket att grunda nästa beslut på.

Propositionen säger också ambitiöst:

”Det är väsentligt att verksamheten blir föremål för en vetenskapligt
upplagd utvärdering genom vilken såväl alkoholpolitiska som andra effekter
av lördagsstängningen kartläggs.”

Samtidigt drar man upp riktlinjer för riksdagens beslut i frågan på ett sätt
som enligt min mening omöjliggör varje utvärdering som skall kunna göra
anspråk på att vara vetenskapligt upplagd.

Utskottet hade haft goda möjligheter att rätta till detta. I en moderat
motion, där jag själv står som första namn, har påpekats några viktiga
områden på vilka en utvärdering hade varit intressant, t. ex. om verkligen
belastningen på sjukhusens akutmottagningar kommer att minska, om suget
efter narkotika under helgerna kommer att öka, om resorna över gränserna
för att köpa sprit kommer att öka, om inköpsvanor i glesbygden väsentligt
kommer att påverkas, osv. I motionen finns också konstruktiva förslag till
hur en utvärdering av en del frågekomplex kan göras.

Inte minst påpekar vi att det för kommande alkoholpolitiska beslut är
väsentligt att ha möjligheter att skilja eventuella effekter av lördagsstäng-
ningen på totalkonsumtionen av alkohol från de likaledes eventuella
effekterna av den massiva antialkoholkampanj som pågår – detta för att
kommande alkoholpolitik skall kunna vila på säkrare beslutsunderlag och att
besluten skall kunna fattas efter kortare debatter.

Åsikt står mot åsikt i den här frågan. Det är intressant att jämföra
utskottsmajoritetens för all del något mindre tvärsäkra påståenden med
reservanternas uppfattning. Majoriteten konstaterar att försöket kan kom-
ma att bidra till en minskning av alkoholkonsumtionen och bättre ordning
och även få positiva effekter på sjukvården och trafiken. Reservanterna
finner att försöksverksamheten inte fyller något meningsfullt alkoholpoli-
tiskt syfte. För majoriteten är det mindre sannolikt att hembränningen
kommer att tillta. Reservanterna befarar att langning, hembränning och
smuggling kommer att öka.

Och det tråkiga är att alla dessa i och för sig kloka personer kommer efter
försöket att ha precis samma uppfattningar som före försöket.

Det enda vi med absolut säkerhet kan förutsäga är att försöket kommer att
visa att Systembolagets försäljning på lördagar kommer att minska, om man

stänger butikerna på lördagar.

Hade försöket lagts upp med möjligheter till en seriös utvärdering, hade vi nästa gång haft säkrare svar på många frågor och vetat vem som hade rätt och vem som hade fel på en del av de här punkterna. Evert Svensson säger, att om det inte varit oenighet i regeringen, hade man kunnat fatta beslutet i tid och förbereda utvärderingen.

Det resonemanget håller inte. Det finns ingen naturlag som säger att försöket skall börja den 1 juni. Tvärtom har vi i vår motion pekat på en del skäl som talar för att just sommarmånaderna är speciellt olämpliga för det här försöket.

Beträffande behovet av en utvärdering över huvud taget är utskottsmajoriteten litet motsägelsefull. Man säger först att möjligheterna att göra en utvärdering inte bör tillmätas alltför avgörande betydelse. Litet längre ner på samma sida i betänkandet säger man att det är angeläget att försöket genomförs och verkningarna därav utvärderas så långt det är möjligt och lämpligt.

Reservanterna påpekar – i det här fallet mycket riktigt – att uppläggningsen gör den avsedda utvärderingen i det närmaste värdelös. Men de drar också därav den litet förhastade slutsatsen att försöket inte alls skall göras.

Den logiska syntesen av de båda i utskottet skiljaktiga meningarna hade varit att man enats om att göra försöket men förbättra uppläggningsen, så att en utvärdering värd namnet hade kunnat göras. Det har vi också föreslagit i vår motion. Men hur har man då behandlat motionen? Jag finner att man egentligen inte har behandlat den alls. Det känns desto mer egendomligt, när man i dag hör representanter för utskottet – både från majoritets- och minoritetssidan – hävda de argument som finns i motionen.

I betänkandet refererar man på sedvanligt sätt något av motionens innehåll, om än synnerligen kortfattat och föga upplysande. Men ingenstans finner man en rad om vad utskottet ansett om motionen eller på vilka grunder man avstyrkt den. Vpk-motionen, som i mycket har samma anda och innehåll som vår motion, behandlas på samma summariska sätt. Det är dock vanligt att man i utskottsbetänkanden kan finna någon rad om att man av den eller den anledningen avstyrker en motion eller inte finner att den bör föranleda någon åtgärd. Här talar man i stället en stund om propositionen och konstaterar bara, att eftersom man tillstyrker propositionen, avstyrker man i en klump sex motioner med sinsemellan mycket olika yrkanden.

Erik Wärnberg har här lovat Knut Wachtmeister att seriöst behandla en eventuell motion om att stänga systemet på fredagar. Men vår motion, som här har förelegat med ett seriöst innehåll, har inte rönt motsvarande öde. Vår motion, nr 2129, avstyrker man endast med motiveringen att man tillstyrker propositionen, som i sig innehåller kravet på en vetenskapligt upplagd utvärdering – alltså inga blygsamma ambitioner – utan att kommentera det faktum att en sådan inte kan göras på de premisser som nu, vid ett bifall till utskottets hemställan, kommer att föreligga.

Herr talman! Med anledning av det anförda ber jag att få yrka bifall till motion nr 2129.

Med kännedom om det öde sådana yrkanden brukar gå till mötes vill jag dock deklarerat, att om jag i sista omgången tvingas välja mellan utskottsmajoritetens förslag och reservationen, kommer jag att stödja utskottets förslag. Jag hör nämligen till dem som tror – jag understyrker tror – att det kan minska totalkonsumtionen av alkohol, om det blir besvärligare att få tag i sprit på lördagar. Men jag beklagar att det inte tycks finnas någon allvarligt menad vilja att ta reda på – till nästa gång vi skall stänga systembutikerna – tillräckligt mycket fakta för att vi den gången skall *veta* om det gör någon alkoholpolitisk nytta eller inte.

I detta anförande instämde Bertil Danielsson (m).

Anf. 22 THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Jag har svårt att förstå regeringens alkoholpolitiska handlingsmönster. Man plottrar sig fram. Det skapar inte i längden någon större trovärdighet. Jag saknar det mer långsiktiga handlingsmönstret, som skall vara en naturlig uppföljning av den alkoholpolitiska målsättning som riksdagen 1977 enhälligt fattade beslut om.

Här lägger regeringen i snabb följd fram propositioner om detaljer och bryter ned sina förslag alltför mycket. För några veckor sedan hade vi en proposition i snabbvinsfrågan, i dag är det lördagsstängda systembutiker, och rimligen borde vi också under vårriksdagen få förslag om ändrad alkoholbeskattning. Det skulle ha känts positivare och mer meningsfullt om allt hade presenterats i ett enda paket. Det skulle ha kunnat kompletteras med förslag till ytterligare insatser, som skulle ge oss ett åtgärds paket med klarare inriktning mot den målsättning som vi alla synes vara intresserade av, nämligen att nå följande huvudmål, som bl. a. återfinns i SAMO:s direktiv:

1. Åtgärder för att påverka attityder och värderingar kring bruket av alkohol och andra droger.
2. Åtgärder för att begränsa alkoholens tillgänglighet och minska alkoholskadorna.
3. Åtgärder för att förbättra vården för alkoholmissbrukare.

Det här är åtgärder som vi förväntar oss skall komma mycket snart.

Socialstyrelsens nämnd för alkoholfrågor har ändå kunnat enas om ett beslut, som innebär att den totala alkoholkonsumtionen skall minskas med 20 % under en tioårsperiod. Denna nämnd för alkoholfrågor inom socialstyrelsen är ju i mycket hög grad baserad på folkrörelseengagemang, och den har enligt direktiv tillkommit via riksdagen. Den önskade minskningen kan enligt A-nämnden ske genom att priset på alkohol reellt höjs med 3 % varje år. Ett aktivt utnyttjande av prisinstrumentet, kombinerat med informationskampanjer och andra åtgärder som syftar till att förändra attityder till och bruk av alkohol, bör kunna ge resultat. Jag hälsar A-nämndens beslut varmt välkommet i debatten, och jag hoppas också att vi här i riksdagen på ett mer konkret sätt skall kunna omforma vår målsättning, så att vi kan uppnå det mål som A-nämnden har formulerat.

En framgångsrik alkoholpolitik fordrar också helt naturligt att vi angriper sådana företeelser i samhället som leder till otrygghet och vanmakt: arbetslöshet, bostadsbrist, konkurrens om utbildningsplatser m. m. Jämsides med detta långsiktiga och svåra arbete måste riksdagen vara beredd att besluta om direkta åtgärder, som riktar sig mot såväl måttlighetskonsumenter som missbrukare av alkohol. Det bör också betonas att det är här i riksdagen som besluten om alkoholpolitiken skall tas. Systembolaget skall sköta sin uppgift, som samhället ålagt det, nämligen att sälja så litet alkohol som möjligt. Det kan aldrig vara Systembolagets uppgift att vara med och forma de alkoholpolitiska besluten – vilket man kan tro att företrädare för bolaget anser, om man tar del av pressdebatten.

Det finns all anledning att konstatera att det utspel som Systembolaget gjorde häromdagen kan diskuteras, men på en punkt var Systembolagets besked välgörande. Den minskning av alkoholkonsumtionen som bolaget synes oroas för är ett resultat av de åtgärder, de små futtiga åtgärder, som vi efter många timmars debatter har beslutat om i den här kammaren.

Också i dag är det en diskussion om detaljer i alkoholpolitiken. Detaljer som var för sig knappast betyder så mycket, men som infogade i sitt sammanhang bildar ett nät som skall förhindra att ytterligare människor fastnar i John Finkelmanns armar.

Det är en rätt märklig debatt som förs här. Jag lyssnade till Egon Jacobsson, som i sin argumentering är emot fyramånadersförsöket, men mycket väl kan tillstyrka ett förslag om en ettårsperiod. Däremot motionerar han om avslag. Det är egentligen inte en konsekvent hållning.

Lördagsstängningen under fyra månader är ett försök, som skall ge oss svar på frågan om den resulterar i en förbättrad situation.

Det har här i debatten framkommit att uppgifter från Finland tyder på att man där kunnat registrera framgångar med lördagsstängda systembutiker. Det är inte säkert att det blir likadant i Sverige, men det finns anledning att tro att så blir fallet, och då är det också värt att prövas.

Lördagsstängningen kommer att direkt påverka missbrukarna och storkonsumenterna men har mycket liten betydelse för måttlighetskonsumenterna. De som dricker upp helgspriten redan på fredagen kommer under fyra månader att mista sina möjligheter att fylla på lagret under veckohelgen, åtminstone på legal väg.

Det påstås att langningen kommer att öka – men, se, det tror inte jag, eftersom missbrukarna i hög grad använder sig av vin. Vin ingår inte i langarnas verksamhet, och starkspriten är för dyr. Många missbrukare kommer därför till följd av lördagsstängningen att få två nyktra dagar under veckohelgerna under dessa sommarveckor.

I den här debatten har tidigare omnämnts det brev som de socialdemokratiska landstingsråden tillställt oss. Landstingsråden hävdar att trycket på sjukhusens akutmottagningar kommer att minska avsevärt under helgerna, om lördagsstängningen genomförs. Det är ett mycket betydelsefullt argument som ingen här i kammaren heller har bortsett ifrån. Trycket på

sjukvårdsapparaten och sjukvårdens kostnader behöver minskas – det är vi ganska eniga om.

Jag tror att vi alla också kan vara eniga om att den straffskärpning för olovlig alkoholhantering som föreslås i propositionen är bra. Det är också ett sätt att markera att alkoholfrågan är allvarlig och att överträdelse av gällande regler skall bestraffas hårdare.

Det finns inget försvar för dem som langar alkohol. Särskilt viktigt är det att vi är vaksamma och skärper möjligheterna att ingripa när det gäller langning till ungdomen.

Detta är mina skäl för att stödja utskottets hemställan när det gäller Systembolaget.

Herr talman! Slutligen vill jag beklaga att utskottet inte kunnat tillstyrka motionen om att en del av vinsten från Vin- & Spritcentralen skall avsättas till alkoholforskning. Möjligen kan man tolka utskottets skrivning så, att alkoholforskningen skall prioriteras och få rejäla anslag, oberoende av det statsfinansiella läget eller det ekonomiska resultatet av alkoholhanteringen.

Om det vore så vore det bra. Tyvärr finns det inga tecken som tyder på att så skulle vara fallet, och det beklagar jag.

I debatten om snabbvinerna och även i dag efterlystes fakta att grunda våra beslut på. Alltför ofta tar vi här i kammaren till bristen på forskningsresultat som ett alibi i vår ovilja att angripa alkoholproblemet på de fronter där det kan ge resultat: ett bättre nykterhetstillstånd.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 23 TORSTEN BENGTON (c):

Herr talman! I enighet fattade riksdagen 1977 beslut om att den alkoholpolitiska målsättningen skulle vara att minska totalkonsumtionen. Det var den gången inte möjligt att utforma de åtgärder som skulle vidtas – det fick bli en senare sak. Dock framhölls i en speciell proposition om skatterna att skatteinstrumentet skulle användas för att minska totalkonsumtionen.

Sedan har debatten om vilka åtgärder som skulle vidtas fortsatt. Tyvärr har man inte funnit den kungsväg som skulle leda till ett idealförhållande beträffande alkoholen. Redan Platon sade att man egentligen inte har rätt att kritisera, om man inte har något bättre att sätta i stället. De som kritiserar lördagsstängning och en del andra åtgärder kunde ju då föreslå hur vi skall göra i stället. Men vi får bara negativa uttalanden.

Det finns ingen storslagga som kan tas fram för att klara problemen, utan det är en rad mindre åtgärder som sammantagna kommer att resultera i en konsumtionsminskning. Och en sådan har vi fått nu. Det är faktiskt en rätt tydlig minskning av konsumtionen – 5,3 % förra året och 10 % under det första kvartalet i år. Vi kunde tidigare knappast drömma om att vi skulle nå sådana resultat. Och det är ju de samlade, till synes mindre, åtgärderna som har resulterat i att konsumtionen minskar.

Vissa grupper opponerar sig emellertid ständigt mot varje åtgärd. De

säger: "Jag är hur nykterhetsvänlig som helst, men detta tror jag inte leder till resultat." Det är dessa människor som inte trodde på nyttan av att avskaffa mellanölet, att förbjuda reklamen, att ta bort företagets rätt till avdrag för sprit, att inskränka på statens spritrepresentation. Inte i något av de fallen ansåg de att det var någon nytta med åtgärden. Ändå har dessa åtgärder sammantagna lett till ett gott resultat. Deras stora betydelse är att de har förändrat hela attityden till sprit. Den är inte accepterad på samma sätt som tidigare. Staten säger ifrån: Här bjuds inte på sprit. Staten säger till företagen: Vi accepterar inga avdrag för sprit.

Jag tror således att den rätta vägen är att vidta en rad till synes små åtgärder för att nå resultat. En sådan åtgärd är den som vi behandlar i dag. Egon Jacobsson frågade: Tror ni att detta löser problemen? Nej, det gör det inte. Det är bara en av de åtgärder som måste vidtas för att vi skall nå resultat.

En koalition mellan två socialdemokrater och två moderater har satt sig emot förslaget. Jag vet inte vilken målsättning de har – om den verkligen är densamma som riksdagens. Det står nämligen i reservationen: "Missbrukskonsumtionen minskade inte genom införande av mellanölsförbudet." Detta vet inte reservanterna någonting om. Men det ger en antydning om att det bara är missbruken man talar om. Det var emellertid totalkonsumtionen som vi fattade beslut om 1977.

Man hakar ofta upp sig på missbrukarna. Vi har belägg för att det är ytterligt svårt att få de verkligt alkoholskadade att ändra sina vanor – det är egentligen bara de kristliga organisationerna och Länkarna som lyckas med det. Det är måttlighetssuparna som är problemet. Här protesterar säkerligen många; det är ju förfärligt att säga något sådant. Men det är från måttlighetssuparna som alkoholisterna rekryteras. Vi har 300 000 eller 500 000 alkoholskadade. De avlider ju tidigare än andra människor på grund av sina skador. Lika fullt marscherar det upp en kuslig armé som fyller ut leden. I stället för färre alkoholskadade får vi fler.

Man säger i reservationen: "Den svenska alkoholpolitiken präglas av osäkerhet och förvirring." Det gör den inte alls. Vi har en klar och bestämd målsättning, även om det kan vara diskussion om vissa av de åtgärder som vi skall vidta. Mellanölsförbudet var utomordentligt bra. Första året efter det att det hade införts minskade konsumtionen av alkohol med nära 11 %. Jag kan inte minnas att den någon gång har minskat så starkt. Förbudet ledde alltså till resultat.

Nu talar man om inköp av alkohol på lördagar ungefär som om det gällde mjölk. Det måste vara öppet alltid för att man skall kunna köpa alkohol. Men samtidigt talar man om de ordningsamma förbrukarna som inte missbrukar alkohol på något sätt. Då skulle man väl kunna tänka sig att dessa ordningsamma förbrukare köper på de andra dagarna och att de inte köper bara för en vecka utan för en något längre period. Dessa drycker blir ju knappast förstörda utan kan förvaras en tid.

Jag kan inte inse att man köper sprit som mjölk, så att butikerna nödvändigtvis måste ha öppet på lördagarna. Det har inte berörts här, men

varje människa har väl en del bankärenden och bankerna är stängda på lördagarna. Inte ett ord till protest mot att bankerna har lördagsstängt. Man kan anlita posten i stället, men posten har också börjat inskränka sina tider och kommer kanske att gå vidare med det. Dessutom debiterar posten en särskild avgift på lördagarna.

Jag väntar mig att reservanternas nästa steg blir att vi måste öppna bankerna på lördagarna, för det går inte för sig att ha dem stängda.

Reservanternas argument går ut på att de försöker gissa sig till en hel del olyckor som skulle hända om systembutikerna har lördagsstängt. Men vi har i det fallet ett utmärkt exempel från Finland. Vad som nu diskuteras är egentligen inte försök nr 1 utan försök nr 2, som kan utnyttja erfarenheterna från det första försöket.

Finland och Sverige är väldigt lika i många avseenden. Det säger inte så mycket om världskonsumtionen, men om Egon Jacobsson vill veta det kan jag tala om att det skiljer bara ett par platser i tabellen i fråga om konsumtion mellan Sverige och Finland. Därför kan man mycket väl noggsamt studera hur Finland har reagerat.

Knut Wachtmeister har tagit upp Systembolagets yttrande över de finska försöken, men den senaste uppgiften som har återopats är den som kom i går eller i förgår, när en man från Alko redogjorde för resultatet. Det uttalandet präglades av en starkt positiv inställning till att man skulle fortsätta försöken.

I fråga om langningen svarade han: Nej, vi har inte observerat att langningen har ökat. Inköpen på fredagar har ökat 20 %, men hela hans inställning – och detta är de senaste uppgifterna – visar att de finska försöken är någonting som vi i Sverige mycket väl kunde ta efter.

En butelj brännvin kostar 88 kr., och det är mycket pengar. Skall langaren sedan lägga på sin avans, blir det en mycket dyr butelj. Man får förutsätta att de som vänder sig till langare inte har obegränsade ekonomiska resurser, utan visst är de också priskänsliga. Jag har inte någon närmare kontakt med langare, men vad jag vet är det riktigt som Thure Jädestig sade, att langarna inte precis har något sortiment att erbjuda. De billiga vinerna bryr de sig inte om, för de tjänar mindre på dem.

Kunde man få en del människor att låta bli att dricka på lördagar och söndagar, är de också i den goda situationen att de mycket uppoffrande människor som försöker hjälpa dem tillbaka kan få dem att hålla sig någorlunda nyktra under lördagen och söndagen. Då kan man kanske tala med dem och få in dem på RIA-center eller få dem till Länkarna, och möjligen kan de räddas om de inte har råkat komma alltför långt utför. Det är någonting att beakta.

Man har talat om förmyndarmentalitet. Jag skall säga något om detta som ständigt framförs. Det är konstigt att när det gäller alkohol får man inte göra någonting.

Du skall icke dräpa, du skall icke stjäla, du skall icke osv.. står det i Bibeln, och vi fortsätter i den svenska lagstiftningen: Du skall icke ha dåliga staket så att dina djur går ut på andras ägor, du får inte göra det och du får inte göra

det. Du skall icke gå in i riksdagens plenisal, för den är avsedd för ledamöter, sekreterare och andra.

Det finns en hel rad du skall icke. Det accepteras, men när det gäller alkohol är det inte bra med förbud. Då är det, som Egon Jacobsson sade, t. o. m. en överförmyndarmentalitet, om man försöker hjälpa en del människor som har det svårt, t. ex. genom att hålla systembutikerna stängda på lördagar.

Jag förstår inte att man inte kan visa en viss solidaritet mot sina medmänniskor. Om det nu är så lätt för många att behärska spriten, kunde man väl tänka på dem som har svårigheter och hjälpa dem genom att ha lördagsstängt.

Det går en flodvåg av sprit över landet, påstår Egon Jacobsson att vi skulle ha sagt. Det vill jag inte göra gällande, men det räcker att 5 000–6 000 människor dör varje år i Sverige på grund av alkohol, det räcker att det finns mellan 300 000 och 500 000 alkoholskadade, det räcker att man har detta elände som TV har visat vid t. ex. Mariapolikliniken, det räcker att missbruket går allt längre ned i åldersgrupperna. Det är alldeles tillräckligt för att vi skall behöva vidta åtgärder.

Jag kan inte finna annat än att vad som nu har föreslagits är en av dessa många, kanske mindre åtgärder som måste vidtagas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Karl-Eric Norrby (c).

Anf. 24 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Torsten Bengtson påstår att vi från reservanternas sida säger nej till allting som gäller att försöka förbättra alkoholmissbrukarnas situation. Det gör vi visst inte. Ett enigt skatteutskott har förra året i sin skrivning framhållit att vi tycker att det är viktigt att priserna på alkoholprodukter följer med inflationen. Tidigare har det varit alltför lång tid mellan prishöjningarna. Vi tror att den minskade alkoholkonsumtionen 1980 i vårt land huvudsakligen beror på att priserna har sprungit så i höjden.

Vi har också rekommenderat exempelvis att det ständigt skall finnas alkoholfritt som alternativ till alkoholhaltiga drycker. Vi tycker att det behövs en attitydförändring genom en massiv upplysning, särskild när det gäller de unga. Vi har sagt att sociallagstiftningen kan förbättras. Vi tycker att det är olyckligt att man förtidspensionerar en alkoholist, som på det viset får mera tid att ägna sig åt sitt missbruk än vad som eljest skulle vara fallet.

Men vi tror att allmänhetens inställning till nykterhetslagstiftningen inte tjänar på alltför många sådana restriktioner som lördagsstängning i systembutikerna. Jag skall bara kort återge vad som har sagts i en statlig utredning om det:

Den irritation från den skötsamma delen av kundkretsen som följer av en alltför begränsad affärstid torde på lång sikt ha ofördelaktiga verkningar på

allmänhetens inställning i stort till nykterhetslagstiftningen.

Slutligen tar Torsten Bengtson upp en jämförelse med bankerna: De har ju inte öppet på lördagarna, och varför skall då systembutikerna ha det? Jag vill göra två påpekanden. För det första har bankerna kvällsöppet en dag i veckan för att kunna möta de kunder som inte har möjlighet att på ordinarie arbetstid utträta sina bankärenden. För det andra finns det något som heter Bankomat som man kan utnyttja på lördagar när inte bankerna är öppna. Jag förmodar att Torsten Bengtson inte vill rekommendera att samma slags affärsidéer skall förekomma på Systembolaget med kvällsöppet en kväll i veckan eller något slags automater där man kan få ut en halva Koskenkorva, om man så skulle önska.

Anf. 25 TORSTEN BENGTON (c) replik:

Herr talman! Vi möter ofta argumentet att upplysning är det som egentligen skall klara av problemen. Vi har ingenting emot att här ges största möjliga upplysning, men det räcker inte. Man upplyser inte bort att människor börjar dricka för stora kvantiteter. De är inte särskilt känsliga för den upplysningen. Det är bra att man ger upplysning och talar om ungdomsfylleri och sådant, men det berör inte mig själv – så resonerar ofta en del människor som inte direkt vill göra någonting.

Talet om restriktioner är litet märkligt, eftersom man ju har frihet att köpa hur mycket alkohol som helst. Det finns inget hinder för den saken. Nykterhetsrörelsen drev ju fram att motboken togs bort. Dessa restriktioner finns alltså inte. Men man är så känslig att man inför minsta åtgärd som vi försöker vidta slår ifrån sig och säger att det får inte förekomma.

Men jag tror inte alls att Knut Wachtmeister säger att vi t. ex. bör släppa loss stiletterna igen så att de skall få finnas överallt. Det förbudet är vi nog eniga om att ha kvar.

Det är naturligtvis en viss skillnad med bankerna. Jag skulle inte förorda försäljning av Koskenkorva i en automat. Det vore en smula för lättvindigt. Men bankomaterna innebär ändå en begränsning: det kan ändå inte bli obegränsade mängder med pengar som kommer ut den vägen. Och bankens vanliga ärenden kan man inte få expedierade på lördagar. Men ni förordar nu att hela sortimentet på Systembolaget skall vara tillgängligt under lördagar. Motsvarande service har man icke på bankerna.

Jag finner fortfarande en negativ inställning, som jag beklagar, och att man behandlar alkoholfrågorna på annat sätt än man gör med andra företeelser och annan lagstiftning i samhället.

Knut Wachtmeister har inte heller bemött vad jag sade om restriktioner på en hel del andra områden. Där syns han helt acceptera förbud. Men när det gäller alkoholen är han inte med.

Jag finner fortfarande att reservanterna har en mycket bristfällig motivering i sin reservation och att den verkligen inte förtjänar stort stöd.

Den åtgärd vi nu föreslår är fullt motiverad, och det finns ingen anledning att gå emot den. Ett sådant försök som det föreslagna är nyttigt med tanke på vad vi skall göra i framtiden för att bekämpa alkoholbruket.

Anf. 26 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Målsättningen för vår alkoholpolitik är och skall vara att minska den totala alkoholkonsumtionen i vårt land. Den samlade effekten av våra ansträngningar bör alltså leda fram till detta mål. Vi bör dock vara medvetna om att vi inte alltid når önskad effekt med de restriktioner vi inför.

I motion 1980/81:666 har Kersti Swartz och jag tagit upp problemet med langning och den brist på konsekvens det faktiskt finns i dag vid försäljning. Vi har tagit upp problemet med tanke på ungdomen som är speciellt i riskzonen.

Vi har en åldersgräns för inköp av sprit, vin och starköl. Denna gräns är befogad. Vi vet att ju yngre en människa är när hon börjar bruka eller missbruka alkohol, desto värre blir skadorna. Vi vill alltså genom åldersgränsen skydda våra ungdomar. Det vi inte klarar av är att helt hindra ungdomar att skaffa sprit.

Vi har en betydande langning. Denna form av försäljning riktar sig naturligtvis till alla åldersgrupper och bör bekämpas. Vad gör vi då för att försvåra denna otäcka hantering? Ja, vi minns den kampanj som fördes i somras som riktade sig till föräldrar och äldre som köpte sprit till ungdomar. Den kampanjen var säkert bra, den fäste uppmärksamheten på att det faktiskt inte är att vara bussig och hjälpsam att köpa sprit till minderåriga, utan att det faktiskt är olagligt och dessutom klart olämpligt, om vi vill skydda våra ungdomar.

Vi har i motionen påpekat att vi i dag faktiskt gör en del för att underlätta för langarna. Vi har en helt fri försäljning av sprit i små förpackningar i hur stora mängder som helst. Personalen i våra systembutiker kan inte säga nej till försäljning med mindre än att de kan bevisa att varorna skall försälgas vidare. Detta är naturligtvis omöjligt att bevisa, om man inte är närvarande när langningen sker. Likväl säger förnuftet att köper en person exempelvis 100 stycken 37:or brännvin eller en pall starköl som består av mer än 1 000 burkar, kommer han inte att förbruka detta själv. Dagens langare sprider inte ens ut sig på olika kassor vid sina inköp – de handlar rationellt. Vi gör ju heller inget för att försvåra för dem.

Vi har i motionen anfört att vi anser att en registrering av påtagligt stora inköp bör införas och på detta sätt ge möjlighet till polisiära ingrepp. I sin skrivning säger utskottet att yrkandet ligger inom ramen för de direktiv SAMO har att arbeta efter.

Vi har inga yrkanden i dag, utan hyser förhoppningen om att problemet uppmärksammas och åtgärder rekommenderas.

Diskussion borde också kunna föras med Systembolaget om ändrade regler vid försäljning. I samband med det försök till lördagsstängning som vi eventuellt kommer att besluta om här i kammaren om en stund är det naturligtvis än mer angeläget att man följer upp frågan om försäljning. Att langningen ökar vid lördagsstängning är ju tyvärr en av de effekter man kan befara.

Med detta kan jag yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Anf. 27 OWE ANDRÉASSON (s):

Herr talman! Många meningsyttringar har framkommit under debattens gång i vad det gäller propositionens innehåll. Det är förslag som syftar till att minska den totala alkoholkonsumtionen och därmed också alkoholskadorna. Det är försöket med lördagsstängt på Systembolaget under tiden juni–september 1981. Låt mig i dessa frågor få anföra följande.

Utvecklingen av försäljningen av alkohol i Sverige visar de senaste åren en betydligt större nedgång än den som en lördagsstängning ens under de mest gynnsamma förhållanden kan väntas ge. En av huvudorsakerna kan vara skatthöjningarna, men även den pågående debatten i alkoholfrågan kan ha inverkat. Det synes sannolikt att en positiv förändring av attityderna till alkohol håller på att ske i vårt samhälle. Denna utveckling kan störas av en restriktionsåtgärd av typ lördagsstängning. Om man trots allt vill göra ett försök, bör detta ske med största försiktighet. Detta säger Systembolaget i sin skrivelse.

Det vore naturligtvis olyckligt om lördagsstängningen skulle leda till ökad langning och ökad hembränning. Men risken är påfallande att så skall bli fallet. Kan man som i dag, för dem som är beroende av alkohol och narkotika, köpa knark för tusentals kronor varje dag, då är det inga svårigheter eller problem att få fram några hundralappar till en flaska sprit på den svarta marknaden när systembutikerna är stängda.

Olägenheterna med försöket drabbar naturligtvis dem som bor i glesbygd och dem som bor i en tätort, där man kanske har några mil till närmaste systembutik. Försöket får väl ge besked om hur stora dessa olägenheter blir.

Det talas om att det är av alkoholpolitiska skäl som man vill stänga systembutikerna under några sommarmånader för att utvärdera effekterna av alkoholkonsumtionen. Låt mig ha en annan uppfattning i denna fråga. Många med mig är tveksamma om nykterheten eller konsumtionen kommer att förbättras med dessa åtgärder. Däremot har de anställda vid landets systembutiker velat ha ledigt några lördagar under några sommarmånader. Och detta kan vara skäl för att stänga systembutikerna på lördagarna under sommaren. Många tycker att detta är ett rimligt skäl för att ha lördagsstängt under exempelvis tre månader under sommaren, för att även de som arbetar i systembutik skall få njuta av sommar och sol. Systembolagets styrelse har också som ett tredje alternativ kunnat gå med på lördagsstängning under juni, juli och augusti månader.

Alkoholen liksom narkotikan innebär stora problem inte bara för den enskilda människan utan också för vederbörandes familj och samhället i övrigt. Många är de som kommit med förslag och funderingar beträffande hur man skall lösa alkoholproblemen. Ett sätt tros vara det vi i dag diskuterar, nämligen att ha lördagsstängt på Systemet under några sommarmånader. Det är, som jag tidigare sagt, inte många som tror att detta är någon bra lösning. Själv har jag ingen lösning på hur vi skall komma till rätta med alkoholproblemen. Men låt mig ändå i all enkelhet få säga något som kanske, tillsammans med mycket annat som både i dag och tidigare kommit fram i

denna fråga, kan bidra till en lösning. Det är ett litet korn, som kan förkastas, om man så finner påkallat.

Här i landet har vi en nykterhetsrörelse som arbetar för ett nyktrare Sverige. Vi har också andra organisationer som värnar om samma sak. Jag tänker då på Verdandi, arbetarrörelsens nykterhetsorganisation, och länkrörelsen. Om dessa organisationer mer än i dag kunde få komma ut i skolor och till föreningar av olika slag, då framför allt ungdomsorganisationer, kunde man kanske hoppas på att umgänget med alkohol skulle förbättras. Låt de som arbetar inom länkrörelsen berätta för de unga hur de upplevt sin situation tillsammans med alkoholen. De erfarenheter de kan berätta om är levande exempel, som säkert framför allt ungdomen tar intryck av. Naturligtvis kan även de andra organisationerna påverka ungdomens beteende till att avstå från alkohol.

Till sist, och här håller jag med flertalet av de tidigare talarna: Hade man velat ha en bra utvärdering av lördagsstängningen på landets systembutiker, skulle man behövt en längre förberedelse- och försöksperiod. Ju längre en försöksperiod är, desto bättre och säkrare blir resultatet. Att i dag fatta beslut som skall träda i kraft om några dagar är inte riktigt bra, om man tar hänsyn till att det är två parter på arbetsmarknaden som skall överlägga om fackliga frågor efter det att riksdagen fattat sitt beslut. En enda siffra i propositionen skulle ha gjort det lättare för alla, och det är om försöket genomförts under år 1982 och inte 1981.

Anf. 28 MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! 1977 var riksdagen så gott som enig om att den alltför höga alkoholkonsumtionen i vårt land måste sänkas. För att nå det målet måste en rad åtgärder sättas in.

Det går inte så snabbt att åstadkomma en sänkning av alkoholkonsumtionen, men det är klart att vi nu med glädje skall konstatera att vi under den senaste tiden fått en minskning av alkoholförsäljningen. Hur bestående denna minskning blir och om alkoholförsäljningen fortsätter att sjunka ytterligare återstår att se. Men vad vi med visshet kan uttala oss om är att en fortsatt minskning av alkoholkonsumtionen är absolut nödvändig. Och för att klara detta behöver vi satsa både på förebyggande åtgärder såsom upplysning i skolor och på militärförband – då gärna genom frivilligorganisationer, som Owe Andréasson här var inne på – och på olika kampanjer av typen "Stoppa langningen". Denna uppfattning stärks, när man i dagens tidningar läser att försäljningen av snabbvinsatser har ökat oroväckande – i vissa butiker med över 50 %.

Läkare, forskare och andra experter är överens om att det inte räcker med enbart information och upplysning, utan att åtgärder som begränsar tillgängligheten av alkohol också måste sättas in för att vi skall kunna nå det mål som vi här i riksdagen har satt upp. Upplysning, beskattning och restriktioner kompletterar varandra och behövs alla för att vi skall kunna vända den oroande ökningen av alkoholskadorna, inte minst i åldrarna 20–30 år.

Som ett steg i begränsningen av tillgängligheten får nu ses en försöksverksamhet med lördagsstängda systembutiker under fyra månader. Det kan tyckas vara en ganska försiktig och begränsad åtgärd, men är trots detta ett viktigt försök. Det är i det här sammanhanget intressant att notera att en majoritet av vårt lands befolkning är *för* en sådan här åtgärd. Det kom tydligt fram i en SIFO-undersökning som gjordes för ungefär ett år sedan, trots att man bland allmänheten då knappast kände till de lyckade erfarenheterna från Finland.

En sådan här föreslagen stängning skulle också vara ett bevis på att statsmakterna vill ta konkreta beslut för att försöka nå det 1977 uppsatta målet, och det skulle också bli ett ytterligare stöd åt alla som verkar inom opinionsbildningen för att minska alkoholkonsumtionen och därmed alkoholskadorna.

Mitt eget agerande för att på försök få systembutikerna stängda på lördagarna har inte börjat först nu, i och med den allmänna debatten, utan det startade för flera år sedan. Då tillsattes nämligen i Stockholms kommun en alkoholpolitisk utredning med ledamöter från de fyra stora partierna och där jag var en av ledamöterna, precis som Evert Svensson tidigare nämnde.

Dessutom motionerade jag tillsammans med andra folkpartister redan under allmänna motionstiden förra året om en försöksverksamhet med lördagsstängda systembutiker. Även i år är jag med på motioner med denna inriktning.

I den s. k. LUKA-utredningen här i Stockholm har vi studerat vilken effekt de lördagsstängda systembutikerna hade i Finland. Av de rapporter vi fick framgick det att vid den första försöksverksamheten, i Åbo, sjönk försäljningen i butikerna med 6,6 % jämfört med utvecklingen över hela landet. Speciellt stor var skillnaden när det gällde starkölsförsäljningen. Antalet kundbesök i butikerna minskade med 9,7 % jämfört med motsvarande tid året innan. Allmänhetens attityd till försöket visade sig också mer positiv än väntat.

Trots vad som sagts av några här i debatten om svårigheterna att direkt jämföra finska och svenska förhållanden, vill jag citera några rader ur Alkoholpolitiska forskningsinstitutionens sammanfattning av de alkoholpolitiska konsekvenserna av det åtta månader långa försöket med lördagsstängning. Man säger följande:

En begränsning av alkoholens åtkomlighet minskar fylleristörlingarna på gator och offentliga platser samt påverkar fyllerisituationen på ett gynnsamt sätt. Speciellt i slutet av försöket blev lindrigt berusade personer finkade, antalet sloknade samt våldsamma eller farliga fyllerifall minskade under försöket. Dessutom kan man konstatera att man genom allmänna alkoholpolitiska medel kan påverka beteendet hos kategorin av alkoholiserade och socialt fristående på ett dämpande sätt. Någon ökad användning av surrogat eller illegal alkohol kunde man inte notera under försöket.

Detta var alltså ett finskt uttalande.

Denna första försöksverksamhet följdes av ytterligare en när alla butiker

Torsdagen den
14 maj 1981

*Lördagsstängda
systembutiker*

stängdes på lördagar. Det andra försöket visade också en minskning med 6 %. Genom att studera fylleristatistiken för hela landet och mera i detalj studera brottsstatistiken m. m. i sju polisdistrikt granskade man lördagsstängningens effekter på alkoholskadorna. Under lördagsstängningens tid minskade anhängandena för fylleri i hela landet med 15,6 %.

Någon ökning av smyghandeln med alkoholdrycker kunde inte förmärkas, men en viss sådan ökning antogs ändå förekomma. Lördagsstängningarnas verkningar på den allmänna ordningen och säkerheten var dock "till den grad positiv", att polismyndigheterna nästan undantagslöst önskade att stängningarna skulle bli bestående.

I vår Stockholmsutredning var företrädarna för alla de fyra partierna överens om att bl. a. med anledning av det lyckade försöket i Finland föreslå en försöksverksamhet med lördagsstängda systembutiker under ett år.

I de motioner och reservationer som gäller dagens ärende framskyntar en oro för att smuggling och langning skulle öka med lördagsstängning. Men i Finland visade det sig alltså att så inte blev fallet. Vi tar ju här i dag också ställning till skärpta regler då det gäller langning. Jag tror därför inte att reservanternas oro för en ökad langning och hembränning behöver vara så stor. Men naturligtvis måste speciell uppmärksamhet ägnas just dessa frågor.

Inte minst vi som dagligen är så nära Sergels torg och city f. ö. oroas, och kanske också förargas, över oordningen och en del störande inslag på våra gator och torg. Men då bör vi också göra något åt det, och då skall vi veta att ofredandet och problemen till stor del kommer an just på alkoholen och narkotikan. Kunde vi minska tillgången på droger, skulle vi också få mer gatufrid. Som jag nyss sade var detta ett påtagligt resultat av lördagsstängningen av butikerna i Finland.

Reservanterna menar att missbrukarna i huvudsak lämnas opåverkade av olika restriktioner. Men då kan det ju vara intressant att stryka under den erfarenhet de har som verkligen arbetar med missbrukare. De vill framhålla att lördagsstängda systembutiker skulle vara till stor hjälp just i arbetet med att ta hand om missbrukare. De köper nämligen ofta särskilt mycket på fredagar med tanke på att det inköpta skall räcka hela helgen. Men eftersom de inte kan styra sin konsumtion, är allt slut på lördag morgon. Då blir det att gå och fylla på igen. Men är då systemet stängt, så utgör detta ett viktigt hinder. Och missbrukaren skaffar sig faktiskt inte langarsprit i den utsträckning som alkoholens försvarare vill göra gällande. Förutom att langarspriten är mycket dyr köper de som är i sämst kondition inte starksprit. Oftast tål de inte starksprit. De håller sig till lättvin och liknande, och de varorna finns inte på langarmarknaden.

Därför menar jag att vi inte får låta servicetanken vara avgörande. Den starkares bekvämlighet får inte bli den svagares lidande. Den som kan sköta sin alkoholkonsumtion kan också planera sina inköp. Jag tror också att de flesta är beredda att offra litet av sin egen bekvämlighet, om de därigenom kan hjälpa till att rädda några fler av dem som själva inte klarar alkoholens tryck och skadeverkningar. Jag vill faktiskt räkna med att de flesta människor

har en solidaritetskänsla.

På tal om solidaritet eller avsaknad av solidaritet anser jag det synnerligen viktigt att man nu också täpper till en lucka i lagen. så att det blir förbjudet att som lån eller gåva överlämna alkoholhaltiga drycker till barn och ungdom.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 29 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Regeringsförslaget innebär en i viss mån försämrad service. En sådan försämring är till nackdel för de många som till egen glädje och utan skada för sig själva och andra dricker vin och andra alkoholhaltiga drycker.

Nackdelarna för flertalet konsumenter måste vägas mot de fördelar som kan uppnås. Leder lördagsstängningen under den föreslagna försöksperioden till märkbart minskad alkoholförtäring, färre alkoholskador och bättre allmän ordning i tunnelbanor, på semesterorter och i skärgårdar, är det positivt. Om försöket visar att det främst är langningen, hembränningen och narkotikamissbruket som ökar vid lördagsstängning, då får vi försöka dra de rätta slutsatserna också av den erfarenheten.

Vad frågan gäller är om vi nu är beredda att skaffa oss erfarenheten genom att mäta effekterna av lördagsstängda systembutiker under sommarmånaderna. Jag tycker att det finns tillräckliga skäl som talar för att vi bör göra detta, bl. a. de positiva erfarenheterna av motsvarande försök som gjorts i Finland och som Margareta Andrén just nu har redogjort för. Jag vill därför, liksom utskottet, tillstyrka propositionens förslag.

Det bör understrykas att den föreslagna försöksverksamheten inte får ses som ett tecken på att det nu skulle gå för sig att också på andra områden försämra servicen till allmänheten. De fria öppettiderna har gett arbetstillfällen åt många och gjort tillvaron lättare för nästan alla. Någon annan inskränkning än den nu föreslagna i de fria öppettiderna eller i den service till allmänheten som myndigheterna svarar för saknar all aktualitet. Det finns anledning att i dag stryka under detta med breda streck.

Anf. 30 RUNE GUSTAVSSON (c):

Fru talman! Om man skulle tro herrar Knut Wachtmeister och Egon Jacobsson skulle ju egentligen allt tänkbart elände – möjligtvis med undantag för naturkatastrofer – drabba detta arma svenska folk, ifall vi stänger Systembolaget under några lördagar för att genomföra en försöksverksamhet.

Den proposition om åtgärder inom alkoholpolitiken som vi skall ta ställning till måste vi se som ett komplement till insatser på informations- och vårdområdet. Det gäller de insatser som hittills gjorts och som alltjämt pågår.

Utöver propositionens förslag om att Systembolagets butiker skall vara lördagsstängda under en försöksperiod föreslås i propositionen straffhöjning för olovlig hantering av alkohol och en särskild regel för att förhindra gåva och lån av alkoholdrycker till underåriga. Jag tycker att det är positivt.

Ett övergripande mål för alkoholpolitiken är ju att minska totalkonsumtionen. En väg att åstadkomma en sådan begränsning av alkoholkonsumtionen är att genom informationsinsatser och opinionsbildande arbete försöka påverka alkoholvanorna. En annan väg är att minska alkoholens tillgänglighet genom olika typer av konsumtionsbegränsande åtgärder. Mellan dessa båda typer av insatser finns ett nära samband. Samhället måste agera konsekvent, så att det råder samklang mellan det budskap som informationen förmedlar och alkoholpolitiken i övrigt.

Det har inträffat en opinionssvängning i alkoholfrågan under det senaste året. Det är ytterst angeläget att vi i det fortsatta alkoholpolitiska arbetet knyter an till denna positiva opinion. Det är vår uppgift att med hjälp av opinionen och med hjälp av de olika konsumtionsdämpande vägar som står till buds försöka minska alkoholkonsumtionen och därmed också minska de skador som alkoholen vållar.

Den punkt i propositionen som har väckt störst uppmärksamhet är alltså förslaget om lördagsstängning av systembutikerna. Bakom detta förslag ligger, såsom påpekats här av flera talare, de positiva erfarenheterna av motsvarande försöksverksamhet i Finland. Dessa resultat är ju anmärkningsvärt goda.

Jag tror det var Egon Jacobsson som ville förringa värdet av denna verksamhet. Jag blir litet förvånad när jag hör honom framföra sådana synpunkter. Han sade ungefär så här: När man talar med poliser i Finland menar de att detta med langningen har varit negativt, och lördagsstängningen har inte givit så här goda resultat. Men, Egon Jacobsson, studera rapporten! Där sägs att trots att den finska polisen antog att en viss ökning av langningen ägt rum, så ansåg polismyndigheterna nästan utan undantag att lördagsstängningens verkningar i fråga om den allmänna ordningen och säkerheten var till den grad positiva, att myndigheterna önskade att denna praxis skulle bli bestående.

Jag tycker att vi skall ha i minnet vad man verkligen kommit fram till.

Förutom de positiva effekter man har kunnat registrera i de finska försöken kan en lördagsstängning – som samordningsorganet för alkoholfrågor, SAMO, har påpekat – också få gynnsamma effekter när det gäller våldsbrott och skadegörelse, dvs. sådan brottslighet som har starkt samband med alkoholberusning. SAMO har även understrukit att en lördagsstängning kan minska olycksfallsfrekvensen i trafiken och dämpa trycket på akutsjukvården. Jag tycker att det finns anledning att lyssna på vad de landstingsråd som arbetar med sjukvårdsfrågorna ute i landstingen har sagt. Och jag kan säga till skatteutskottet, att kanske hade vi i socialutskottet haft synpunkter att anlägga på just den delen, om vi hade fått se på förslaget. Men tydligen vill motståndarna till lördagsstängning inte kännas vid den verklighet som de ansvariga sjukvårdspolitikerna ute i landstingen arbetar i – man vill inte höra hur de upplever den.

Man har gett många goda råd, och man vet hur försöksverksamheten egentligen skulle bedrivas. Man klandrar socialdepartementet och säger att det inte går att få en riktig försöksverksamhet. Men jag kan nämna att socialdepartementet i samråd med vetenskaplig expertis f. n. utarbetar en plan för utvärdering av det här försöket. De alkoholforskare som socialdepartementet har diskuterat dessa frågor med ser det också som fullt möjligt att genomföra en utvärdering av ett svenskt försök. Där har vi bl. a. den mycket kände alkoholforskaren i Helsingfors Kertil Bruun. Sedan kan ju de som vet så mycket om det här ge goda råd till dem som skall jobba med detta i fortsättningen.

Jag vill säga att jag också tycker det är förvånande att så många som nu går emot en stängning av systembutikerna på lördagar gör detta med tanke på att vi i så många andra sammanhang vill ha lag och ordning och önskar få en bättre ordning ute på gator och torg.

Anf. 31 MÅRTEN WERNER (m):

Fru talman! Det har redan sagts så många mer eller mindre kloka saker att det här blir ett kort anförande. Men jag vill framhålla att alla moderater inte är så avvisande som Knut Wachtmeister eller så tveksamma som Anita Bråkenhielm, utan tycker att förslaget om den här försöksverksamheten med att ha Systemet stängt på lördagar är ett bra förslag. Man kan naturligtvis alltid jämföra sig med andra, och det finns ju alltid något land som har det sämre ställt än Sverige då känner man sig kanske friare och tycker att man slipper vidta åtgärder. Men vi vet att läget är tillräckligt allvarligt för att vi skall pröva de vägar som står oss till buds. Jag tycker det är en plikt att pröva nya vägar då vi vet att dem vi har prövat inte har lett till målet.

Det är klart att det är svårt att bevisa riktigheten i de finska erfarenheterna, som det redan har talats så mycket om, och om det har blivit någon ökning av langningen och hembränningen i Finland. Men man måste ställa sig frågan: Om nu langning och hembränning har kompletterat de uteblivna legala inköpen, varför minskade då akutintagen på sjukhusen? Varför minskade polisens omhändertagande av berusade, och varför minskade också andra besvär i samhället? Jag tänker på våldsbrott bl. a. Det är verkligen talande fakta.

Jag har ofta haft anledning att i de här debatterna instämma med min vän Torsten Bengtson, och jag vill göra samma efterlysning som han: Varför nöjer ni er med nejsägeri? Kom i stället med motsvarande konkreta förslag till åtgärder! Man kan faktiskt inte med gott samvete bara säga nej i ett läge där 16 människor dör varje dag av alkoholskador och där 400 barn per år föds alkoholskadade. Kom med konkreta förslag i stället.

Till sist, fru talman, vet vi väl allesammans att vi inte löser de svåra samhällsproblemen – vare sig alkoholproblemet eller narkotikamissbruket eller prostitutionen – genom delegering till myndigheter eller ens genom lagstiftning. Jag tror att vi behöver ställa upp med ett personligt engagemang. Detta gäller minsann inte minst oss politiker, som gärna laborerar i en teoretisk utredningsmiljö men inte alltid har närkontakt med verkligheten.

Vi måste engagera oss själva, ta oss an, bry oss om och intressera oss för människor. Där fattas det mycket hos det svenska folket. Detta personliga engagemang är alldeles nödvändigt. Skulle det verkligen vara ett så stort offer för dem som bor i glesbygd – jag gör det förvisso icke – att inte kunna göra sina veckoköp på Systemet på lördagarna? Är inte det ett offer som vi bör kunna räkna med av svenska medborgare?

I detta anförande instämde Tore Nilsson (m).

Anf. 32 HANS LINDBLAD (fp):

Fru talman! Flera har talat om lördagsstängningen som en experimentfråga, ungefär som om det gällde en ny vetenskaplig metod eller någonting alldeles okänt nytt och märkligt. Man kan ha olika meningar om hur långt exakt det här medlet räcker, men att det är positivt är självklart. Försämrade åtkomstmöjligheter minskar konsumtionen. Totalt sett säljs det mindre alkohol om man minskar antalet butiker, om man höjer priset, om man förlänger köerna eller om man minskar öppethållandetiderna. Att konsumtionen minskar om man håller stängt på lördagarna är lika självklart som att konsumtionen skulle öka om man höll öppet på söndagarna. Här talas det om osäkerhet, ungefär som om de mest elementära sambanden inte längre skulle gälla.

Eftersom stängning på lördagarna är nykterhetspolitiskt positivt, ansåg jag och ett dussin andra motionärer att det borde bli en permanent lördagsstängning, dvs. att vi skulle ha lördagsstängning som ett bestående inslag i alkoholpolitiken. Det vore ett beslut helt i linje med riksdagens målsättning från 1977 att minska landets alltför stora alkoholkonsumtion. Men nu får vi i den här omgången nöja oss med det mer "puttiga" förslaget och se detta som ett försök.

Jag måste säga att debatten har gjort mig ledsen på grund av den bristande logik som utmärker en rad inlägg i frågor kring vårt största sociala problem. Lika trist var beslutet om snabbviner, eftersom det på ett fundamentalt sätt bröt mot tre av de självklara principerna för den tidigare alkoholpolitiken, och direkt motverkade riksdagens målsättning.

Riksdagen har alltså slagit fast att det gäller att minska den alltför höga alkoholkonsumtionen. Det är en målsättning som knyter an till en gammal, klok svensk alkoholpolitik och som bryter med alkoholpolitiken under det för ungdomen förödande 1960-talet, när sambandet mellan totalkonsumtion och skador av någon outgrundlig anledning glömdes av statsmakterna.

Men reservanterna talar i andra termer. För dem är det inte fråga om att få ned totalkonsumtionen. De ställer inte frågan om förslaget står i linje med riksdagens målsättning från 1977 eller inte. Jag har heller ingen känsla av att någon av reservanterna känner sig som tillskyndare eller försvarare av den målsättningen. I varje fall lyckas de med konststycket att skriva en reservation vars underförstådda målsättning är en annan än statsmakternas, nämligen att det är storförbrukarnas konsumtion som det är viktigt att minska, inte totalkonsumtionen. Jag delar alltså inte reservanternas syn-

punkt, eftersom jag anser att det är självklart att ju fler som dricker alkohol i landet och ju mer de dricker sammanlagt, desto fler dukar under. Färre alkoholkonsumenter i dag, innebär mindre alkoholskador i framtiden.

Men anta ändå att man hade den andra uppfattningen, dvs. att det viktiga inte är att minska totalkonsumtionen utan i stället att, som reservanterna anser, dämpa vad man kallar missbruket och hålla tillbaka storkonsumenter – alltså inte att förebygga utan att gripa in mot dem som redan är skadade! Också då – och kanske särskilt då – vore en lördagsstängning en eftersträvansvärd åtgärd, eftersom lördagsstängningen får den största effekten på dem som gör impulsköp och känner ett omedelbart behov av att köpa mer. Just den syn som reservanterna har i principfrågan och som alltså går på tvärs mot riksdagens målsättning från 1977 borde egentligen göra dem särskilt positiva till denna åtgärd jämfört med – höll jag på att säga – nästan alla andra åtgärder som vidtas för att minska totalkonsumtionen. Åtgärden att stänga på lördagarna borde alltså ligga i linje med båda grunduppfattningarna.

Jag tycker att det vore att spela med öppna kort, om reservanterna erkände vad alla kan läsa mellan raderna i reservationen. Egon Jacobsson sade direkt att totalkonsumtionen i Sverige inte var något problem. Han menade tvärt om att den i jämförelse med andra länders konsumtion inte alls var farligt hög. Att Sverige internationellt sett har en låg alkoholkonsumtion är välkänt för varje människa som seriöst sysslat med dessa frågor. Så var det också 1977. Det vore väldigt konstigt annars, eftersom Sverige länge haft en progressiv alkoholpolitik. I de mest drabbade länderna, t. ex. Frankrike, finns det numera debattörer och politiker som vill driva en politik som i varje fall i viss mån tar efter de principer och metoder vi har i Sverige.

Till det mest stolliga hör att det finns röster för att riva upp delar av den svenska alkoholpolitiken vilka som exempel på att det går bra anför, att det finns stater där restriktionerna är små. Men vad dessa personer inte säger eller förstår är att alkoholskadorna där, mätt i antalet sjuka, antalet döda och antalet skadade till följd av alkohol är mycket större än hos oss. Sverige har en progressiv alkoholpolitik, och vi bör fortsätta med den.

Fru talman! T. v. är jag nödsakad att nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Mom. 1 (försök med lördagsstängda systembutiker)

I en första förberedande votering biträdades motion 2129 av Anita Bråkenhielm m. fl. med 55 röster mot 27 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2157 av Lars Werner m. fl. 228 ledamöter avstod från att rösta.

I en andra förberedande votering biträdades reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. med 74 röster mot 37 för motion 2129 av Anita Bråkenhielm m. fl. 198 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 225 röster mot 80 för reservationen av Knut Wachtmeister m. fl. 6 ledamöter avstod från att rösta.

*Planering och
anslag för det
militära försvaret,
m. m.*

7 § Planering och anslag för det militära försvaret, m. m.

Föredrogs försvarsutskottets betänkande 1980/81:26 med anledning av förnyad behandling av planering och anslag för det militära försvaret, m. m. (prop. 1980/81:100 och 1980/81:124).

Anf. 33 ERIC HOLMQVIST (s):

Fru talman! Med hänvisning till den debatt som förekom i kammaren den 7 maj ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 3, 4 och 9 samt 11, 12 och 13.

I fråga om punkt 13 Anslagsfrågor för det militära försvaret ber jag däremot att beträffande försvarets personalvårdsnämnd få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 34 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Fru talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionerna på nu aktuella punkter.

Anf. 35 PER PETERSSON (m):

Fru talman! Med hänvisning till den debatt som fördes i kammaren den 7 maj yrkar jag bifall till föreliggande betänkande med undantag av de delar av punkten 13 som motsvaras av reservationen 10. Där yrkar jag bifall till denna reservation.

Utskottets hemställan återfanns i försvarsutskottets betänkande 19, punkterna 1, 2, 5 och 13. Numreringen av punkter och reservationer överensstämde med numreringen i försvarsutskottets betänkande 19.

Punkt 1

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3-5 (säkerhets- och försvarspolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 1 av Eric Holmqvist m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 5

Mom. 1 a (planeringsfrågor rörande stridsvagnar, ubåtar och flygplan)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 16 för motion 701 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 1 b (riktlinjer för planeringsperioden)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 3 av Eric Holmqvist m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2-4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5 (information om säkerhetspolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 4 av Eric Holmqvist m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 13

Mom. 2 b (försvarets personalvårdsnämnd)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 63 för reservation 10 av Per Petersson m. fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 15 (anslag till materialanskaffning vid flygförband)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 16 för motion 2042 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 18 a (den militära underrättelsetjänsten)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 16 för motion 700 av Lars Werner m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 18 b (tidningen Värnpliktsnytt)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 154 röster mot 153 för utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 11 av Eric Holmqvist m. fl. anförda motiveringen. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 23 a (fortifikationsförvaltningens framtida organisation)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 12 av Eric Holmqvist m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 36 b (anslaget Frivilliga försvarsorganisationer m. m.)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 154 röster mot 153 för utskottets hemställan med godkännande av den i reservation 13 av Eric Holmqvist m. fl. anförda motiveringen. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

*Planering och
anslag för det
militära försvaret,
m. m.*

Torsdagen den
14 maj 1981

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

8 § Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1980/81:25 om anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m. (prop. 1980/81:100).

Anf. 36 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 37 LARS SVENSSON (s):

Fru talman! I utbildningsutskottets betänkande nr 25 behandlas under punkten 3 bidrag till studie- och yrkesorientering m. m. Utskottsmajoriteten föreslår förlängning av nuvarande bestämmelser och oförändrad medelsarvisning när det gäller försöksverksamheten med syo. Det är helt i linje med vad regeringen har föreslagit i propositionen.

Vi har i motioner föreslagit vissa förstärkningar av syo-resurser till de större kommunerna, som med nuvarande regler är missgynnade. Vi föreslår att delningstalet för kommuner med mer än 3 000 elever skall sänkas till 700 i stället för nuvarande 800. Vi vet att ungdomarna har speciella problem i dessa områden, och vi vet också att dessa kommuner är särskilt missgynnade, eftersom man där har betydligt sämre resurser att stötta ungdomarna med inför valet mellan utbildning och jobb. Detta förslag innebär en uppräknig av förevarande anslag med 12 250 000 kr. Vi föreslår också att vid beräkning av medel för syo-verksamheten skall särskild hänsyn tagas till kommuner med många invandrarelever. Med tillämpning av vår beräkning föreslår vi att förevarande anslag uppräknas med 4 250 000 kr.

Invandrarelevernas situation har vid flera tillfällen påtalats här i riksdagen, och SÖ har redan åtskilliga gånger understrukit behovet av extra stöd till kommuner med många invandrarelever. Detta har inte vunnit regeringens öra, och ej heller har riksdagen tidigare bifallit framställningar av liknande art. I anslagsframställningen för budgetåret 1981/82 har SÖ ånyo begärt att sådant stöd skall utgå, och i vår motion begär vi att SÖ:s förslag skall verkställas. Vi vet att invandrareleverna har svårt att komma ut på den svenska marknaden, och det krävs därför speciella insatser för att de skall få chansen till utbildning eller jobb.

Utskottsmajoriteten avvisar dessa båda förslag med hänvisning till att regeringsförslag förbereds om den framtida utformningen av syo-verksamheten. Avsikten var att regeringen skulle förelägga riksdagen en proposition i detta ärende under våren, men med all säkerhet kommer inte detta att ske. Vi vet heller inte om den proposition som är signalerad kommer att innebära några förbättringar i form av de förstärkningar till syo-verksamheten som så väl behövs.

Med hänsyn till det läge som f. n. råder på arbetsmarknaden för

ungdomarna och de förändringar som har föreslagits och beslutats angående gymnasieskolan kan vi inte vänta på att det förslag skall komma som regeringen har signalerat, utan vi anser att insatser måste göras redan nu för att lösa de problem som ungdomarna står inför.

Det är angeläget – och det har sagts vid många tillfällen – att åtgärder vidtas för att hjälpa ungdomarna. Alla de bedömningar som hittills framkommit av hur arbetsmarknaden kommer att se ut under det närmaste året pekar på att det blir en mycket svår vinter och vår. Därför behöver åtgärder vidtas så snart som möjligt för att stötta och hjälpa ungdomarna. Det finns all anledning att de sätts in redan medan ungdomarna går i skolan. Vi måste alltså underlätta deras val mellan utbildning och jobb när de slutar grundskolan.

Beslutet om uppföljning av alla ungdomar som lämnar grundskolan kräver också ökade insatser av syo-funktionärerna. Skall man kunna förverkliga ungdomsgarantin om rätt till arbete eller utbildning, måste man redan innan ungdomarna slutat skolan ha förberett dem för att gå ut i förvärvsarbete eller fortsätta sin utbildning.

En grupp ungdomar som är speciellt utsatt är våra flickor. Vi vet att deras sysselsättningssituation är särskilt besvärlig, bl. a. med hänsyn till att deras traditionella yrkesområden har en krympande tendens. De beslut som har fattats här i riksdagen om att begränsa den offentliga sektorn innebär att många av de arbetstillfällen som flickorna normalt väljer utbildning till inte i samma utsträckning som tidigare kommer att erbjudas. Vi känner också till de besvärligheter som förekommer inom handeln och på kontorsområdet. Detta gör att ökade insatser måste till för att informera och hjälpa flickorna att göra ett yrkesval eller utbildningsval som innebär större möjligheter för dem att få en fast förankring på arbetsmarknaden.

Det behövs alltså mera tid, mera arbetsinsatser, för att underlätta för ungdomarna vid övergången från grundskolan och, vid vidareutbildning, gymnasieskolan ut i förvärvslivet. Det räcker inte att vänta på en eventuell proposition. Här måste redan nu insatser göras för att underlätta yrkesval.

Självklart måste detta kombineras, och detta har vi återkommit till när vi begärt insatser från arbetsmarknadsutskottets sida. Med de förberedelser som skall ske redan under den tid man går i skolan betyder ofantligt mycket för ungdomarna vid deras val av utbildning alternativt jobb. Därför måste allt göras som kan göras för att underlätta för dem.

Vi har alltså i utskottet reserverat oss till förmån för våra förslag i motionerna. Jag återkommer med yrkandet senare.

Under punkten 3 i samma utskottsbetänkande behandlas utbildning av ledamöter i planerings- och yrkesråden samt de fackliga skolinformatörerna.

Alla syncs nu ha insett värdet av de fackliga organisationernas kontakter med skolan och instämt i att samhället skall ha det ekonomiska ansvaret för utbildningen av organisationernas företrädare. Här har det alltså, jämfört med vad som var fallet förra året, skett en viss förändring i regeringspartiernas syn på samhällets medverkan i utbildning av representanterna i

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Torsdagen den
14 maj 1981

*Anslag till peda-
gogiskt utveck-
lingsarbete inom
skolväsendet,
m. m.*

planeringsråden och av skolinformatörerna. Jag vill påminna om vår motion förra året, då man avlog vår framställning om medel för denna utbildning. Däremot har under tre tidigare år utgått medel för utbildningen.

Vi anser det angeläget att organisationerna ges möjlighet att kontinuerligt utbilda sina företrädare och informatörer. Avgångar och nyrekrytering motiverar en fortlöpande utbildning. Vi är alltså glada åt att regeringen nu kommit till insikt om att resurser behövs och att samhället har ekonomiskt ansvar för detta.

Vad vi däremot inte kan förstå eller acceptera är att dessa medel och ansvaret för utbildningen nu skall läggas på länskolnämnderna och de regionala planeringsråden. Detta leder enbart till en förlängd och fördyrad process. Erfarenheterna och kunskaperna finns hos löntagarorganisationerna. Dessa har ju hittills – då de under tidigare år fick stödet direkt från statsmakterna – visat sig väl klara uppgiften att utbilda sina representanter i SSA-råden.

Det behövs ökade insatser från skolinformatörerna för att ge information till eleverna om arbetslivet utanför skolan. Vilka har största möjligheten att informera om detta om inte just de som själva finns ute i det praktiska förvärvslivet?

Vi tror alltså att det förslag utskottsmajoriteten tillstyrker bara innebär att länskolnämnderna och planeringsråden får lov att utnyttja de fackliga organisationernas företrädare i den utbildningen. Det finns ingen rutin hos länskolnämnderna för denna utbildning, och man har heller inga människor anställda med de kunskaper som behövs.

Jag är helt övertygad om att Ylva Annerstedt senare kommer att säga att det inte är fråga om att utbilda, utan om att informera om skolan och dess arbetssätt. Men skolinformatörernas uppgift är inte att föra en information om skolan ut till skolan. Deras uppgift är att informera om arbetslivet utanför skolan och om de fackliga organisationernas uppgifter ute i förvärvslivet. Därför måste denna utbildning ske om de förhållanden som finns ute i förvärvslivet och som det är angeläget för eleverna att känna till när de går från skolan till förvärvslivet.

Det har visat sig att de fackliga organisationerna mycket väl har skött sitt uppdrag på den här punkten. Det har inte förekommit någon form av anmärkning. Därför anser vi det synnerligen egendomligt att regeringen och utskottsmajoriteten nu föreslår att någon annan skall ha ansvaret för utbildning av detta slag.

Vi kan alltså inte tillstyrka utskottsmajoritetens förslag om hur medlen skall fördelas utan har reserverat oss till förmån för ställningstagandet i motionen.

Med hänvisning till det anförda ber jag, fru talman, att få yrka bifall till de två socialdemokratiska reservationerna under p. 3 som är fogade till utbildningsutskottets betänkande 25.

Anf. 38 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Med hänsyn till att invandrarungdomarnas situation i gymnasieskolan och i övrigt tillräckligt många gånger har diskuterats här i kammaren, inte minst i samband med behandlingen av många av vårt partis motioner, tänker jag inte upprepa samma fakta igen. Jag begränsar mig bara till att säga följande.

Vårt parti anser i likhet med skolöverstyrelsen att syo skall erbjudas samtliga elever i grund- och gymnasieskola, folkhögskola, kommunal vuxenutbildning m. fl. skolformer. Statsbidrag för syo i grund- och gymnasieskolan utgår till kommuner med ett visst belopp i förhållande till antalet elever. Några generella statsbidrag för speciella åtgärder för invandrarelever finns inte. I flera kommuner sker centrala prioriteringar så att större syo-resurser fördelas till skolor med många invandrare.

Syo fungerar nu relativt dåligt för invandrarelever. Detta har främst tre orsaker.

Det är brist på tid. Syo för invandrarelever är ofta mer tidskrävande än för svenska elever. Tidsbristen kan leda till att eleven hamnar på fel linje i gymnasieskolan och får felaktiga förväntningar på arbetet där. Följden kan bli studieavbrott eller dåliga studieresultat.

Det är brist på kunskap. Syo-funktionärerna har otillräckliga kunskaper om invandrarelevernas situation, hemspråklärarna om syo-frågor.

Det är brist på information på det egna språket. De elever som kommit sent till Sverige har svårt att tillgodogöra sig den svenskspråkiga vägledningen. Föräldrarna har ofta sämre kunskaper i svenska språket och om det svenska samhället. De får svårt att delta i ungdomarnas yrkesval.

Vi anser också i likhet med skolöverstyrelsen att ett särskilt statsbidrag för syo-verksamheten bör utgå till kommuner med invandrarelever i grund- och gymnasieskolan, för att möjliggöra syo på modersmålet. Resurstilldelningen bör grundas på den definition av begreppet invandrarelev som gäller för rätten till hemspråksundervisning och ha som mål att alla invandrarelever skall kunna nås av denna syo.

Fru talman! Vpk har i många sammanhang haft goda skäl att tillbakavisa den återkommande argumentationen om det statsfinansiella läget. Vår huvudinvändning gäller den stora omfördelning som den borgerliga regeringens politik innebär. Den omfördelningen innebär t. ex. att skolor och barnomsorg indirekt får betala skattelättnader för aktieägare och höginkomsttagare.

Vi har därför i motion 1317 föreslagit att riksdagen skall avslå förslaget om ett förslagsanslag på 10,8 milj. kr. till riksinternatskolorna och ett förslagsanslag på 19,6 milj. kr. till driften av vissa privatskolor. Vi anser nämligen att det inte finns någon som helst anledning att skattebetalarna och arbetarklassen skall behöva finansiera driften av privata skolor samtidigt som deras egna barn drabbas av regeringens åtstramningspolitik.

Med det anförda, fru talman, yrkar jag bifall till motion 1317 i de här berörda delarna.

Nr 140

Torsdagen den
14 maj 1981

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Torsdagen den
14 maj 1981

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Anf. 39 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! I den socialdemokratiska reservationen nr 1 tar man upp frågan om en förstärkning av organisationen för studie- och yrkesorienteringen. Som föredraganden påpekar i budgetpropositionen inkom skolöverstyrelsen förra året med en samlad redovisning av de erfarenheter som har gjorts av försöksverksamheten med en förändrad organisation av studie- och yrkesorienteringen samt förslag till förbättringar. Förslagen har remissbehandlats och bereds nu i regeringskansliet. Statsrådet aviserar också en särskild proposition. Det hör inte till vårt sätt att behandla frågor att i ett sådant läge göra förstärkningar i en organisation som kommer att förändras. Utskottet kan därför inte ställa sig bakom socialdemokraternas förslag.

Socialdemokraterna, liksom kommunisterna, menar att man vid en beräkning av medel skall ta särskild hänsyn till kommuner med många invandrarelever. Det har i många sammanhang understrukits att skolan och därmed också syon har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar möter speciella svårigheter – och däribland finns eleverna med invandrarbakgrund. Socialdemokraterna och kommunisterna kan väl inte mena att man ute på skolorna nu åsidosätter de bestämmelser och riktlinjer som man har att följa?

Denna betoning av elever med speciella behov återfinns och utvecklas också i Mål och riktlinjer för läroplan för grundskolan, Lgr 80. Och så sent som i förra veckan, när vi behandlade utbildningsutskottets betänkande 22 om särskilda åtgärder på skolområdet, framhölls återigen behoven hos de elever som har speciella problem. Och alldeles uppenbart har invandrareleverna större svårigheter när det gäller att komma ut på arbetsmarknaden. Det skulle därför vara synnerligen anmärkningsvärt, om några kommuner åsidosätter sitt ansvar i detta fall.

Lars Svensson talade mycket och engagerat om hjälp och stöd åt ungdomarna samt om de besvärligheter som de möter när de skall ut på arbetsmarknaden. Jag vill då påpeka att dessa ungdomars problem i olika sammanhang har uppmärksammats av den borgerliga regeringen. Vi har bl. a. infört uppföljningsansvaret för ungdomar mellan 16 och 18 år. Jag vill också erinra om ungdomspropositionen från förra året, som ger ytterligare och mer varierade möjligheter att på arbetsmarknaden slussa ut de ungdomar som har det besvärligt.

Att strax innan en proposition skall läggas fram som behandlar syo-organisationens framtida utseende gå med på förändringar i denna organisation som dessutom innebär ekonomiska åtaganden för staten kan utskottet inte ställa sig bakom.

Lars Svensson tog också upp flickornas situation. Jag håller med honom om att just flickorna är särskilt utsatta. Jag har i flera olika sammanhang påpekat vikten av att vi särskilt beaktar deras situation och framför allt gör någonting åt de traditionella yrkesvalen. Jag har då också pekat på de möjligheter för sådant arbete som finns inom den nya läroplanen. Likaså har syo-konsulenterna i uppdrag att beakta denna aspekt. Jag skulle vilja ge Lars Svensson rådet att under hösten stödja de motioner i ämnet som jag har

väckt. där jag föreslår en försöksverksamhet med syo i förskola och på lågstadium för att dessa aspekter skall komma in på ett så tidigt stadium som möjligt liksom en förbättrad utbildning av syo-konsulenter.

I reservation nr 2 tar socialdemokraterna upp frågan om viss utbildning av och information till ledamöter i planeringsråd och lokala yrkesråd samt fackliga skolinformatorer. Föredraganden understryker i budgetpropositionen kraftigt att det föreligger ett stort behov av utbildning av och information till arbetslivsrepresentanter i regionala och lokala planeringsråd. Det gäller även för handledare i inbyggd utbildning och yrkesintroduktion.

Jag stryker under vad Lars Svensson mycket riktigt påpekade, nämligen att det i i budgetpropositionen faktiskt står att den nu aktuella resursen främst skall användas för information om skolan, dess mål, kursplaner och arbetssätt till arbetslivsrepresentanter i de regionala och lokala planeringsråden samt till handledare på olika arbetsplatser. Jag vill erinra om att under uppbyggnadsskedet i fråga om de regionala och lokala planeringsråden anvisade riksdagen sammanlagt 6 milj. kr. till arbetstagarnas organisationer för utbildning av skolinformatorer och ledamöter i dessa råd.

I reservation 2 säger socialdemokraterna att dessa organisationer har skött denna uppgift bra. Och det är inte heller, Lars Svensson, någon som har bestridit att de har gjort det. Det är bara det att den information som det nu är fråga om rör ett något annorlunda område. Och när nu regeringen, trots det ansträngda statsfinansiella läget, föreslår en resursförstärkning för denna verksamhet, är det naturligt att det är den för detta ändamål av regering och riksdag skapade organisationen som skall svara för insatserna, dvs. i detta fall länskolnämnderna och de regionala planeringsråden.

Fru talman! Med hänvisning till vad jag har anfört vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 40 LARS SVENSSON (s):

Fru talman! Vi är helt medvetna om att det förslag vi lägger fram innebär ökade utgifter för samhället. Men det kan hända, Ylva Annerstedt, att om man ger resurserna på detta sätt så slipper man göra betydligt kraftigare insatser sedan. Det är därför vi föreslår att samhället i den mån man kan också skall medverka till att underlätta ungdomarnas val av utbildning och att underlätta deras väg från utbildningen till arbetslivet. Det kan medföra en lägre arbetslöshet för dessa ungdomar än vad som annars skulle bli fallet – vilket automatiskt kan innebära ökade kostnader för samhället i annan form. Därför kan det vara bättre att vidta förebyggande åtgärder.

Vi har sagt att det system man nu tillämpar för beräkningen av basresurserna till kommunerna innebär att de stora kommunerna är missgynnade. Vi vill att man skall tillämpa ett annat beräkningssystem när det gäller resurser för syo-verksamheten i kommunerna. Vi vill alltså ha ett delningstal på 700 i stället för 800 för de stora kommunerna. Det innebär att man från syo-funktionärernas sida kan anslå mera tid, inte bara för gruppinformation till eleverna utan kanske för det som är minst lika viktigt, nämligen enskilda samtal som hjälp till eleverna att komma ut.

Nr 140

Torsdagen den
14 maj 1981

*Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet,
m. m.*

Torsdagen den
14 maj 1981

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

När det sedan gäller invandrareleverna, vet vi att det området tarvar extra insatser. Inom SÖ har man varit medveten om detta och har inför årets budgetproposition föreslagit att insatserna skall ökas med det anslag och enligt de beräkningsnormer som vi har föreslagit i reservationen. Vi instämmer alltså i förslaget från skolöverstyrelsen, där man måste vara medveten om de insatser som behövs för att stötta invandrareleverna.

Vad beträffar de åtgärder som har vidtagits från riksdagens sida, så är det riktigt att man har ålagt kommunerna ett uppföljningsansvar. Men man har inte gett kommunerna resurser i samma utsträckning. Det har gjort att syo-funktionärerna fått anslå en del av sin arbetstid för denna verksamhet, som har legat utanför vad de traditionellt varit vana vid.

Vi tror alltså att det är synnerligen angeläget att redan nu gå in och inte invänta en eventuell proposition, för det är nu som ungdomarna behöver hjälp. Och det är också nu som flickorna behöver information. Åtgärder behöver vidtas för att hjälpa och underlätta för flickorna att välja utbildningar och jobb inom områden där vi vet att det finns möjligheter för dem att få förankring, så att de inte väljer traditionellt. Vi tror alltså att det är bättre att satsa resurser nu, så att ungdomarna får den information och den förankring som de behöver ha på arbetsmarknaden. Då slipper man vidta andra åtgärder senare för dessa ungdomar.

När det sedan gäller utbildningen av skolinformatörer och liknande är det riktigt att organisationerna tidigare fått anslag från statsverket för denna utbildning. Löntagarorganisationerna har skött uppdraget på ett förnämligt sätt. Men många av de skolinformatörer som då fick utbildning finns inte längre kvar, och de nytillträdna behöver alltså utbildning. Eftersom man inte har misskött detta uppdrag utan tvärtom skött det mycket bra, borde det vara vettigt att ställa resurserna för utbildningen av skolinformatörer direkt till de organisationers förfogande som är bäst lämpade att svara för den här utbildningen. Då får man ut mest av pengarna. Därför tycker vi att det vore bättre att direkt skicka pengarna till löntagarorganisationerna och låta dem handha utbildningen.

Anf. 41. ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Ylva Annerstedt har sagt att regeringen är väl medveten om de problem som invandrareleverna har i gymnasieskolan och om de svårigheter som invandrareleverna har när det gäller placeringen i arbetslivet i övrigt. I fråga om syo-verksamheten säger man dessutom att det finns bestämmelser som går ut på att varje elev som får vissa svårigheter bör speciellt uppmärksammas.

Detta är alltså ett sätt att försöka individualisera de problem som invandrareleverna har. Det är ett resonemang som inte håller. Enligt min uppfattning är de problem som invandrareleverna i dag har i gymnasieskolan inte individuella problem utan problem som uppstår just på grund av att dessa elever är invandrarelever – med allt som detta innebär, språksvårigheter, anpassningssvårigheter osv.

Syo-verksamheten när det gäller invandrarelever i gymnasieskolan måste –

om den skall vara effektiv – utgå just från de speciella situationer som invandrarelever råkar in i därför att de är invandrarelever. Det är alltså en skillnad i synsättet. Jag anser att det sätt på vilket utskottet vill möta invandrarelevernas problem i gymnasieskolan är felaktigt.

Anf. 42 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Det är, Lars Svensson, faktiskt inte så, att man på något sätt har velat misskreditera syo-verksamheten eller förringa dess värde. Tvärtom är vi alla överens om att studie- och yrkesorganisationer och deras företrädare, syo-funktionärerna, gör ett mycket gott arbete i skolan. Men vi har ju haft en försöksverksamhet, och det är alldeles uppenbart att det finns behov av att förändra organisationen.

SÖ har gjort en utvärdering och lämnat förslag till departementet. Med tanke på att en proposition är snart förestående kan inte utskottet gå med på att med detsamma förbinda sig till ingrepp i den nuvarande organisationen, som vi redan har aviserat att vi vill förändra. Men detta behöver inte medföra att man på något sätt minskar syons värde i skolan eller värdet av det arbete som kommer att fortgå tills den nya organisationen kan träda till.

Som jag sade tidigare skall elever med särskilda behov beaktas speciellt, t. ex. av syo-funktionärerna. Det är alldeles uppenbart att varje kommun som har invandrarelever bland sina invånare gör speciella insatser för dessa och beaktar syo-funktionärernas roll för invandrarelevernas inträde på arbetsmarknaden.

Jag menar inte, Alexander Chrisopoulos, att det ligger någon motsättning i att när det gäller dessa problem se på invandrarungdomarna som individer och som grupp. I varje enskilt fall måste man ta hänsyn till dels allmänna förutsättningar som kan lägga hinder i vägen för invandrarungdomarnas utträde på arbetsmarknaden, dels invandrarungdomarnas individuella förhållanden. Motsvarande gäller ju för varje annan elev. Det är ändå så att kommunerna numera har möjlighet till en friare resursanvändning och därför kan göra större insatser på speciella områden, där man anser att man har behov av insatser i den egna kommunen.

Så till Lars Svenssons synpunkter på information om och utbildning av arbetslivsrepresentanter.

Jag tycker det är naturligt att skolan, när det nu i propositionen gjorts klart att det är fråga om en något annorlunda information i det här fallet, vill informera om sin verksamhet och om sina mål och kursplaner, liksom om sättet att arbeta, alldenstund man skall ha tätare och mera nära samarbete arbetsmarknad-skola t. ex. genom de åtgärder som föreslagits i ungdoms-propositionen. Vi har yrkesintroduktionen, där en hel del handledare behöver ha information om skolans sätt att arbeta. Skolan har ju ansvaret för de här ungdomarna. Jag tycker därför att det i detta skede kan vara naturligt att skolan informerar om sin verksamhet, och länskolnämnderna och de regionala planeringsråden bör få svara för insatserna.

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Torsdagen den
14 maj 1981

Anslag till pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, m. m.

Anf. 43 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! Till Ylva Annerstedt vill jag säga: Det finns en skillnad när det gäller hur man skall se på invandrarelevernas situation inom SIA-skolan. Skall man se på deras individuella problem eller skall man se det som gruppproblem, som de har i egenskap av invandrarelever?

Om syo-verksamheten skall vara effektiv, när den riktas till invandrarelever, krävs speciella insatser i fråga om utbildningen av syo-konsulenter, hänsynstagande till invandrarelevernas kulturella och språkliga ursprung samt information och kontakt mellan hemspråklärarna och syo-verksamheten. Ser man till invandrarelevorna som grupp och tar hänsyn till problem som uppstår just därför att det är fråga om invandrarelever, så måste man vidta speciella åtgärder för att syo-verksamheten över huvud taget skall fungera. Det måste på något sätt ställas medel till förfogande.

Men samtidigt som ni från utskottets sida uppmanar kommunerna att speciellt beakta invandrarnas situation anslås inga medel. De ekonomiskt svaga kommunerna kan inte göra omprioriteringar av syo-resurserna, och därför befinner sig invandrarelevorna på många håll i en svår situation i gymnasieskolan.

Det hjälper inte att bara uppmärksamma situationen, det hjälper inte att bara tala om invandrarelevernas svåra läge och acceptera förhållandena. Man måste vidta åtgärder.

Våra förslag, liksom socialdemokraternas reservation, går inte ut på någonting annat än vad skolöverstyrelsen själv angett som nödvändiga åtgärder för att man skall kunna hjälpa invandrarelevorna i den svåra situation som de befinner sig i.

Punkt 3

Mom. 3 (bidrag till studie- och yrkesorientering m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 1 av Stig Alemyr m. fl.

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls med 154 röster mot 153 för reservation 2 av Stig Alemyr m. fl.

Punkt 9 (bidrag till driften av riksinternatskolor)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 17 för motion 1317 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Punkt 11 (bidrag till driften av vissa privatskolor)

Utskottets hemställan bifölls med 291 röster mot 16 för motion 1317 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkanden

1980/81:27 om gymnasial utbildning för döva och gravt hörselskadade (prop. 1980/81:123)

1980/81:28 om verkställd granskning av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet och förvaltning under år 1980 (redog. 1980/81:14 och 1980/81:15)

Vad utskottet hemställt bifölls.

Nr 140

Torsdagen den
14 maj 1981

*Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
m. m.*

10 § Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m. m.

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1980/81:27 om Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m. m. (prop. 1980/81:149).

Anf. 44 MARGIT SANDÉHN (s):

Fru talman! I trafikutskottets betänkande 1980/81:27 om Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut m. m. behandlas bl. a. PROMIS 90 (Program för ett operationellt meteorologiskt informationssystem), som innebär att vädertjänsten decentraliseras till regionala centraler samtidigt som man kraftigt satsar på modern teknik.

SMHI, STU (styrelsen för teknisk utveckling) och Rymdbolaget förordar att en pilotanläggning byggs upp i Norrköping. Detta har regeringen avvisat, men utskottet har anslutit sig till den socialdemokratiska motionen och anser att en sådan verksamhet bör komma till stånd. SMHI har i sin anslagsframställning för budgetåret 1981/82 föreslagit att 5 milj. kr. anslås för delfinansiering av denna pilotanläggning. Denna uppfattning har också socialdemokraterna framfört i motion 1980/81:2053 och i reservationen som är fogad till betänkandet. STU har också samma uppfattning, att SMHI måste ha tillräckliga egna finansiella och kompetensmässiga resurser för att kunna genomföra en upphandling av pilotanläggningen. I propositionen finns inte någon medelsanvisning för detta ändamål.

Om inte regeringen anvisar dessa 5 milj. kr. till SMHI, så riskerar man att den industripolitiska satsningen på ny teknik kommer av sig redan i inledningen.

Fru talman! Med detta skall jag därför be att få yrka bifall till reservationen av Bertil Zachrisson m. fl. som är fogad till trafikutskottets betänkande nr 27.

Anf. 45 TORE CLAESON (vpk):

Fru talman! Jag skall uppehålla mig vid vpk:s motion 2098 i anslutning till trafikutskottets betänkande 27 angående SMHI:s verksamhet. I motionen har vi lämnat synpunkter och förslag i främst fyra avsnitt: verksamhetens finansiering och framtida inriktning, det synoptiska observationsnätet, relationerna mellan civil och militär vädertjänst och den meteorologiska

Torsdagen den
14 maj 1981

*Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
m. m.*

forskningen och de meteorologiska institutionernas lokalisering.

Vad gäller förslaget om SMHI:s övergång från finansiering via i huvudsak budgetanslag till i princip avgiftsfinansiering, varvid SMHI fortlöpande skall utarbeta planer för en övergång till avgiftsfinansiering, är vi från vänsterpartiet kommunisterna motståndare till en sådan förändring. Vi anser i stället att en klar uppdelning av verksamheten skall ske, dels i allmän verksamhet, dels i verksamhet av uppdragskaraktär. Skälet till denna vår grundinställning är att SMHI-verksamhet som har ett betydande allmänt intresse kan komma att upphöra därför att en viss kund, som i och för sig har ett speciellt intresse av denna verksamhet, av något skäl upphör att köpa tjänsten i fråga. Detta kan medföra fortlöpande störningar i institutionens verksamhet och leda till en privatisering av viktiga samhällsintressen. Därför förordar vpk bestämt en prövning via statsmakten av vilken verksamhet som i samhällets intresse skall betraktas som allmän. Vi anser det t. ex. orimligt att Sveriges Riksradio AB, Sveriges Lokalradio AB och Sveriges Television AB, som enbart är förmedlande organ för väderinformation, skall uppträda som köpare av väderprognosinformation av klart allmänt intresse.

Fru talman! Utskottet synes förorda en krånglig ordning, där det varje år i samband med budgetarbetet skall beslutas vad som är allmän verksamhet och vad som är uppdragsverksamhet. Enligt vår mening leder detta till en olycklig ryckighet, särskilt inom verksamhetsområden där just kontinuitet är av stor vikt. Begränsningen av offentliga utgifter anförs av utskottet som skäl, men just det område varom nu är fråga lämpar sig enligt vpk:s mening mycket dåligt för sparverksamhet.

Däremot har vi pekat på andra områden där samhällsekonomiska vinster kan göras, t. ex. genom den av oss föreslagna sammanslagningen av den civila och militära vädertjänstorganisationen. Den dubbling som nu sker är inte ägnad att bidra till besparingar, t. ex. vad gäller samutnyttjande av material, regional organisation och ledningsfunktioner liksom då det gäller forskningsverksamheten. I själva verket förutsätter en rationell utveckling av vädertjänsten enligt PROMIS 90-modellen, dvs. den studie som avser ett regioniserat vädertjänstsystem, bestämda åtgärder för en integration mellan civil och militär vädertjänst. Inte minst totalförsvarets effektivitet pockar på en sådan samordning.

Utskottet synes i huvudsak dela vpk-motionens uppfattning i frågan och förordar en försöksverksamhet för att ge en bild av hur en sådan samordning i gemensam organisation skall fungera. Med hänsyn härtill avstår vi från att yrka bifall till vår motion i vad gäller tredje att-satsen.

Då det gäller den i PROMIS 90 föreslagna nedskärningen av det synoptiska observationsnätet vidhåller vi angelägenheten av att beakta de problem som uppkommer för människor och bygder i samband med en sådan nedskärning. I många mindre orter, t. ex. i glesbygden, är varje sysselsättningstillfälle av stort värde för att vidmakthålla samhällsservice m. m. Även om en viss extra kostnad på några miljoner uppkommer torde samhällsekonomiskt ett bibehållande av de synoptiska stationerna kunna motiveras. I synnerhet om man beaktar möjligheten till s. k. naturlig avgång.

Utskottet förordar i betänkandet en försöksverksamhet med pilotanläggning i Norrköping och att nätet av bemannade stationer i avvaktan på försöksverksamheten bör ha den omfattning som föreslås av SMHI-utredningen, dvs. ca 150 stationer vid ingången av budgetåret 1981/82. Det innebär alltså en reduktion med 30 stationer. Vårt yrkande i motion 2098 kan därvid inte anses tillgodosett, varför vi vidhåller detsamma.

Slutligen, herr talman, några synpunkter på frågan om lokaliseringen av universitetsinstitutioner inom SMHI:s verksamhetsområde. Vpk har i sin motion framhållit betydelsen av forsknings- och utvecklingsverksamhet då det gäller en utveckling av SMHI:s verksamhet. Vi har också betonat verksamhetens betydelse för att underlätta och möjliggöra ett framtida utnyttjande av alternativa, flödande energikällor, t. ex. vindkraft. SMHI:s verksamhet är avgörande för den nationella utvecklingen av hydrologi och oceanografi.

Vi föreslår därför att riksdagen skall uttala sig för att den meteorologiska institutionen vid Uppsala universitet omlokaliseras till Linköping.

Herr talman! Av grundläggande intresse är närheten mellan SMHI och berörda universitetsinstitutioner inom SMHI:s fackområden och andra närliggande områden som matematik, fysik, kemi och geovetenskaperna. Här kommer frågan om vidareutbildning och forskningssamarbete mellan närliggande områden in i bilden.

Nu refererar utskottet till SMHI-utredningens undersökning av förutsättningarna för omlokalisering av vissa universitetsinstitutioner till Norrköping, men utskottet framhåller samtidigt att en viss lokalisering till Linköping av utredningen ansågs vara att föredra. Dock har detta sistnämnda alternativ inte utretts, då direktiven ansågs utgöra hinder härför. Universitets- och högskoleämbetet har för sin del ansett det fullt möjligt att lokalisera meteorologisk forskning till Linköping. Trots att således många skäl kan anföras för en lokalisering till Linköping och trots att SMHI-utredningen anser att en omlokalisering till Linköping är att föredra, har kommunikationsministern och utskottet inte vågat ta detta för SMHI:s verksamhet så betydelsefulla steg utan skjuter frågan på framtiden i – som man säger – "avvaktan på statsmakternas ställningstagande till SMHI:s verksamhet och organisation". Statsmakterna skall alltså "ta ställning" – men är det inte riksdagen som *nu* har möjlighet att ta ställning?

Sedan finns den vanliga skrivningen att regeringen noga följer denna fråga och i lämpligt sammanhang för riksdagen redovisar resultaten av de överväganden som aviserats i proposition 1980/81:149.

Herr talman! Vpk-gruppen betraktar inte detta som ett uttalande till förmån för en lokalisering till Linköping utan betraktar en sådan flyttning som synnerligen osäker. Vi vidhåller därför vårt motionsyrkande.

Med det anförda yrkar jag bifall till vpk-motionen 2098 första, andra och fjärde att-satserna. Då det gäller mom. 4 i utskottets hemställan har vi för avsikt att stödja den socialdemokratiska reservationen i anslutning till detta moment. Självfallet innebär inte detta att vi godtar den mening i reservationstexten som avstyrker vårt förslag i fråga om det synoptiska observa-

Torsdagen den
14 maj 1981

*Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
m. m.*

tionsnätet. I hemställan avstyrks däremot inte vår motion, och det gör det möjligt för oss att i det här sammanhanget ansluta oss till den socialdemokratiska reservationen.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 46 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! "Nu kopplar vi in SMHI för en väderleksrapport." Så låter det varje dag i våra radio- och TV-apparater. Men det är inte så ofta vi tänker på hur denna information kommer fram eller på hur SMHI är organiserat. Detta behandlas emellertid i det betänkande med nr 27 från trafikutskottet som jag nu skall kommentera.

Jag skall ta upp fem olika avsnitt av det här betänkandet och något kommentera dem och de motioner som är kopplade till varje avsnitt. Jag vill börja med frågan om en utökning av uppdragsverksamheten.

Med hänsyn till betydelsen för samhället i stort och det allmänna intresset bör enligt föredragande departementschefen en viss del av SMHI:s informationsutbud även i fortsättningen finansieras av allmänna medel. Det framhålls dock i propositionen att det är mycket angeläget att begränsa de offentliga utgifterna och att en utökning av SMHI:s uppdragsverksamhet genom att man så långt som möjligt överför anslagsfinansierad verksamhet till uppdrag därför bör eftersträvas. Institutet bör i de årliga anslagsframställningarna redovisa en plan för en sådan utveckling.

I motion 2053 av socialdemokraterna tas frågan om att säkerställa fortsatt väderinformation i lokalradion upp. Man vill att den frågan skall lösas fortast möjligt. I min motion 2035 framhåller jag vikten av att vi får behålla den väderinformationsservice vi nu har i riksradien. Även om TV är ett utmärkt medium även för väderleksrapporter, är det radion som grupper som lantbrukare, sjöfolk, vägarbetare och trafikanter behöver och har tillgång till.

I motion 1980/81:2098, en partimotion från vpk, yrkas att det klart skall avgränsas vilka verksamheter som skall vara allmänna och finansieras över anslag. Man riskerar annars enligt motionärerna att viss produktion som har stort samhällsintresse upphör. Det framhålls därför att prövning av den allmänna verksamheten fortlöpande bör ske av statsmakterna.

I samma motion framhålls att såväl femdygnsprognoserna som lokalradio-prognoserna bör finansieras över statsanslag och ingå i SMHI:s allmänna verksamhet.

Till allt detta säger trafikutskottet nu dels att utskottet delar föredragandens uppfattning att det är angeläget att begränsa de offentliga utgifterna och att det därför med vissa begränsningar är önskvärt att föra över anslagsfinansierad verksamhet till uppdrag, dels att till det som utskottet definitivt anser bör anslagsfinansieras även i fortsättningen hör den service som riksradien ger via sina väderleksrapporter. Dessa är en omistlig service för stora samhällsgrupper. Utskottet säger också att det av tidigare uttalanden

framgår att utskottet fäster stor vikt vid att frågan om att säkerställa väderinformationen i lokalradion ges en snar lösning. Utskottet utgår från att överläggningarna mellan SMHI och radiobolagen kan avslutas inom kort och att regeringen senast i nästa budgetproposition för riksdagen redovisar ett förslag till lösning. Utskottet vill vidare erinra om att SMHI:s verksamhet årligen prövas i samband med budgetarbetet och att det då står statsmakterna fritt att besluta att viss verksamhet skall bedrivas som allmän verksamhet. Riksdagen avhänder sig alltså inte möjligheterna att även i framtiden påverka fördelningen mellan anslagsfinansierad och uppdragsfinansierad verksamhet.

Med anledning av dessa uttalanden anser utskottet att yrkandet i motion 2053 är tillgodosett, varför det ej bör föranleda någon riksdagens åtgärd. Samtidigt avstyrks yrkandena i dessa delar i motionerna 2098 och 2035.

Nästa avsnitt berör den framtida inriktningen av vädertjänsten. Det är utan tvekan det avsnitt som i både debatten och motionsskrivandet tilldragit sig det största intresset. Diskussionen har stått mellan å ena sidan ett tekniskt mycket avancerat system som bygger på väderradarstationer, automatiska observationsnät, satellitinformation samt datakommunikations- och delgivnings/presentationssystem, samt å andra sidan ett system som är mer personän automatikbundet och som bygger på en optimering av samspelet maskin-människa.

Det första systemet har döpts till PROMIS 90, och det systemförslaget omfattar sex regionala vädertjänster och en central, 16 väderradarstationer, 300 automatstationer, 90 bemannade stationer samt diverse tekniska hjälpmedel för överföring av insamlade data.

Det senare systemet har kallats BAMSE och innebär att man utrustar 156 bemannade meteorologiska stationer med bildskärm och tangentbord för automatisk överföring av vädertelegrammen. Väderobservatörernas yrkesråd, som tagit fram det här systemet, menar att man genom detta skulle förbättra SMHI:s effektivitet när det gäller att använda redan bemannade stationer och dessutom förbättra väderobservatörernas arbetstillfredsställelse och anställningstrygghet.

Varken SMHI-utredningen eller propositionen tar ställning till en utbyggnad av hela systemet PROMIS 90 nu. Det skulle bli för dyrt. Från utskottets sida är vi inte heller beredda att nu säga ja till PROMIS 90. Vi anser att eftersom systemet innebär mycket stora förändringar av vädertjänstens organisation och de ekonomiska konsekvenserna är osäkra, bör systemet först prövas på försök inom ett begränsat område. SMHI liksom STU, styrelsen för teknisk utveckling, och Rymdbolaget förordar att en pilotanläggning byggs upp i Norrköping. Därvid skulle Östergötlands län och delar av angränsande län kunna täckas av försöksverksamheten. Enligt utskottets mening bör pilotanläggningen i Norrköping byggas för att tillräckliga erfarenheter av det nya vädertjänstsystemet skall kunna erhållas. Innan beslut om en ytterligare utbyggnad fattas bör erfarenheterna av försöksverksamheten i Norrköping redovisas för riksdagen.

Den sista meningen anser jag mycket betydelsefull. Den innebär att SMHI

Torsdagen den
14 maj 1981

*Sveriges meteorolo-
giska och hydro-
logiska institut
m. m.*

inte kan gå vidare med utbyggnaden av detta komplicerade system förrän en utvärdering har gjorts och riksdagen på nytt har fått ta ställning.

Antalet synoptiska observationsstationer uppgår i dag till ca 180. Ett fullt utbyggt system medför enligt PROMIS 90 att antalet stationer kan reduceras till 90. SMHI-utredningen föreslår att observationsnätet skall omfatta ca 150 bemannade stationer vid ingången av budgetåret 1981/82. Pilotanläggningen i Norrköping kommer att bedrivas som försöksverksamhet. För att inte förekomma utvärderingen av försöksverksamheten anser utskottet att nedläggningar av observationsstationer utöver sådana som är ett led i SMHI:s normala rationaliseringsarbete ej bör komma i fråga. Enligt utskottets bedömning innebär detta att nätet av bemannade stationer i avvaktan på försöksverksamheten åtminstone bör ha den omfattning som föreslås i SMHI-utredningen, dvs. 150–155 stationer. Utskottet slår också fast att då nedläggningar av stationer diskuteras är det angeläget att även regional- och sysselsättningspolitiska hänsyn tas. Utskottet anser vidare att SMHI då resultatet av försöksverksamheten presenteras bör redovisa om och på vilket sätt de nuvarande bemannade stationerna kan effektiviseras genom att förbättra den tekniska utrustningen.

Här öppnar vi alltså en möjlighet för SMHI att pröva hela eller delar av väderobservatörernas egna förbättringsförslag.

För mig känns det angeläget att slå fast att genom utskottets skrivning binder riksdagen sig inte för något av de skisserade systemen. Vi binder oss inte för hur framtidens vädertjänstsystem skall se ut. När försöksverksamheten är klar har riksdagen full handlingsfrihet att bestämma sig för vilket system eller vilken kombination av system som man vill satsa på. Och under tiden, och det är mycket viktigt, avhänder vi oss inte den personella och regionalpolitiska resurs som de bemannade stationerna utgör.

Vad utskottet sålunda har anfört om inriktningen av den framtida vädertjänsten bör av riksdagen ges regeringen till känna.

Så här långt är utskottet enigt, men sedan finns det en reservation. Socialdemokraterna vill anslå 5 milj. kr. till delfinansiering av pilotprojektet. Utskottsmajoriteten anser att vi inte har råd med detta. Vi anser att projektet måste finansieras dels inom SMHI:s ordinarie investeringsanslag – för budgetåret 1981/82 finns det ett förslagsanslag på 4,2 milj. kr. –, dels via STU, dels med hjälp av de svenska industriföretag som kan ha nytta av utvecklingen av ett nytt vädertjänstsystem.

Vpk vill att vi skall dels bygga ut PROMIS 90, dels behålla alla nuvarande observatörer. Och för att få råd med detta vill vpk satsa 8 milj. kr. utöver vad PROMIS 90 kostar. Detta är orimligt. Observatörerna skall ju inte bara finnas till, utan de skall ha ett meningsfullt arbete och en vettig funktion. Det kan de få om de genom att de förses med en bättre utrustning kan ersätta en del av automatiken i PROMIS 90. Det är bl. a. detta pilotprojektet skall undersöka. Och skulle dessa försök vara framgångsrika, behövs som jag ser det inga 8 miljoner extra för att hålla observatörerna under armarna. Då kan de tvärtom bidra till att i framtiden minska kostnaderna för PROMIS 90.

Jag går nu över till avsnittet om samordning av den civila och den militära

vädertjänsten. I motionerna 2035 från centern, 2053 från socialdemokraterna och 2098 från vpk framhålls att vi av både ekonomiska och praktiska skäl måste få en väsentligt förbättrad samordning mellan civil och militär vädertjänst. Det tycker också utskottet, som säger att det är angeläget att åstadkomma en mera långtgående integrering av dessa båda vädertjänstsystem och att den försöksverksamhet som behövs för detta bör bedrivas skyndsamt, så att de eventuella besparingar och förbättringar som en ökad integration kan medföra skall kunna göras så snart som möjligt. Därmed anser utskottet motionsyrkandena tillgodosedda.

Under avsnittet forskning och utveckling har flera motionärer önskat att meteorologiska institutionen i Uppsala skall flyttas till Linköping. Det finns skäl som talar både för och emot en sådan flyttning. Utskottet vill för sin del i likhet med föredraganden inte nu förorda en omlokalisering. Men vi smäller inte igen dörren för framtiden utan säger, att utskottet förutsätter att regeringen noga följer den här frågan och i lämpligt sammanhang redovisar för riksdagen resultaten av de överväganden som aviserats i propositionen. Vi syftar på de överväganden som skall göras när erfarenheter vunnits av effekterna av statsmakternas ställningstagande till SMHI:s verksamhet och organisation.

I några motioner krävs att de hydrologiska och maritima verksamheterna skiljs åt. Utskottet stöder inte detta förslag utan anser i likhet med föredraganden att det bör vara möjligt att skapa förbättringar för den vattenrelaterade verksamheten inom ramen för en sammanhållen enhet. Skulle det i framtiden visa sig att efterfrågan på maritima tjänster växer och man därför måste utöka denna verksamhet på SMHI, får frågan om uppdelning av den vattenrelaterade verksamheten på två enheter tas upp på nytt.

Herr talman! Jag vill avsluta den här genomgången av SMHI-betänkandet med att uttrycka min djupa tillfredsställelse över att utskottet kunnat enas på alla punkter utom en och att vi har kunnat ge klara besked både i de frågor vi anser kan avgöras nu och på vilka punkter vi anser att fortsatt utredning behövs. Jag är övertygad om att det är till fördel både för SMHI:s verksamhet och för de anställda inom verket.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till trafikutskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 47 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! Det är ju bra att utskottet har varit enigt när det gäller den socialdemokratiska motionen, men jag vill fråga Anna Wohlin-Andersson om en sak: På vilka områden skall SMHI göra nedskärningar, för det måste ju verket göra om det inte kan få de anslag som socialdemokraterna vill ge?

Anf. 48 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Ett par kommentarer till det som utskottets representant redovisade här. Anna Wohlin-Andersson talade om att man måste se till att

Nr 140

Torsdagen den
14 maj 1981

*Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
m. m.*

väderobservatorerna har ett meningsfullt arbete med vettiga funktioner. Jag menar nog att det arbete de nu utför både är i högsta grad meningsfullt, också på de mindre stationerna, och fyller mycket vettiga funktioner.

Faran med det förslag som nu föreligger är ju att man inkräktar både på meningsfullheten i arbetet och på möjligheterna att fylla de här vettiga funktionerna. Det är bakgrunden till vpk-motionen och de förslag som vi har ställt.

Anna Wohlin-Andersson talade om BAMSE, det system som har utarbetats och som kan utgöra ett bättre alternativ till det som nu är aktuellt. BAMSE-systemet upplevs ju också som positivt därför att det i sig skulle kunna leda till mera kvalificerade uppgifter och intressantare arbete och så att säga utgöra ett försvar för människans roll i samhälle och glesbygd. Systemet BAMSE är utarbetat efter önskemål från observatörer och meteorologer, och det har också fått anslutning från den fackliga organisationen. Trots att facket från början kanske inte hade riktigt den inställningen, har man som bekant uttalat sig för BAMSE-systemet.

PROMIS 90-systemet kostar ungefär 60 milj. kr. i investering, det går med ungefär 20 milj. kr. i negativ förräntning, det tar bort ca 200 arbetstillfällen i fjäll-, kust- och glesbygd och det är meteorologiskt motiverat bara om man skall ha s. k. korta prognoser. Men sådana kan man åstadkomma genom ett väderinformationssystem som, enligt beräkningar, bara kostar 3,5 milj. kr., jämfört med automaterna i PROMIS 90 som skulle kosta 30–35 milj. kr., och det är just systemet BAMSE.

Jag skall, herr talman, inte i det här sammanhanget förlänga debatten ytterligare, men jag vill i anslutning till vad Anna Wohlin-Andersson framhöll beträffande meningsfullt arbete och vettiga funktioner säga att de som direkt berörs och deras fackliga organisation faktiskt menar att ett förslag i den riktning vi pekar på i vpk-motionen bättre skulle tillgodose just de aspekterna.

Anf. 49 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill först svara på Margit Sandéhnns direkta fråga att det är en sådan sak som SMHI självt skall avgöra och inte någonting som vi här i riksdagen skall lägga oss i.

Jag har också läst STU:s promemoria till SMHI, och enligt den verkar det inte vara några svårigheter att finansiera definitionsfasen. Om det efter dennas slut visar sig att projektet är bra och kan utnyttjas kommersiellt, är jag övertygad om att SMHI kommer att finna möjligheter att finansiera fortsättningen. Det säger jag inte minst med tanke på att STU i den skrivelse som Margit Sandéhn refererar till bl. a. skriver att LM Ericsson, Sensitronic, Datasaab och ASEA anser att goda marknadsmöjligheter finns för system och komponenter.

Tore Claeson och jag har samma uppfattning i stort när det gäller att väderobservatorerna gör ett viktigt arbete och fyller en viktig regionalpolitisk funktion. Jag vill än en gång betona att utskottet säger att pilotprojektet är en försöksverksamhet, och under denna får man icke skära ner de

bemannade stationerna mer än till de runt 150 som SMHI-utredningen kom fram till. Man skall dessutom under försöksverksamheten undersöka om och på vilket sätt man genom att ge de synoptiska stationerna bättre tekniska resurser kan inlemma dem ännu bättre i framtidens vädertjänstsystem. Det är en väldigt viktig markering.

Då kan Tore Claeson naturligtvis fråga sig varför vi inte stannar för vpk:s förslag att alla bemannade stationer skall finnas kvar, dvs. i dag ca 180. På det vill jag svara att både APO-utredningen – arbetsgruppen för planering av observationsprogrammet – som kom 1978 och SMHI-utredningen och väderobservatörernas yrkesråd säger att det nog är vettigt att ha 150–155 bemannade stationer kvar. Jag tycker att det finns all anledning att beakta vad dessa kunniga instanser sagt när riksdagen nu skall ta ställning.

Anf. 50 MARGIT SANDÉHN (s):

Herr talman! Vi var eniga om pilotanläggningen, däremot inte om anslaget på 5 milj. kr. Anna Wohlin-Andersson menar att SMHI självt inom sitt fögderi kan omfördela pengarna. Men 5 milj. kr. är inte så litet, och är väl inte så lätt för SMHI att omprioritera inom sin egen verksamhet så att denna summa kan täckas. Det är inte heller vad vi hade tänkt oss.

Anf. 51 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Det som trots allt är så att säga förmildrande i det förslag som väl kommer att bli riksdagens beslut är att det betonas, som Anna Wohlin-Andersson var inne på, att det gäller en försöksverksamhet.

När jag försökt följa ärendet och ta del av material och kontakter har jag dock inte riktigt kunna frigöra mig från uppfattningen att det gått litet av prestige i utredningen PROMIS 90. Måhända ligger det till så att det är litet förgärligt för de experter som sysslat med dessa utredningar att några gräsrotter ute på landsbygden har börjat nysta upp dessa utredningar och t. o. m. fått meteorologerna med sig på sina synpunkter.

Jag vill till sist understryka vikten och betydelsen av att bibehålla så många som möjligt av dessa arbetsplatser, inte minst av låt oss säga sociala skäl. Det är utmärkta arbetsplatser för dem som av olika skäl tvingas fly från den konventionella arbetsmarknaden. Det kan gälla fysiskt handikapp eller yrkesskador. Man vill kanske ha tillfälle och tid att också utöva en konstnärlig verksamhet, eller också kan det vara ett aktivt sätt att dra sig ur drogmissbruk, för att nu ta några exempel. Inte minst den möjlighet dessa arbetsplatser ger innehavarna att få leva i naturens närhet är viktig. Det är dessa sociala aspekter som det är oerhört betydelsefullt att beakta. Det finns inte, herr talman, så många arbeten som kan fylla dessa positiva funktioner. Därför är det mycket viktigt att man är försiktig med sådana här förändringar.

Anf. 52 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag håller fortfarande med Tore Claeson i nästan allt han säger. Jag tycker också att väderobservatörernas yrkesråd gjort ett mycket

Torsdagen den
14 maj 1981

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
m. m.

bra arbete och tagit fram intressanta alternativ till bl. a. PROMIS 90, vilka kan få stor betydelse för framtidens vädertjänst. Det är detta försöksverksamheten får avgöra.

Jag vill återigen fästa Tore Claesons uppmärksamhet på att utskottet skriver, att då nedläggningar av stationer diskuteras är det angeläget att även regional- och sysselsättningspolitiska hänsyn tas. Även på den punkten är vi således helt eniga, Tore Claeson och jag.

Mom. 1 (utökning av uppdragsverksamheten)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 16 för motion 2098 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 2 (väderinformationen i radio och TV)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 15 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2098 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (den framtida inriktningen av vädertjänsten)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 15 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2098 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (särskilt anslag för utveckling av pilotanläggning)

Utskottets hemställan bifölls med 151 röster mot 150 för reservationen av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 5 (nedskärning av det synoptiska observationsnätet)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 15 för motion 2098 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Mom. 7 (forsknings- och utvecklingsverksamheten)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 15 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 2098 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Föredrogs

Trafikutskottets betänkande

1980/81:30 om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 såvitt avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:125)

Utskottets hemställan bifölls.

12 § Översyn av skogs- och jordbruksforskningen

Nr 140

Torsdagen den
14 maj 1981

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1980/81:27 om översyn av skogs- och jordbruksforskningen (prop. 1980/81:129).

*Översyn av skogs-
och jordbruks-
forskningen*

Anf. 53 SVEN ERIC LORENTZON (m):

Herr talman! Jag skulle vilja beröra två frågor som utskottet behandlar i detta betänkande.

Det gäller dels den föreslagna nya organisationen för statens råd för skogs- och jordbruksforskning, dels skogshögskolans lokalisering.

Beträffande statens råd för skogs- och jordbruksforskning föreslås att rådet i fortsättningen skall arbeta samlat, dvs. utan de nuvarande skogs- och jordbrukssektionerna. Det föreslås också att rådets reservationsanslag sammanförs. I fortsättningen finns alltså inga riktade anslag till resp. skogs- och jordbruksforskning.

Jag vill påpeka att detta är principiellt viktigt, eftersom innebörden är att riksdagen överläter forskningspolitiken till rådet. Tidigare har riksdagen kunnat ta ställning till forskningens omfattning för resp. jordbruk och skog. Detta är inte längre möjligt, utan rådet gör självt denna avbalansering. Utskottet har accepterat denna tingens ordning för framtiden.

Bakom detta ställningstagande ligger en uppfattning, att detta är två så närstående forskningsområden att de bör kunna ses som en enhet. Men man kan naturligtvis diskutera denna uppfattning. Jordbruket är ju en skyddad inhemsk näring, medan skogen arbetar i hård internationell konkurrens och i en utsatt position. Där är en väsentlig olikhet. Vidare är såväl bruksmetoder som biologiska förutsättningar väsentligen olika. Likheter är nog inte så stora som man vid ett flyktigt betraktande kan tro.

Det finns en risk att vi får en felaktig balans mellan de olika forskningsområdena när anslagen slås ihop. Denna risk består då i att det starkare jordbruksinflyandet skulle växa på skogsbrukets bekostnad. Utskottet har uppmärksammat detta och har i betänkandet markerat att skogsforskningen skall ges en viss prioritet. Denna uppfattning får stöd också av det förhållandet att problemen inom skogsbruket f. n. synes större än för jordbruket. Utskottet har alltså, enligt min mening, gjort en klok markering i den här frågan.

Men sedan anser jag, herr talman, att statsmakterna i fortsättningen bör hålla kvar forskningspolitiska avgöranden av liknande dignitet i den normala budgetbehandlingen. Regering och riksdag bör utforma forskningspolitiken - inte forskningsråden själva. Jag känner faktiskt en viss olust över att vi har släppt det här ifrån oss.

När statens råd för skogs- och jordbruksforskning nu reorganiseras bör man se upp med den här frågan. Det kan ske genom att statsmakterna vid budgetberedningen, liksom jordbruksutskottet i år, uttalar sig beträffande prioritering av forskningsinsatser.

Beträffande skogshögskolans lokalisering kan vi väl nu konstatera att alla de farhågor har besannats som så livligt diskuterades i den här kammaren när

omlokaliseringen beslutades. Det är naturligtvis inte bra att vår viktigaste exportnäring icke har en forskning som fungerar effektivt. Verksamheten är splittrad, och problemen med att samordna den är uppenbarligen stora. Förskjutningar, icke oväsentliga sådana, har också skett vad gäller de olika lokaliseringssorternas storlek. Skogshögskola finns på minst fyra olika orter, och därjämte har vi två branschforskningsorgan. Jag tror inte, herr talman, att Sveriges riksdag i det långa loppet kommer förbi den här frågan.

Utskottet har bekräftat den beslutade lokaliseringen. Detta är konsekvent, men löser inte problemen i framtiden.

Den långsiktiga planen som f. n. utarbetas inom Sveriges lantbruksuniversitet måste självfallet utgå från det beslutet och utifrån detta på bästa sätt profilera verksamheten vid de olika lokaliseringssorterna.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 54 ANDERS GERNANDT (c):

Herr talman! Det kom en oroväckande larmrapport om våra åkerjordar via en radiosändning i går eftermiddag. Det gäller naturvårdsenhetens vid länsstyrelsen i Blekinge sammanställning över den senaste tidens mätningar. Rapporten säger – enligt nyhetsmeddelandet – att åkerjorden på vissa områden i Sverige inte längre kan anses odlingsbar, om inte effektiva skyddsåtgärder snarast sätts in.

Tall och gran växer sämre inom de hårdast drabbade områdena, och vissa lavar som är känsliga för luftföroreningar har helt eller delvis försvunnit.

De aktuella områdena är halva Blekinge, stora delar av södra Småland, norra Bohuslän, Dalsland och västra Värmland. I dessa områden har markens egen förmåga att stå emot försurningen minskat med mer än 80 % under den 50-årsperiod då den tilltagande försurningen har iakttagits.

Försurningen sker nu mycket snabbare än man tidigare har räknat med, därför att gränsen för markernas naturliga självregenereringsförmåga har passerats. Detta gäller speciellt för de nyss uppräknade områdena av landet. Orsaken till att åkerjordarna där är särskilt känsliga och inte kan regenereras så lätt är bl. a. att jordarna i dessa områden vilar på urberg.

I bördiga områden – som man tidigare varit särskilt noga med att följa upp med bl. a. surhetsmätningar – som Skåne, delar av Västergötland, Östergötland och Uppland, är jordens egen motståndskraft mot försurning betydligt bättre.

I de känsliga områdena, säger de sakkunniga, har miljöförstörelsen nu gått så långt att det är de kvarvarande svaga men ännu fungerande naturresurserna som får ange ramarna för den kommande samhällsplaneringen med avseende på vattenförsörjning, jord- och skogsbruk, fisket och rekreativmöjligheterna. Det är med andra ord en mycket alarmerande rapport.

Att jag tar upp den här frågan i detta anförande beror bl. a. på att jag i en motion 1980/81:1369, som berörs i jordbruksutskottets betänkande 1980/81:27, särskilt behandlar jordförsurningen under rubriken Sura jordar.

Jag vill gärna erinra om att det ökade nedfallet av surgörande ämnen inte

ensamt är orsak till ökad försurning.

Inom rådgivande nämndens markgrupp har uttalats att man vid framställning av superfosfat inom landet blandar ett ton råfosfat med ca ett halvt ton svavelsyra för att erhålla superfosfat. Vart tar all den svavelsyran vägen? Sannolikt följer den med superfosfatet ut på åkrarna och bidrar till den fortgående försurningen.

För ett flertal är sedan rekommenderades superfosfat endast för kalkrika jordar med pH-värden över 8 enheter. I dag deklarerar superfosfat och kalisuper ha en s. k. neutral basverkan, dvs. de blir så småningom neutraliserade vid kontakten med jorden och markvätskorna.

Men innan den redan sura jorden har förmått åstadkomma en sådan neutralisering är pH-värdet hos de vanligaste enkla fosforgödselmedlen i vårt land ungefär 2,5 enheter. De vanliga fosfor- och kaliumhaltiga gödselmedlen är också mycket sura med pH-värden mellan 2,4 och 2,8 enheter. Det är ju mycket höga surhetsvärden.

Speciellt i de kritiska områden som nu har kartlagts bör man naturligtvis vara litet mer vaksam över vilka syratillskott man tillför de redan så hårt plågade jordarna genom sura eller surgörande gödselmedel. Surheten i jorden påskyndar visserligen förvittringen av jordens mineraler så att de värdefulla mineralämnena blir frigjorda, men samtidigt påskyndas också utarmningen av mineralämnena genom jordens urlakning. Surheten i jorden underlättar dessutom tillkomsten av aktivt aluminium som är skadligt både för mikrofloran och för växtligheten.

Hela den här surhetsprocessen är tydligen inte tillräckligt utforskad i vårt land. Den tycks då åtminstone inte vara tillräckligt ingående beaktad i det svenska jordbrukets alla delar just med hänsyn till våra åkerjordars på sikt bibehållna produktionsförmåga.

Herr talman! De biologiska och kemisk-tekniska detaljerna i vårt åker- och skogsbruk skall naturligtvis inte diskuteras så ingående här i kammaren – det förstår jag. Men eftersom hela frågan om landets fortsatta försörjningssituation är så starkt beroende av kvalitet och produktionsförmåga hos våra odlingsmarker, så menar jag att ingen församling av politiker eller andra medborgare kan vara ett olämpligt forum för att lyssna till de varningssignaler som nu ljuder.

Våra statligt avlönade forskare bör nu äntligen ta verkliga krafttag för att komma till rätta med dessa problem.

Jag menar att lika väl som den svenska folkhälsan inte skall styras till stor del av läkemedelsföretag och livsmedelsfabriker, så skall det svenska åkerbruket inte styras alltför starkt av gödselmedelsfabrikanternas ekonomiska intressen.

Herr talman! Jag har härutöver inte något yrkande.

Anf. 55 FILIP JOHANSSON (c):

Herr talman! När det gäller den proposition angående skogs- och jordbruksforskningen som här behandlats är det ju ett enhälligt utskott som tagit ställning, och jag tror att vi kan hysa fullt förtroende för den verksamhet

Torsdagen den
14 maj 1981

*Översyn av skogs-
och jordbruks-
forskningen*

som kommer att bedrivas.

Här sägs att man kan känna en viss tveksamhet inför att överlåta åt skogs- och jordbrukets forskningsråd att behandla denna fråga. Men det är alldeles självklart att riksdagen alltjämt i samband med budgetbehandlingen kommer att ta ställning till hur medlen används. Jag tror därför att Sven Eric Lorentzons tveksamhet i fråga om enigheten i utskottet är rätt onödig. Sveriges riksdag och dess ledamöter – framför allt ledamöterna av jordbruksutskottet – kommer självfallet att följa verksamheten med intresse även i fortsättningen.

Men jag skulle också med några få ord vilja gå in på lokaliseringen av skogshögskolan till Umeå. Beslutet fattades väl inte av en helt enig riksdag, men det rädde praktiskt taget enighet om utlokaliseringen.

På Norrlandshåll var vi självfallet belättna över det beslut som riksdagen fattade den gången. Tyvärr har det i den senare granskningen visat sig att utlokaliseringen inte har skett i den takt och på det sätt som riksdagen faktiskt avsett. Och den planering som f. n. pågår vid lantbruksuniversitetet och som ju kommit till allmänhetens kännedom ligger absolut inte i linje med riksdagens beslut om lokaliseringen.

Mot denna bakgrund är det tillfredsställande att ett helt enigt jordbruksutskott mycket klart sagt ifrån att vi fortfarande har anledning räkna med att det utlokaliseringsbeslut som riksdagen fattat skall förverkligas. Det är bara att hoppas att man i den fortsatta planeringen lever upp till detta, så att utvecklingen blir den som riksdagen tänkt sig.

På basis av de hittillsvarande erfarenheterna kan jag säga att både ledningen för skolan i Umeå och eleverna är utomordentligt tillfredsställda med de resultat som har uppnåtts vid undervisningen. Det finns följaktligen av det skälet ingen anledning tänka sig att man skulle kunna göra undervisningen bättre genom att återigen och i större utsträckning lokalisera ner den till Uppsala.

Vi har bara att hoppas – och det räknar vi självfallet allvarligt med – att det beslut som riksdagen nu kommer att fatta också skall leda till en fortsatt planering i linje med vad riksdagen tänkte sig när utlokaliseringsbeslutet fattades.

Sedan bara ett par ord till Anders Gernandt i anledning av hans inlägg. Han säger att vi här i kammaren skall diskutera de kemiska och tekniska detaljer som gäller landets åkerbruk. Jag tror det är helt riktigt, eftersom vi har utredningar som arbetar på detta område. Jag betvivlar inte att de gör sitt bästa för att finna former för att vår åkerjord skall kunna brukas på ett sätt som gör att den lämnar maximal avkastning även i framtiden. Den oro som det finns anledning att känna på grund av den försurning som i rask takt har skett i stora delar av vårt land delas av alla, självfallet också av dem som leder dessa utredningsarbeten.

Vi skall också vara medvetna om att denna försurning till mycket stor del är beroende av vad som händer i den värld som ligger strax utanför våra gränser. Det är mot den bakgrunden som jordbruksministern har tagit kontakter med våra grannländer för att försöka åstadkomma en sådan ordning när det gäller

utsläppen att vi i framtiden inte skall behöva riskera en liknande försurning som den som har förekommit under de senare åren. Jag försäkrar att såväl de som på forskningsområdet arbetar med de här frågorna som vi som sysslar med dem i jordbruksutskottet är utomordentligt angelägna om att försöka leda utvecklingen på ett sådant sätt att dessa olägenheter så snart som möjligt skall kunna undanröjas.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 56 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksutskottet för den behandling som min motion nr 1876 har fått.

Hoten mot skogshögskolans lokalisering till Umeå har varit många under åren. Jag fann det därför motiverat att ta upp frågan i en motion under den allmänna motionstiden i januari. Sedan dess har inom lantbruksuniversitetet redovisats en utvecklingsplan som jag uppfattar som ett direkt försök att sabotera lokaliseringen av skogshögskolan till Umeå.

Jag tog sedan upp frågan i en interpellationsdebatt med jordbruksministern den 2 april. Till min besvikelse kunde han inte klart uttala sig för att lokaliseringen till Umeå skulle ligga fast.

Med det starka uttalande som ett enigt jordbruksutskott nu har gjort – och som jag utgår från att riksdagen enhälligt kommer att ställa sig bakom – bör det vara fullständigt klart att beslutet om lokaliseringen av skogshögskolan till Umeå skall ligga fast. Jag noterar också med stor tillfredsställelse vad utskottet säger: "Utskottet finner det även angeläget att de resurser som ställs till lantbruksuniversitetets förfogande för skogs- och jordbruksforskning fördelas så att syftet med nyssnämnda utlokalisering inte förfelas." Jag vill som sagt tacka för denna mycket välvilliga och positiva behandling och hoppas att därmed diskussionen om och ifrågasättandet av skogshögskolans lokalisering till Umeå skall kunna avföras, så att vi får arbetsro i den frågan. Det är ett bifall med råge, och det är värt ett särskilt tack.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Jakt- och viltvård

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1980/81:28 om jakt- och viltvård.

Anf. 57 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! I motion 211 har jag berört det största problem som i dag råder på jaktens område, nämligen prisutvecklingen. Sedan motionen skrevs

har ett nytt exempel på hur ekonomiska intressen nästlar sig in i den svenska jakten sett dagens ljus. Det gäller något som heter datoriserad jaktmarksförmedling. Denna kommer naturligtvis för jakten att få samma negativa följder som de förhållanden som jag pekat på i motionen, nämligen att risken för rovjakt och vanvård ökar samt att skötsamma jaktarrendatorer blir av med sin jakträtt.

Denna jaktförmedling vänder sig i det första skedet till markägare och jakträttsinnehavare med förespeglingen att dessa genom samarbete med förmedlingen skall kunna få ut betydligt högre arrendeavgifter än de annars skulle kunna ta ut. Men på samma gång som markupplåtarna alltså skall tjäna mera pengar säger sig mannen bakom jaktförmedlingen vilja verka för att de svenska jägarna skall få bättre möjligheter att jaga och därtill en billigare jakt.

Hur han skall få denna ekvation att gå ihop är obegripligt. Men detta och det övriga som jag påtalat i motionen kan kanske utskottets talesman reda ut. eftersom man från utskottet inte finner någon anledning att nu vidta några åtgärder.

Jordbruksutskottets likgiltighet inför den utveckling som sker på jaktens område är förvånande. Eller är det kanske på det viset att utskottet tycker att det som nu händer är bra? Det enda man mäktat med är att återupprepa vad utskottet anförde förra året, nämligen några svävande formuleringar, bl. a. om hur det på flera sätt vore olyckligt ur jägarsynpunkt om prisutvecklingen på jaktarrenden försvårar för stora jägargrupper att delta i jakten. Men jägarna blir ju inte hjälpta av medlidande och uppmärksamhet från utskottets sida. Det är snabba åtgärder som jägarna vill ha, och det är utskottet inte berett att föreslå. Man riktigt hör vilken djup suck av lycka utskottet drar – man har ju en utredning att hänvisa till, och åtgärder nu skulle vara att föregripa denna utredning. I detta fall är det ett både felaktigt och enkelt knep från utskottets sida att slippa ett ställningstagande. Motionens förslag föregriper inte något ställningstagande i utredningen. Vad vi i motionen föreslår är att ett stopp införs på en icke önskvärd utveckling tills en slutgiltig lösning kan åstadkommas. Men vad utskottet nu medverkar till är att ett eventuellt ställningstagande och förslag från utredningen till hjälp och bot för de problem som i dag råder för en del jägare kommer för sent. En del jägare kommer under tiden att tvingas avstå från eller sluta med sin jaktutövning på grund av att ekonomiska intressen gör sig alltmer gällande. Priserna på jaktutövning har stigit mycket kraftigt de senaste åren, och fortsättning följer.

Det här innebär att människor med vanliga inkomster får allt svårare att betala priset för sin jaktutövning. Det rör sig i många fall om jägare som i flera årtionden har jagat i sina hembygdar och som nu hotas av höga priser. De får kanske i stället uppleva att det blir utländska jägare med tjocka plånböcker som tar över.

Nu får jägarna t. o. m. betala för de älgar man inte skjuter – det systemet har bl. a. det statliga domänverket.

Om nu den borgerliga majoriteten i utskottet inte har något emot en

återgång till vad som gällde på Gustav II Adolfs tid, så är det förvånande att de socialdemokratiska ledamöterna inte har reagerat för den utveckling som nu sker. Eller tycker också ni att det inte behövs några åtgärder? Visserligen finns en socialdemokratisk motion som går i samma riktning som min, men den har icke heller fått gehör hos utskottets socialdemokrater.

Enligt min mening är det en rimlig åtgärd att i väntan på utredningens resultat införa prisstopp på jaktarrenden. Utskottet kan väl inte ha missat den massiva och berättigade opinionen utifrån landets alla hörn.

När det gäller min motions andra att-sats, finns det ingen anledning att avslå detta krav på grund av att det skall utredas. Att genom anbud överlåta rätt att jaga står helt i strid med den syn på jaktens inriktning som alla berörda tycks vara eniga om.

Ett anbudsförfarande innebär att den som betalar bäst får rätten att jaga. Utöver att anbudsförfarandet inte är i överensstämmelse med god viltvård, inbjuder anbudsförfarandet till att icke nogräknade personer utnyttjar de marklösa jägarnas situation för att göra snabba pengar. Jag vägrar att tillstå att de jägare som har de största ekonomiska resurserna också är de bäst skickade att bedriva viltvård.

Herr talman! Prisutvecklingen är den mest akuta frågan inom jaktens område. Den uppfattningen styrks också av den allt starkare kritiken från jägarhåll. I väntan på en helhetslösning på jaktens område bör därför, som tillfälliga åtgärder, ett prisstopp och ett förbud mot anbudsförfarande tillgripas. Jag ber därför att få yrka bifall till motion 1980/81:211.

Anf. 58 FILIP JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är inga större svårigheter att reda ut de här problemen för John Andersson.

Vi brukar ju faktiskt här i riksdagen ha den ordningen, att när vi har sett till att det har tillsatts en utredning som arbetar, lägger vi inte fram några förslag om väsentliga beslut under den tid då utredningen arbetar. Detta gäller framför allt i en sådan här fråga, där det rätt klart har getts besked om att man håller på att syssla just med detta ärende som John Andersson har tagit upp. Utredningen kommer troligen under detta år, eller vid årsskiftet, att lägga fram ett förslag, eller i alla fall en sammanfattning av hur man inom jakt- och viltvårdsberedningen ser på denna fråga. I det läget finns det ingen anledning att nu fatta ett beslut. Det skulle strida mot riksdagens sätt att arbeta. Varför har vi då tillsatt utredningen?

Sedan kan man verkligen fråga sig hur ett prisstopp skulle fungera. Vi har priser på jaktarrenden som rör sig t. ex. från 15 öre/ha till 30 kr./ha i mina trakter – jag vet att det är högre arrenden i andra trakter. Skall prisstoppet ligga vid 30 kr., eller skall det ligga vid 15 öre? Det skulle vara rätt intressant att veta. Det här är inte så enkelt som John Andersson vill göra gällande.

Det kan i detta sammanhang också finnas anledning att peka på den under senare år explosionsartade ökningen av älgstammen, som på vissa håll gör utomordentligt stor skada i skogen. Det är skador som markägarna inte har

någon möjlighet att få ersättning för på annat sätt än i samband med jakt. Om inte markägaren själv utövar jakten, bör han rimligen få överlåta jakträtten till någon annan till ett pris som åtminstone i någon liten utsträckning kan utgöra ersättning för de skador som har åsamkats hans marker. Detta är saker och ting som det inte går att komma ifrån i detta sammanhang.

Med anledning av just de här förhållandena och med hänsyn till den utredning som pågår och vars slutarbete kan påräknas rätt snart har det inte varit svårt att komma överens i utskottet om ett enhälligt ställningstagande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 59 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Filip Johansson kommer verkligen med en underlig argumentering. Han säger bl. a. att älgarna åsamkar jaktmarksinnehavarna så stora skador på deras marker att dessa skador motiverar en höjning av priset på jakträtten. Det enda raka vore väl i så fall att erbjuda jakträtten gratis, så att markägaren fick bort älgarna från sina ägor. Det borde man väl göra i stället för att höja priserna så oerhört mycket att jägare som i årtionden jagat på dessa marker måste sluta med jakten. Den tas i stället över av tyskar, danskar, holländare och vilka de nu kan vara.

Jag är förvånad över att utskottet ställt sig så kallsinnigt till förslaget om ett prisstopp för att därmed stoppa den här utvecklingen. Men jag blir ännu mer förvånad över att Filip Johansson, som är från Norrbottens län, argumenterar mot mitt förslag. Ett prisstopp är inte så märkvärdigt som Filip Johansson vill göra gällande. Jag har föreslagit att domänverkets prisnivå från 1979 skall utgöra den övre gränsen. Den undre gränsen får sättas hur lågt som helst.

Jag kan omtala att domänverket bara i år höjer priserna med 9 %. Förra året låg den slutliga älgavgiften på 3 000 kr. per djur, om det gällde en älg med trofé över tolv taggar – man får betala även för den. I år kommer en ytterligare höjning. Man tar ut en avgift på mellan 400 och 500 kr. per älg, oavsett om älgen skjuts eller inte. I dessa tider ger man stor tilldelning på jaktlicenserna – i många fall finns inte så många älgar som man får sig tilldelade. Det betyder att man får betala för älgar som inte blir skjutna.

Jag finner inte att Filip Johansson kommit med något hållbart argument mot det förslag jag har ställt. Det är inte fråga om att föregripa en utredning – det gäller att stoppa en utveckling tills utredningen framlägger ett förslag. Kan Filip Johansson med kallt mod åse att Norrbottens jägare måste gå från sina jaktmarker bara för att vi skall avvakta utredningens förslag? Skall vi inte stoppa upp utvecklingen och låta utredningen framlägga sina förslag och då ta ställning till prisnivåerna?

Anf. 60 FILIP JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag trodde faktiskt att John Andersson visste att vi har en jaktlagstiftning som reglerar avskjutningen. Det är faktiskt inte markägarna som kan säga: Ni kan gå ut och gratis skjuta bort hela älgstammen på mina

marker. Den möjligheten har inte markägarna, utan de får finna sig i en jaktlagstiftning som reglerar avskjutningen. Och trots den stora avskjutning som förekommit under de senaste åren kan vi påvisa områden där det finns utomordentligt stora skador.

Sedan till frågan om domänverkets priser på arrendena. Jag skall inte alls ta som min uppgift att försvara domänverkets prissättning. Låt mig bara notera att den här riksdagen har gett i domänverket i uppdrag att sköta sin verksamhet på ett ekonomiskt sätt, att för de tillgångar verket har inom sitt område ta ut vad som är möjligt. Sedan får det bli en fråga som kommer upp i framtiden huruvida sätten att ta ut jaktsarrenden är de lämpligaste.

Jag vågar säga att det än så länge finns en uppsjö av jägare i Norrbotten – och norrbottniska jägare – som är intresserade av att jaga även på domänverkets marker.

Jag kan gärna sträcka mig så långt att jag säger att det är oroande om prisutvecklingen skulle bli sådan som den är på vissa håll. Jag skall inte utpeka någon särskild eller några speciella, men det är klart att det betalas priser i dag som är helt orimliga, och det är sådant som vi får ta ställning till i fortsättningen, efter det att vi fått det underlag som skulle behövas för en sådan här debatt. Inte minst John Anderssons diskussionsinlägg här bevisar att han är i hög grad beroende av ett bredare underlag än han tycks ha i dag.

Anf. 61 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag kan mycket väl tro att det är på det sättet som Filip Johansson säger, att det finns jägare i Norrbotten som är beredda att överta marker som blir lediga. Men då är det plånboken, de ekonomiska resurserna, som avgör vilka jägare som kommer att inneha de markerna.

Jag kan upplysa Filip Johansson om att jag har varit så pass mycket i älgskogen att jag vet att man kan få licenser på ett antal djur som över huvud taget inte finns. Jag är inte ensam om den bedömningen. Jag har alldeles nyss fått tag på en tidningsartikel från ett av Sveriges älgrikaste områden, nämligen Vindeln, där man har gått till storms dels mot prisutvecklingen, dels mot att man får en älgtilldelning som inte står i förhållande till älgtillgången. Det sägs där, apropå avgiften till domänverket: Vi skall betala för även icke fällda älgar, och därtill för sådana som kanske inte finns. Sådant är helt enkelt orimligt, säger man. – Det instämmer jag helt i. Den utveckling som har skett på arrendesidan på de senaste åren är helt orimlig, och vi måste stoppa upp den för att nå en slutgiltig lösning som är acceptabel.

Jag vill framhålla för Filip Johansson att båda de större jägarorganisationerna står helt bakom kravet att det här området skall saneras.

Mom. 1 (priserna på jakträttsupplåtelser)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 16 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 211 av John Andersson m. fl.

Torsdagen den
14 maj 1981

Utskottets hemställan bifölls.

Jakt- och viltvård

14 § Föredrogs

Jordbruksutskottets betänkanden

1980/81:30 om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 i vad avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:125)

1980/81:31 om godkännande av avtal mellan Sverige och Finland angående handeln med jordbruksvaror (prop. 1980/81:156)

1980/81:32 om godkännande av avtal mellan Sverige och Norge angående handeln med jordbruksvaror (prop. 1980/81:157)

Civilutskottets betänkanden

1980/81:32 om användning av anslaget till Länsstyrelserna för statsbidrag till kostnader för medborgarvittnen

1980/81:33 om ändring i byggnadsstadgan (prop. 1980/81:99)

Skatteutskottets betänkande

1980/81:50 om skattefrihet för vissa inkomster av bär- och svamplockning m. m. (prop. 1980/81:139)

Vad utskotten hemställt bifölls.

15 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1980/81:196 om statsbidrag vid ändrat huvudmannaskap för ungdomsvårds- skolor och nykterhetsvårdsanstalter m. m.

16 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1980/81:2188 av *Gösta Bohman m. fl.*

1980/81:2189 av *Göthe Knutson*

1980/81:2190 av *Olof Palme m. fl.*

1980/81:2191 av *Olof Palme m. fl.*

1980/81:2192 av *Olof Palme m. fl.*

1980/81:2193 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:150 med förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1981/82, m. m. (kompletteringsproposition)

1980/81:2194 av *Per Bergman m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:194 om vissa ändringar i fråga om mark- och konkurrensvillkoren för statliga bostadslån m. m.

1980/81:2195 av *Per Bergman m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:202 om stimulansåtgärder inom
bostadssektorn

Nr 140

Torsdagen den
14 maj 1981

17 § Kammaren åtskildes kl. 17.50.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert